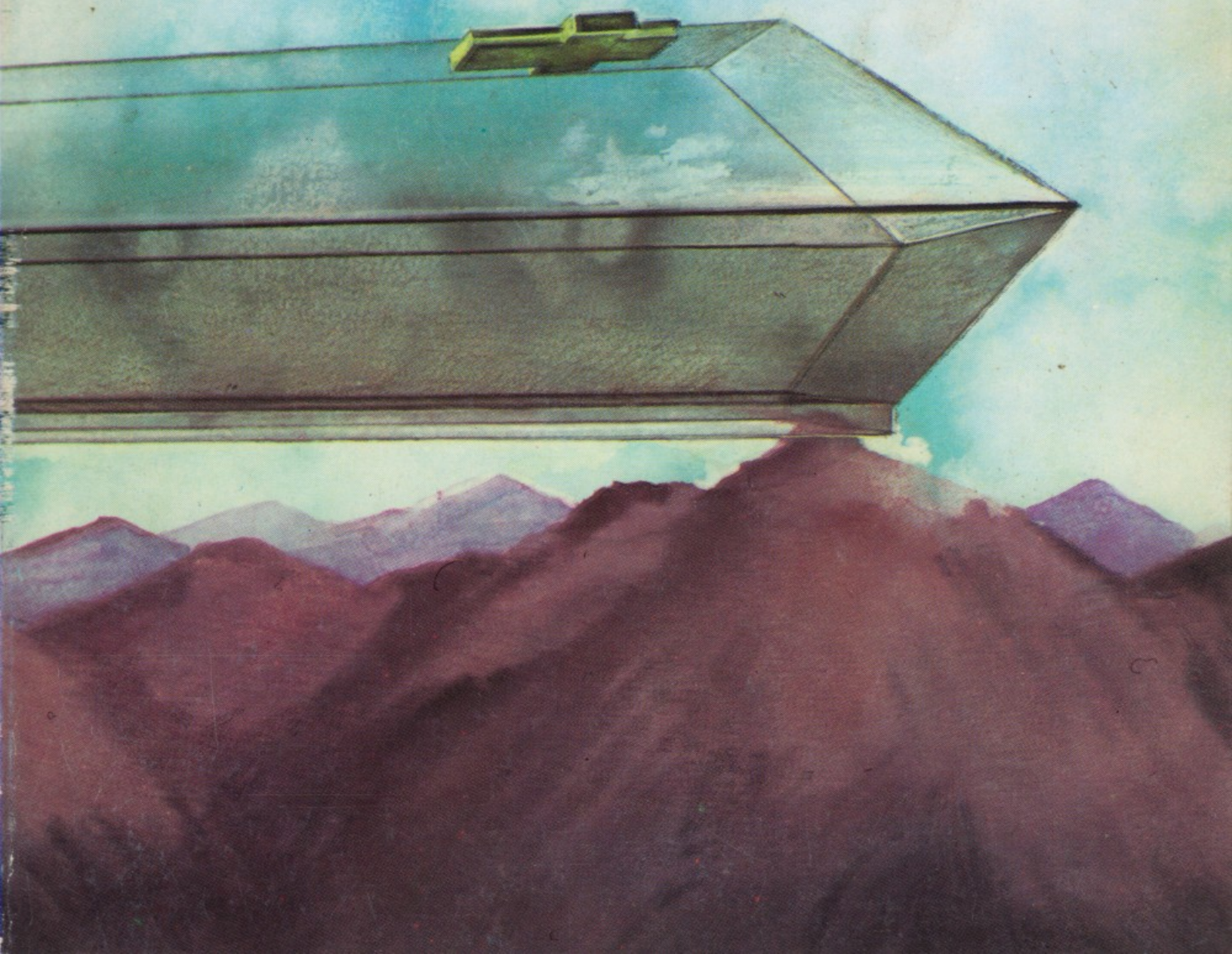

ГЛАКТИКА ●
ГЛАКТИКА ●
БМБ
БМБ
БМБ
БМБ
БМБ

ЧАД ОЛИВЪР

ВЕТРОВЕТЕ НА ВРЕМЕТО

ЧАД ОЛИВЪР ВЕТРОВЕТЕ НА ВРЕМЕТО

Превод: Лидия Цекова-Маринова

chitanka.info

„Човекът не е само говорещо животно. То е онова същество, което задава въпроси — постоянно, непрекъснато. Започва да ги задава веднага щом проговори, и ги задава, докато е жив.“ Въпросите са накарали хората от планетата Лортас да обърнат взор към вселената с една надежда: „... ако можеше да бъде открит свят, където хората да са разумни, ако можеха да бъдат осъществени контакти с този свят, ако мислите, идеите и мечтите можеха да потекат от единия към другия...“ Но надежда няма. На всички посетени планети човекът се е самоунищожил.

След авария един от корабите на Лортас каца на Земята. Посреща го едно човечество в своята каменна ера. Ще оцелее ли тази земя? Ще превъзмогне ли земният жител злото, зложено в самия него, злото, което още не е познал?

СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ

ПРЕЗ МРАКА НА ХИЛЯДОЛЕТИЯТА

Чадуик — или съкратено Чад — Оливър, както много други писатели, идва в научната фантастика от науката. Или така поне смятат критиците. И навярно имат основание. Роденият през 1928 година Чад Оливър е завършил антропология през 1952 г., работил е като асистент, през 1961 е получил звание „доктор по антропология“ и от 1968 е професор в университета в Тексас, където работи и досега.

Но самият Оливър е на друго мнение.

„Бях професионален писател, преди да бъда антрополог, и подозирам, че и сега съм такъв!“ — казва той в едно интервю. И добавя, че колегите му не гледат с много добро око на неговата литературна дейност. (Колко позната история!)

За да твърди това, Оливър има основания, и то — сериозни. На 14 години е написал първия си разказ. Двадесет и две годишен е бил, когато още като студент е видял напечатани свои новели. Първият му роман „Мъглите на утрото“ — е излязъл през 1952 г., преди да се дипломира. И една подробност, дипломата му е по литература и антропология.

Питат го:

— Как смятате, каква е задачата на вашите разкази?

— Да будят чувства и размисъл — отговаря без колебание Оливър. — Ако един разказ най-напред не буди чувства, той нищо не струва!

— Кои писатели сте имали за пример?

— Влияли са ми Хемингуей и Стайнбек — отговаря също без колебание Оливър.

Така може да говори само писател, който е напълно уверен в себе си и не страда от излишно самомнение.

Първите романи на Оливър обаче са повлияни не толкова от Хемингуей и Стайнбек, колкото от Уелс. В „Мъглите на утрото“ героят бива пренесен 50 000 години назад във времето, попада сред

неандерталци и след ред приключения бива спасен от стоящите на високо стъпало кроманьонци. В „Сенки по Слънцето“ (1954) пришълци от далечна планета колонизират незабелязано един градец в Тексас и всичко е тихо и мирно, докато героят не започва да се досеща за истината.

Голямата известност на Чад Оливър идва обаче с „Ветровете на времето“ (1957), която бива преведена на почти всички европейски езици. Любителите на научната фантастика у нас я познават от съветското издание, което излезе преди петнадесетина години. Това е роман, който вече принадлежи към класиката на фантастиката. И сюжетът е класически: инопланетяни, попаднали в беда на Земята, приспали се в анабиотичен сън, за да се събудят в подходящо време, и учен, който се опитва да им помогне. При такъв сюжет съществува сериозна опасност един роман да се превърне или в плоско приключенско четиво, или в сълзлива мелодрама на героични и трагични решения.

Тук няма нито едното, нито другото. И цялата работа е в таланта на Чад Оливър. Изградил е образи, на които читателят вярва, и житейски ситуации, които са истински. Сполуката на романа идва по няколко линии.

Първата от тях е, че романът е пропит от чудесен хуманизъм — мек, малко тъжен и насмешлив. „Такива са хората — донякъде лоши, повече добри, и ние ги обичаме заради добротата им!“ Това е лайтмотивът. Той е свързан с пълното отрицание на ксенофобията — космическия расизъм. И едва ли се долавя нещо от Хемингуей или Стайнбек! По-скоро звучат нотките на чеховска тъга и добра насмешка.

Втората сполука е по линията на образите. Обикновено в подобни романи инопланетяните са еднакви, стереотипни по начин на мислене и поведение. А тук те са личности, които се запомнят. И главният герой е намерен много точно — един самотник в живота, уморен от безрадостната суетня на американските ловци на печалби в мегаполисите. Такива герои има достатъчно в западната литература и разочарованият самотник, разбира се, не е откритие на Оливър. Но той въздейства, вярваме му, защото има много свое.

Другите романи на Оливър са практически неизвестни у нас. Любимата си тема за чуждата „примитивна“ култура и чуждите

„примитивни“ ценности Оливър е разработил в „Неземни съседи“ (1960) и „Гиганти в праха“ (1976), тази тема е втъкана и в „Бреговете на чуждото езеро“ (1971). Всъщност „Бреговете на чуждото езеро“ е приключенско-фантастичен роман с много автобиографични елементи. Те идват от ярките впечатления на Оливър от неговото пребиваване в Кения като антрополог.

Пак антропологията! Тя е определено преимущество за Оливър. Той не е писател, който ни води през лабиринти от научни факти. Даже много не ги и споменава. Тази наука за човешкия род е само извор на вярата му — и той ни я внушава! — че човечеството, идващо от мрака на хилядолетията, ще пребъде. Постига го като високо ерудиран писател, с елегантен, подкупващ с искреността си стил.

Надявам се, така ще бъде оценен и от нашите читатели.

*На Чък Бомонт и Бил Нолън,
защото светът прилича на сокол*

1.

Къщата представляваше добре уреден компромис. За мъжа, комуто бе дошло до гуша зловонието на града и измъчен от обичайната за този сезон носталгия по природата, тя означаваше жълтеникави чамови стени с изпъкнали, неодялани дупки от чепове. За жената, примирила се да загуби съпруга си за още един сезон заради пъстървата с изцъклени очи, тя предлагаше хладилник, сравнително годна газова печка, душ с гореща вода и изхвъркналите пружини на матраците.

Уестън Чейс, приятно заситен от яйцата с шунка и три чаши кафе, сега имаше само една неотложна цел: да излезе от къщата. Той седна върху неоправеното легло и завърза връзките на старите си обувки за тенис, после нахлупи на главата си оцапана сива касторена шапка и навлече едно, тъй да се каже, непромокаемо яке. Натъпка шоколад и цигари в джобовете си, взе продълговатия си калъф с въдицата и рибарското си кошче.

„Готово, стига да не...“

— Ще се забавиш ли, мили?

„Твърде късно“, помисли си той.

Сега следваше диалогът. Той знаеше какво щеше да каже, знаеше и какво щеше да каже жена му Джоун. Всичко това криеше жестоката неизбежност на съдбата.

— Ще се върна колкото се може по-скоро, Джоу.

— Къде ще отидеш?

— Смятам да тръгна нагоре по Гънисън. Пътят е твърде неравен. Сигурна ли си, че не искаш да дойдеш?

— Уес, няма какво да правя там горе.

Уестън Чейс пристъпи предпазливо към пътната врата.

Джоу шумно въздъхна, бутна настрани четвъртата си чаша кафе и демонстративно захвърли вестника. (Беше „Лос Анжелес Таймс“, който пристигна при тях с два дни закъснение.)

— Тичай, мили — каза тя. — Не бива да караш пъстървата да те чака.

Той се поколеба, опитвайки се да превъзмogne чувството си за вина. Вероятно постъпваше жестоко с Джоу. Погледна я. С несресана руса коса и без грим, годините започваха да ѝ личат. Беше отказала да имат деца, така че бе запазила фигурата си, но хубостта ѝ в известна степен беше похабена.

— Ще се върна рано — обеща той. — Довечера навярно ще можем да отидем при Картър и Хелън, да поиграем покер, бридж или каквото и да е там.

— Добре — обади се Джоун с безразличие; в действителност тя се държеше като добра съпруга, но не се преструваше на въодушевена от това.

Уес я целуна набързо. Устните ѝ бяха още сънни и имаха дъх на кафе.

Той отвори вратата, пристъпи навън и бе вече свободен човек.

Разреденият въздух, свеж и прохладен, го ободри. Беше все още рано, колорадското слънце се бореше със сивите утринни облаци и при дълбокото вдишване той усещаше диханието на нощта, звездите и тишината. Запали колата при третия път — карбураторът още не бе пригоден за шофиране в планината — и после включи отоплението.

Мина по алеята при Пайн Мотел, леко раздражен от двата фургона на входа, и зави обратно към Лейк Сити. Градът не представляваше кой знае каква гледка, но както винаги той го изпълни с неизразим копнеж, смътно желание да се измъкне от дима, мъглата и потоците коли и да се установи на някое местенце сред девствена природа. Очите му не го мамеха: Лейк Сити не беше буквално мъртъв град, но ковчегът беше готов и гробът изкопан. Градът представляваше само една безцветна колекция от дървени магазини и къщи в подножието на прохода Слъмгълиън, оживен повече или по-малко от туристите сега, когато сребърните мини вече не съществуваха. Табелата край пътя извън града гласеше, че жителите са близо хиляда, но в такъв случай повечето от тях трябва да са невидими.

Уес видя как кълбета синкав дим се издигат във въздуха и усети топлината зад прозорците на Чък Уейгън, където едно уморено момиче поставяше чинии с яйца и шунка върху стария мръсен тезгях. Видя как

трима старци бяха започнали вече да си разправят небивалици пред порутената поща и съвсем искрено им завидя за техния живот.

Колата му профуча през града, мина по моста и полетя в утринта край Гънисън. Реката беше синя и примамлива, обградена от двете страни от покрити със сняг планински върхове и граничеща с гъсти зелени храсти и червеникави ивици чакъл. Той отвори прозореца и долови ромона на ледената вода край пътя. Познаваше добре Гънисън — стремителна, дълбока и камениста. На миля от Лейк Сити Уес се отклони от главния път и продължи по един черен път, докато стигна до малък лъкатушещ поток, който се втурваше надолу по склона. Продължи с колата, докдето можа, и я паркира в храстите. Отвори вратата и се измъкна навън.

Една-единствена следа подсказваше, че някога тук е идвал човек — край една скала лежеше празен буркан с кални следи, в който някога е имало стръв. Самият той го беше захвърлил там преди седмица.

Усмихна се, усетил как годините се свличат от плещите му като захвърлена дреха. Почувствува как сърцето му развълнувано бие в гърдите и съзнанието му се изпълни със скъпи, далечни образи: едно момче мята консервени кутии в Литъл Маями Ривър в Охайо, строи от камъни и глина бентове край рекичката в задния двор, измъква някоя задрямала риба изпод островче от зеленина в реката...

Той заключи колата, събра риболовните си принадлежности и пое по пътеката с широка, бодра стъпка. Ухили се на една сойка, която грачеше в небето, зърна за миг кошута, която изчезна в храсталака пред него. По-нататък пътеката лъкатушеше през долина, обрасла с трева и осеяна със златисти цветя, а после извиваше нагоре в планината, покрай пенлив поток.

Пътеката беше неравна и едва се виждаше, но той продължи по нея. През по-голямата част от пътя потокът оставаше от дясната му страна, но на два пъти, когато скалите и храстите му преграждаха пътя, се наложи да го прекоси. Водата беше леденостудена и обувките му за тенис джвакаха, като вървеше. Знаеше, че в тъмните сенчести вирчета кръжи пъстърва, разперила перки сред вълните. Имаше достатъчно, така че можеше да разчита да улови седем-осем, ако посвети на това целия си ден, а вероятно поне две от тях щяха да се окажат доста тлъсти парчета. Но днес той искаше да свърши по-добра работа. Горے, над границата на горите, имаше едно мъничко езерце, което се

подхранваше от топящия се сняг, и там златистата пъстърва беше лъскава и гладна, далече от люпилните и съвсем различна от зашеметената риба, която изгърсваха в по-достъпните потоци, и улавяха, преди да усети къде се намира.

Езерото беше почти на четиринадесет хиляди стъпки височина, така че повечето младоци с луксозните екипировки не стигаха до него.

Уес се изкачваше непоколебимо, макар да знаеше, че ще бъде капнал, преди да се спусне отново долу. Лекарят в него му говореше, че тялото му е в добра форма, и му вдъхваше увереност. Слънцето още си играеше на гоненица с малки сиви облачета, но в разреждения въздух той усещаше как лицето му леко гори.

Без дори да поглежда встрани, имаше ясна представа за величественния пейзаж наоколо — прохладни борови гори, изящни трепетлики с крехки, снежнобели стволоче. Миниатюрна джунгла от папрати, скрити в нея насекоми и лек ветреца, който шумоли в листата на дърветата. И проточеният, печален вой на вълк далеч над него.

„Да би могъл човек да дойде и да заживее тук, помисли си той. Да би могъл той да забрави за своята сигурност и върволицата от свои пациенти с протекли носове.“

И в същия миг — неизбежният глас на разума:

„Би замръзнал през зимата, на Джоу ще й бъде противно, а къде биха ходили децата ти на училище, ако изобщо имаше деца...“

Беше единадесет часът, когато се изкачи над горите и дори величествените смърчове останаха под него. Пътеката лъкатушеше между скали и тъмни храсталаци с изумително зелени листа. Потокът беше само на три стъпки отсреща, но беше бърз и студен, втурнал се с едно шипящо „шшш“ надолу от езерото.

Самото езеро, което най-накрая достигна в единадесет часа и двадесет минути, не представляваше нищо забележително, освен в случай че сте рибар. Беше гладко езерце, почти кръгло, вероятно сто и петдесет стъпки в диаметър. Слънцето се намираще почти над главата му и водата изглеждаше тъмнозелена; местата, върху които скалите хвърляха сянка, изглеждаха черни. На върха, който се издигаше отвъд езерото, все още имаше сняг, който ослепително блестеше на слънцето.

Беше така тихо, като че ли светът току-що е бил създаден — свеж, девствен и нов.

Уес седна на една скала и леко потрепера. Прииска му се облаците да се разпръснат окончателно, при все че уловът би бил подобър, ако слънцето не е твърде ярко. Не беше уморен — това щеше да усети по-късно, — но беше гладен. Погълна лакомо два шоколада (в зъба му както обикновено заседна парче бадем) и пи студена вода от потока там, където той изтичаше от езерото.

Извади кафявата си въдица от калъфа и я сглоби старателно. Взе черната макара от кошчето за риба и я закачи на мястото ѝ. Измери с очи върха на въдицата, реши, че е наред, и привърза две изкуствени мухи. Вероятно жива стръв би свършила по-добра работа в дълбоката вода, но имаше достатъчно време.

Той се изправи, запали цигара и се намести по-удобно — защитен от едната страна от скали, но със свободно отзад пространство, за да може да мята.

Светът притаи дъх.

Изхвърли мухите с плавно движение на китката и те цопнаха във водата от дясната му страна, само на пет стъпки от брега. Остави ги за миг така — две червеникавокафяви точки върху зелената повърхност на водата. Лек ветрец набраздяваше езерото, иначе всичко бе неподвижно.

Опита отново, като отпусна повече месина и хвърли точно пред себе си... Нищо. Започна да изтегля обратно въдицата, като размърдаваше мухите във водата.

Кълве!

Блеснаха огненооцветени перки, огромна сянка се мярна под повърхността и мухите изчезнаха. Струната се обтегна, прътът се преви одве и отскочи.

Уес развълнуван избълва несвързан поток от цветисти ругатни, отправени не срещу нещо конкретно, и отстъпи от езерото. Мястото беше неподходящо, за да използва мрежата, трябва само да изхвърли рибата във на камъните...

Ето! Пъстървата разцепи водата и понечи да скъса месината в един заоблен речен камък. Уес я държеше обтегната, изчака, докато пъстървата отпусне, макар и слабо, и дръпна.

Успя! Пъстървата плъсна върху скалите, а мухата се измъкна от устата ѝ...

С лявата ръка Уес свали светкавично шапката от главата си, хвърли се към рибата и я захлупи с нея. Внимателно пъхна ръка под шапката, сграбчи пъстървата и счупи врата ѝ с рязко движение.

Седна на камъните и се захили идиотски, като се любуваше на улова си. Беше хубаво парче — цели четиринадесет инча, тежка, тлъста. Уес я мушна в коша, закопча го и оправи въдицата си.

— Няма да бъда изигран днес — каза си той, извън себе си от радост.

Какво ли всъщност имаше в една риба, което го накара отново да се почувствува като дете? Но мисълта угасна още с появата си; не го интересуваше защо го направи щастлив. *направи* го и това беше достатъчно.

Той отново се приближи към езерото, убеден интуитивно, че днес бе неговият ден да се изяви. Забрави всичко: храна, почивка, обещанията пред Джоу. Всяка частица от неговото същество беше съсредоточена върху пъстървата в езерото. Всяка уловена риба го караше да желае още и още.

За Уес Чейс времето престана да съществува.

Рибарското кошче тегнеше на хълбока му.

Мокрите му крака го боляха, но той не ги усещаше.

Забеляза сивите облаци, покрили небето около планинския връх, само защото сега, в потъмнялата и неспокойна вода, уловът стана още по-добър.

В четири часа следобед бурята се разрази със смразяваща ненадейност. Той беше крайно изненадан, когато в миг езерото пред него се превърна в бездънна, черна маса разпенена вода. Усети някаква вцепененост на китката, нещо ледено се беше докоснало до нея. Огледа се, опитвайки се да се приспособи към промяната, която го бе заварила напълно неподготвен.

Град.

Не беше дъжд, а град — неудържими, огромни ледени зърна се сипеха наоколо: покриваха скалите и плющяха във водата. Иначе тя бе съвсем гладка, нямаше никакъв вятър.

В началото той не се уплаши. Беше раздразнен и само толкова. Като стъпваше предпазливо, се върна там, където беше оставил калъфа си, разглоби въдицата и я прибра в него. Парче град попадна под яката му, разтопи се и се стече надолу по гърба му.

Забеляза две неща: беше по-тъмно, отколкото трябваше да е, и по-студено. Първата му мисъл бе да потърси подслон, но за зла участ наблизко нямаше. Намираше се над горите и нямаше дори едно дърво, за да избегне ударите на града.

Изправи се, като се опитваше колкото е възможно да избягва ударите. Испита страстно желание шапката му да е с по-широка периферия; чуваше как парчетата град удрят по филца, а бомбето беше вече прогизнало.

Сети се за изоставената миньорска колиба долу край пътеката. Покривът беше срутен, но четирите стени бяха горе-долу непокътнати, освен ако паметта му не го мамеше. Но все едно — колибата беше на цели две мили, а градушката беше толкова силна, че той трудно виждаше пътеката.

Бурята се развилня.

От север се изви пронизващ вятър и градушката заудря в лицето му. Уес пхна зачервените си, вкочанени ръце в джобовете и хвана калъфа под мишница. Вдигна глава и се огледа почти отчаяно.

Нямаше нищо. Голите скали бяха покрити с парчета лед, а светът, който бе изглеждал тъй съблазнителен само преди няколко часа, сега представляваше наистина ужасяваща картина. Погледна часовника си. Четири и двадесет. В най-добрия случай щяха да са му необходими два часа да стигне до колата, но нямаше никакво желание да използва пътеката в тъмното. Той поизчака, зъзнейки, но и десет минути по-късно градушката не даваше никакви признаци да намалее.

Обърна гръб на вятъра и с петата клечка успя да запали цигара. После присви очи и опипом се придвижи към пътеката, която водеше покрай втурналия се поток надолу по планината. Беше определено в окаяно състояние и с готовност би признал, че цивилизацията в края на краищата не е чак толкова лоша.

Стига да можеше да се добере до нея.

Градушката плющеше здравата и Уес се обезпокои за очилата си. Ако те се счупеха, той не би бил способен да продължи по планинската пътека. Опита се да държи главата си наведена, но така излагаше врата си.

Опита се да ускори крачка и изведнъж се подхлъзна на ледените зърна и падна по гръб. Изправи се невредим, ала усети, че го обзема паника.

„По-бавно, каза си мислено. Не бързай!“

Трудно му беше да вижда. Не можеше така лесно да следва потока, защото скалите и храстите преграждаха пътя му. Само да можеше да си спомни от коя страна беше пътеката...

Но не можеше. С мъка газеше по онова, което бе взел за пътеката, а то просто свърши при една висока скала. Сега вятърът виеше, а градушката беше най-страшната, която някога е виждал. Погледна часовника си.

Пет без четвърт.

Ако облаците не се вдигнеха, щеше да се стъмни след час.

Опита се да се върне по стъпките си и отново падна, този път сред бодливи храсти, които одраскаха лицето му.

„Не си струва да си троша краката. Дявол знае къде се намирам...“

Той спря, заслони с ръка очите си, опита се да открие нещо, каквото и да е.

Там!

Над него.

Не е ли онова скален заслон, онази сянка под издатината?

Постави на земята калъфа с въдицата и рибарското кошче и запълзя с мъка нагоре по скалите. Разпра крачола на панталона си, но не почувствува нищо. Градът го удряше право в лицето, загуби шапката си. Строполи се върху издатината — „като риба“, помисли си той обезумял — и изпълзя с мъка в кухнята, образувана от надвиснала скала.

Вятърът все така го пронизваше. Той се преви одве и се промъкна към дъното на скалния заслон. Видя отвор — не много, но достатъчно голям, за да мине тялото му.

Пещера?

Няма значение.

Пое дълбоко дъх, опипа пред себе си, за да се увери, че няма наклон, и се провря вътре.

2.

Беше прекалено тъмно, за да вижда ясно, но беше сухо. Бръкна в джоба на ризата под якето си, извади клечка кибрит и щракна. Вдигна я над главата си и се опита да разбере къде се намира.

Слабата светлина не свърши много работа. Съобрази, че навярно се намира в някаква пещера; виждаше само едната ѝ стена, макар че таванът беше твърде нисък. На около петнадесет стъпки зад него проблесна нещо метално — рудна жила може би.

Клечката угасна.

Той се заслуша, готов да изтълкува и най-слабото дращение или скърцане като шум от вълци, змии или нечия друга „обаятелна“ компания. Не чу нищо. В пещерата тегнеше само прашна тишина. Помисли си:

„Може да съм първият човек в света, който влиза тук.“

При други обстоятелства мисълта неминуемо би му доставила значително удоволствие, но в действителност беше в прекалено окаяно състояние, за да се развълнува. Беше мокър, премръзнал и изтощен. Нямаше с какво да стъкне огън. Навън, на някакви си два ярда над главата му, бурята вилнееше с ледена, нестихваща ярост.

И притъмняваше.

„Защо ли не взех фенерче?“

Сети се за веселите рекламни филмчета, в които водолазите в морските дълбини, ловците на мечки и безстрашните млади представители на закона биваха неминуемо спасявани от добрите изпитани джобни фенерчета.

„А в случай че нямаш фенерче... би ли могъл да хвърлиш батериите по врага?“

Засмя се, почувствува се малко по-добре и запали цигара. Димът поне беше топъл. Пациентите му винаги го разпитваха за рака на белия дроб и той винаги им отговаряше с подобаваща сериозност. Но все пак не се отказваше от цигарите.

Чудеше се как да промени положението си, за да избегне една остра скала отстрани. Ако се наложеше, щеше да остане цялата нощ тук; бурята не можеше да продължи вечно. После щеше да се върне при колата, да се върне вкъщи и да разкаже на Джоу какво се бе случило. После — горещ душ, закуска с горещо кафе и една серия антибиотици от лекарската му чанта. За щастие имаше предостатъчно. Дрогерията в Лейк Сити все още беше в ерата на долнокачествената меласа и киселото мляко.

Нима гърлото му вече се е възпалило, или си въобразяваше?

„Докторе, изцери себе си...“

Още две цигари и стана шест часът. Вън в бурята нощта бе паднала и около него в пещерата пропълзя гъст мрак. Във воя на бурята настъпи промяна; той долови плющене и клокочене, което би трябвало да означава, че градушката се бе обърнала на дъжд. Яростен, пороен дъжд. От опит знаеше, че водата ще залее пътеката и ще рукне надолу два-три инча дълбока. Това щеше да означава поне опасен преход. През нощта в никакъв случай не би му се разминало без някой счупен крак или нещо друго. И пикникът щеше да му излезе през носа.

Обели обвивката на един шоколад и бавно го изяде. Реши да запази останалите два за закуска, преди да се спусне надолу по планината.

Беше вече премръзнал до болка и знаеше, че една нощ на каменния под на пещерата никак не би му помогнала да се почувствува по-добре. Но беше уморен. Вероятно, ако би могъл да дремне малко, времето щеше да мине по-бързо.

Размърда се върху камъка, за да си намери по-удобно място, и откри, че удобни места няма. Сгъна носната си кърпа за възглавница и затвори очи.

Навън бурята ревеше и плющеше, но това беше монотонен звук, който му действуваше почти успокояващо.

Той заспа.

Мяташе се от време на време на твърдия под в пещерата, но и в съня си осъзнаваше, че времето тече. Упорствуваше в съня си, като че ли частица от самия него осъзнаваше, че така е по-лесно, отколкото да се събуди на студеното.

И тогава, съвсем ненадейно, той усети, че е напълно буден.

Нещо го беше събудило.

Какво?

Продължи да лежи неподвижен — ослуша се. Дъждът беше спрял, светът навън бе притихнал, чуваше се само шумът на капките. Бледа лунна светлина се процеждаше през отвора на пещерата и я озаряваше с призрачно сияние.

Погледна часовника си. Два часът.

Ето... Звук: приглушено щракване, като че ли от метална ключалка.

То, каквото и да бе, се намираше вътре в пещерата заедно с него.

Уес притаи дъх, забрави за болките и страданията си. Очите му шареха из пещерата, търсеха...

Отново звук. Изскърцване като от нокът върху черна дъска. Някъде зад него, там, където стената пробляскваше леко с метален блясък.

Животно?

Очите му напрегнато се взираха в мрака — успяваше да различава само смътни очертания. Обзе го неописуем, безумен страх. Изведнъж нямаше вече цивилизация, нямаше наука, нямаше знание. Съществуваше само той единствен и една вековна тъмнина, сподавена от ужас.

Изтърколи се колкото можа по-тихо. Изправи се на четири крака и пропълзя към входа на пещерата. Провря ръката си навън, за да се залови за някаква опора по влажната скала.

Тогава го чу.

Нещо се отваряше.

Погледна назад.

Някой... нещо... излизаше от една дупка в пещерата зад него. Беше високо — трябваше да се наведе, за да не се удари в свода на пещерата. Имаше мъртвешки бледо лице. Имаше очи...

Видя го.

Тръгна след него.

Уес Чейс не можеше да разсъждава; мисълта му бе парализирана. Но с мускулите можеше да си служи и го направи. Хвърли се навън през отвора на пещерата, изпълзя надолу по скалния заслон. Ослуша се за потока, придошъл от дъжда, и се втурна към него.

Откри го — почти черен на сребристите лунна светлина. Зърна пътеката — тъмна следа в скалите. Понесе се стремглаво надолу по

нея. Подхлъзна се, едва не падна, вкопчи се в някакви жилави храсталаци.

„По-бавно, каза си той. Ще се пребиеш!“

Погледна през рамо. Видя само свят, озарен от бледата лунна светлина. Не чуваше нищо освен шума на водата и една безкрайна тишина. Насочи отново вниманието си към пътеката и продължи да се спуска предпазливо надолу.

„Поне да стигна гората... Да се скрия...“

Потръпна неудържимо. Беше видял лицето, нямаше място за съмнение. Не беше сънувал и не беше луд. Не си направи труда да се ощипе; беше достатъчно зле и без това.

Продължи да се движи бързо, доколкото се осмеляваше. Наложихо се да прекоси потока, а той беше придошъл и буен. Ледената вода стигна до кръста му. Обувките му за тенис жвакаха по скалите.

„Овладей се, момче!“

Взе един остър камък в ръка. Какво беше онова нещо? Не е бил суеверен, поне досега, и беше виждал достатъчно трупове, за да е убеден, че не се шляят насам-натам. Е, добре. Онова нещо приличаше на човек, така че *трябва* да е било човек. Но какво правеше то — все още не можеше да мисли за него като „той“ — там? Друг рибар? Сигурно би го видял или чул. Отшелник? Глупости, той не би оцелял дълго по тези места без подслон и дърва за огъня.

Уес побесня. Там горе беше оставил кош, пълен със златна пъстърва, да не говорим за въдицата и шапката. Но нямаше ни най-малко намерение да се върне обратно. Човекът беше огромен, вероятно някой луд. По-добре беше да потърси помощ, а после да отиде там горе през деня и да види какво става...

Чу шум от дясната си страна.

Потокът?

Някое животно?

Ускори крачка и стисна здраво камъка в ръката си. Спускането беше по-леко от изкачването. Минута-две и би трябвало да навлезе в гората. Трябваше ли да продължи да върви, да потърси ли колата? Ставаше му по-топло, чувствуваше се малко по-добре, но щеше да му стане студено, ако спре, а до изгрев слънце оставаха повече от три часа.

Реши все пак да потърси колата.

Тръгна с отмерена, широка стъпка, почти се затича. Шляпаше и се подхлъзваше, но успяваше да запази равновесие. С времето шокът беше попреминал.

„Редно е да има някакво логично обяснение. Самолетна злополука? Може би трябваше да кажа нещо, да се опитам да помогна...“

Но продължи да върви.

Наоколо започнаха да се извисяват дървета и той усети сочния дъх на мокрите борове. Лунната светлина тук се процеждаше между боровете, сенки го подлъгваха по пътеката. Прегази отново потока и продължи да се спуска.

Пътеката извиваше рязко надясно.

Уес взе завоя почти на бегом и изведнъж се закова на място, като че ли бе връхлетял с всички сили в стена.

На пътеката го чакаше същият човек.

Той стоеше там, едва-едва осветен от леденото сияние на луната, не помръдваше. Лицето му беше така мъртвешки бледо, както му се бе сторило и в пещерата. Беше висок, по-висок от Уес, и слаб. Очите му бяха две трескави сенки върху бледото му лице.

— Кой сте вие? — извика Уес с глас, по-силен, отколкото възнамеряваше. — Какво искате?

Човекът не каза нищо. Потокът бълбукаше в нощта.

— Говорете! Какво, по дяволите, се опитвате да правите?

Никакъв отговор.

Уес се приготви, стисна здраво камъка в ръка. Нямаше никакво намерение да тича обратно нагоре по планината.

— Махни се от пътя ми — каза той.

Човекът — ако наистина беше човек — не се помръдна.

В университета Уес беше отличен полузащитник и се бе справял и с по-огромни мъже от този тук. Свали очилата си, сложи ги в джоба на панталона си, за да ги запази от пряк удар. После присви очи, пое дълбоко дъх и в ръка с готовия да полети камък се втурна към стоящия на пътеката човек.

Напълно спокойно човекът вдигна своята ръка. В нея имаше нещо. Това нещо издаде меко „чуг“ и Уес Чейс се намери на земята, а лицето му буквално докосваше една от обувките на мъжа. Никога преди не беше виждал обувка като тази.

Като че ли беше в пълно съзнание, но не можеше да се движи. Долови ударите на сърцето си, но не чувствуваше земята под себе си. Внезапно, противно на всякакъв разум, в душата му настъпи покой като в някакъв сън, в който всичко е без значение, след като скоро ще се събудиш и то ще изчезне...

Но не изчезна.

Човекът — трябва да беше човек — не проговори. Той вдигна Уес и го метна на рамото си — не грубо, но с учудващо безразличие.

„Като чувал с картофи“, помисли си Уес.

Човекът започна да се изкачва отново по планината.

„Тежа почти двеста фунта, невъзможно е да ме мъкне по целия път нагоре.“

Но непознатият се справяше. Задъхваше се и на всеки стотина ярда сваляше Уес на земята, докато си почиваше, но продължаваше да върви. Уес гледаше как дърветата оредяват и започват скалите, видя и луната — самотна, студена и далечна в нощта.

Бавно, непоколебимо, човекът се изкачваше към ледниковото езеро. Завиха към скалния заслон. Уес видя, че рибарското му кошче още лежеше там, където го беше оставил, и съвсем неуместно си помисли, че поради студа рибата е все така хубава. Забеляза също и кальфа с въдицата си, но къде бе паднала шапката му, не можа да види.

Човекът влезе в пещерата пръв и издърпа Уес след себе си. После го влачи някакви си петнадесет стъпки по каменния под натам, където Уес за пръв път бе забелязал отражението, което бе взел за рудна жила.

Не беше рудна жила. Врата.

Човекът отвори скритата, прилична на люк на подводница врата. В пещерата блиска бледо сияние, подобно на светлината отвън. Човекът мина през вратата и изтегли Уес след себе си.

После я затвори и Уес чу отчетливото щракване на ключалката.

Човекът го намести в полуседнало положение до една стена и след това се отдалечи. Уес се опита да се размърда, но не успя. Изобщо нямаше усещане за положението на тялото си — дали седи, или се е облегал на стената. От врата надолу беше като мъртъв.

Но очите му виждаха. Огледа се, доколкото можа.

Намираше се в голяма пещера в скалата, вероятно четиридесет ярда широка в най-дълбоката си част. Очевидно беше някаква

естествена пещера, макар че беше очистена от отломките и беше загубила характерния си облик.

И, естествено, беше изолирана от света чрез тази необикновена входна врата.

Цареше пълна тишина, чуваше се само дишането — неговото собствено и това на мъжа.

Пещерата не беше празна. Това бе най-лошото. Уес знаеше, че нормалните му реакции по някакъв начин бяха потиснати, но му се струваше, че се досеща за това, което вижда в отдалечената стена.

В скалата бяха издълбани ниши.

Пет.

Осветлението, излъчвано от някакви електронни лампи, подобни на електрически фенерчета, беше оскъдно, но той можа да види, че в четири от прорезите имаше човешки тела. Петият беше празен и не се изискваше кой знае какво усилие на мисълта, за да проумее кой е бил там преди това.

И така, самолетната катастрофа отпада.

Отпада и версията за отшелниците.

Отпада и за рибарите.

Човекът го погледна, а бялото му лице остана безизразно. Погледна фигурите в нишите, като че ли ги проверяваше.

После се приближи към Уес с блеснал поглед и протегна ръце.

3.

Уес Чейс не можеше да помръдне.

Мигът беше непоносим и безкраен. Пещерата, нишите, ръцете — всичко това се връзваше болезнено в мозъка му. Бе наблюдавал смъртта на много хора и често, просто ей така, се бе питал как щеше да дойде тя при него. Досегашният му живот не пробяга през мисълта му. Вместо това се откри само някакъв момент и редове, които бе прочел в колежа, закрепяха неистово в него, отново и отново...

„Ето така настъпва краят на света, ето така настъпва краят на света, ето така...“

Но не настъпи.

Невероятно, ръцете на мъжа го докоснаха и бяха внимателни: в тях нямаше никаква злонамереност. Уес погледна очите му. Те бяха съвсем сиви и в тях той не можа да прочете нищо. Лицето му беше лице на човек — под плътта черепът беше човешки. Уес прехвърли мислено: долна челюст, горна челюст, скули, носна кухина, орбити, предна кост...

И все пак лицето не приличаше на досега видените от него. Имаше пръстен цвят, но не това беше главното. Пропорциите бяха необяснимо странни. И най-вече *изражението*. Блеснал поглед, опната кожа, полуотворени тънки устни, учестено дишане...

Омраза?

Глад?

Надежда?

Ръцете претърсиха внимателно Уес, изпразниха джобовете му. Свалиха часовника от ръката му. Опипаха златната халка на пръста му, но не я свалиха оттам. Човекът търсеше нещо. Уес беше сигурен в това. Но какво?

Плячката не беше кой знае каква. Кафяв сгъваем портфейл, който Джоу му беше подарила преди година за Коледа. Дребни монети — една от двадесет и пет цента, две от по пет цента, четири пенита. Не особено чист черен гребен с един липсващ зъбец; Уес бе възнамерявал

да си купи нов от дрогерията. Връзка с три ключа, единият беше за колата му, другият за дома му на „Бевърли Глен“ (пресечка на „Сънсет“), а третият за кабинета му в Уестуд. Два пакета цигари — единият от тях измачкан и почти празен. Картонена пачка кибрит, също доста използвана. Два блока шоколад в лъскава обвивка. Две изкуствени мухи за риболов и една случайно попаднала в джоба му произсъхнала рибка. Нямаше носна кърпа — Уес си спомни, че я беше използвал за възглавница; вероятно се намираше все още там, на камъните.

Мъжът седна на пода в пещерата и започна съсредоточено да изучава нещата. Съсредоточено? Нещо повече. Той ги изучаваше с нетърпение, граничещо с отчаяние.

Изглежда, най-вече го заинтригува часовникът. Допря го до ухото си и се заслуша. Повъртя го неуверено в ръце, нави го малко и мръдна стрелките му. Поклати глава като че ли разочарован.

„Часовникът е хубав. Какво не му е в ред?“

След това насочи вниманието си към портфейла. Извади четири банкноти по един долар и ги проучи. Потърка ги с пръсти. Поколеба се, после постави банкнотите при купа с монетите.

Претършува внимателно останалата част от портфейла, сви учудено вежди при вида на колодата карти, разни разрешителни и тем подобни. Имаше една цветна снимка на Джоу. Уес си спомняше снимката добре: беше направена преди три години на рождения ѝ ден. Беше с пола от груб вълнен плат и кафяв кашмирен пуловер; изглеждаше свежа, невинна и млада. Болезнена скръб прониза замъгленото съзнание на Уес. Но мина, не успя да я задържи. Усети смътно, че така беше по-добре.

Непознатият извади цигара от вече отворения пакет, помириса я, разкъса хартията и погледна тютюна. Опита го, намръщи се и го изтри с опакото на ръката си от езика. Взе кибрита, поклати глава замислено и запали една клечка от първия път. Гледа я, докато изгоря почти до пръстите му, после я духна.

Погледна ключовете, хвърли ги върху купа с банкнотите и монетите. После взе единия шоколад и драсна изучаващо по него с нокътя си. Очите му светнаха. С трескаво вълнение разкъса хартията и се вторачи в кафявия шоколад с бадемови ядки. Поколеба се, явно водейки някаква вътрешна борба.

Стана, закрачи по каменния под, като въртеше възбудено шоколада в ръцете си. На два пъти направи движения, като че ли се готвеше да го изяде, но всеки път се колебаеше, въздържаше се и се отказваше.

„Не знае дали става за ядене. Откъде ли може да е той, щом никога преди не е виждал шоколад?“

Мъжът взе някакво решение. Отчупи две блокчета от шоколада, коленичи до Уес и внимателно отвори устата му. Натроши шоколада с пръсти, изхвърли едно парче бадем и посипа малко от надробения шоколад върху езика на Уес. Уес започна да се дави, не бе в състояние да дъвче. Но можеше да гълта, ако се успокоеше, и той глътна шоколада.

„Морско свинче“, помисли си той. Спомни си малките опитни животинчета в техните клетки на горния етаж на болницата. Спомни си също за една от дъщерите на стария доктор Стюард — името ѝ беше Луиза — и колко шокирана бе тя, когато откри, че морските свинчета биваха инжектирани с болестотворни микроби, за да се видят последствията...

Във всеки случай шоколадът беше вкусен.

Мъжът седна и положи явно усилие към самодисциплина. Той седеше тихо, наблюдаваше и изчакаваше. Може би бяха изминали няколко часа, но за Уес сега беше трудно да следи за времето.

Накрая човекът се изправи, опипа челото на Уес, прегледа очите и езика му. Усмихна се. Ефектът бе поразителен — като че ли някое чудовище от филмите бе преустановило за миг някакво нелепо преследване на празноглава героиня и бе вметнало някоя и друга шега.

След това непознатият изяде шоколадите.

Изяде?!

Той ги погълна, преглъщайки конвулсивно, както човек, попаднал в пустиня, се хвърля към потока в отчаяна жажда.

Усмихна се отново и потри ръце със странно неуместен жест на задоволство. Лека червенина се разля по бледите му страни. Дори черната му, лишена от блясък коса като че ли в известна степен изгуби своята безжизненост.

Очевидно насърчен от появилата се у него енергия, човекът се залови с желание за работа. Той сложи Уес да легне на каменния под и внимателно го съблече, като запомняше всяко копче, катарамата и цип.

Покри го със собствените си дрехи и след това се опита да се намъкне в новото си облекло. Успя, макар че не се размина без някои неясни звуци, които биха могли да бъдат изтълкувани и като псувни. Уес бе изненадан да види, че неговите дрехи съвсем не му стояха зле; очевидно непознатият не беше чак толкова висок, колкото му се бе сторило.

Мъжът натъпка джобовете си, като обърна специално внимание на парите, и нахлузи часовника на ръката си. Отново изглеждаше неспокоен, но решителен.

„Той отива в Лейк Сити — помисли си Уес и внезапно го изпълни надежда — постара се, но пак не прилича на обикновен американец. Някой непременно ще го забележи. Някой непременно ще разпознае тези дрехи. Досега Джоу сигурно е уведомила полицията, ще следят...“

Мъжът отвори вратата и излезе към пещерата. Вратата щракна след него.

Уес все така не можеше да се движи. Той лежеше по гръб, покрит с дрехите на мъжа, и с крайчеца на окото си виждаше в отдалечената стена нишите, където спяха четирите безмълвни тела.

Надяваше се, че няма да се събудят.

Въпреки помътеното му съзнание го нападнаха съмнения. Щеше ли мъжът наистина да отиде в Лейк Сити? Би му се наложило доста да повърви, ако не забележеше колата. Можеше ли да кара? Щом никога не е виждал шоколад, виждал ли е някога автомобил?

Да допуснем, че отиде в Лейк Сити. Полицията щеше да търси Уес, а не човек, когото никога не бяха виждали. Щяха ли да забележат неговите дрехи? В края на краищата те бяха просто стандартна рибарска екипировка. Панталоните бяха малко скъсани, но в това нямаше нищо необичайно. А шапката липсваше, освен ако непознатият не я намереше по пътя. Колата беше най-добрата уловка, колата с калифорнийски номер. Ако я вземеше...

Колко ли странно би трябвало да изглежда един клиент, за да реши търговецът да повика полиция? Ако Уес държеше дрогерия и този човек влезеше, какво би си помислил той? Вероятно би решил, че е особняк, и толкова. Спомни си през войната онези двамата, в нацистките униформи, които се шляеха по Таймс Скуеър или някъде наоколо...

Времето като че ли течеше бързо. Уес не беше заспал, но не беше и буден. Също като че ли има лека треска и унесен в леглото си, изчаква да мине настинката.

Той знаеше какво търси човекът в града или поне мислеше, че знае. Очевидно умираше от глад. Ако Уес се намираше в такова положение, той щеше да се опита да си купи храна и беше напълно логично да се предположи, че непознатият разсъждава по същия начин. Но в портфейла имаше само четири долара. Ако човекът разчиташе да натрупа достатъчно провизии, очакваше го жестоко разочарование.

Уес внезапно почувствува хлад. В миналото недалеч отук един миньор бил затрупан от снега през зимата с трима другари без необходимото количество храна за всички. Когато пролетта настъпила, миньорът излязъл от хижата сам — загладен и добре охранен. Разправяха, че после бил умрял в каторга като отявлен вегетарианец...

Ако непознатият не успееше да намери достатъчно припаси от града... тогава какво?

Уес се опита да насочи мисълта си към по-приятни неща.

Това обаче се оказа не така лесно. Без значение откъде започваха, мислите му винаги се връщаха към мъжа, да не говорим за четиримата му спящи другари. Кой бяха те? Откъде са дошли?

И какво искаха?

Противно на желанието си той трябваше да признае, че се възхищава от мъжа. От негова гледна точка последният вършеше нещо дръзко и забележително, дори фантастично. Той изглеждаше съвършено чужд, не познаваше дори такива обикновени неща като шоколада. Не знаеше английски или отказваше да говори. Вероятно Уес му изглеждаше също толкова странен, колкото и той на него. И все пак той пожела да облече дрехите на другия и да се опита да намери пътя към един град, където би могъл да купи храна, каквато никога преди това не е виждал, с пари, които навярно не можеше да разбира.

Мъжът имаше свои собствени тревоги.

Това някак си караше Уес да се чувствава в известна степен по-добре.

Той се унесе и потъна в неспокоен сън.

Събуди го щракването на отварящата се врата. Човекът мина бързо и я затвори след себе си. Изглеждаше крайно изтощен и здравата

трепереше. Уес се опита да се изправи, но не можа да помръдне.

Мъжът го погледна... как? Ядосано? Безнадеждно? Постави на земята картонената кутия, която носеше, и я отвори. Дори на Уес му се видя жалко. Четири хляба. Две консерви аспержи. И около петдесет шоколадчета. Отново твърде пребледнял, мъжът се опъна на камъните до Уес, въздъхна леко и заспа. Захърка.

Нямаше какво повече да гледа. Уес почувствува, че досега бе запаметил всяка подробност на пещерата — от тъмните силуети в нишите до пукнатините върху скалите, които го ограждаха. Вече не бе уморен и като че ли съзнанието му бе някак по-бистро. Странно, ужасът беше го напуснал. Все още се страхуваше, беше несигурен, но цялата работа бе заприличала на приказен сън, в който нищо не беше на мястото си, но всичко накрая щеше тъй или иначе да се оправи.

Разпозна симптомите на шока в себе си.

„Значи, че действието на упояващото средство намалява. Само да мога да се съвзема, преди да се е събудил.“

Той чакаше, не му оставаше нищо друго.

Мислеше за спящия до себе си. Очевидно беше ходил до Лейк Сити. Пеш ли бе отишъл, или беше взел колата? Беше купил някои неща, а това предполагаше експерименти с парите. Сигурно, сигурно беше предизвикал сензация в Лейк Сити. Рано или късно някой щеше да направи връзката с Уес, ако не беше я направил вече. И тогава...

Биха ли могли да го намерят?

И какво щяха да намерят? Жив човек... или нещо друго?

Времето течеше много бавно. Уес си помисли, че малко по малко идва на себе си, но това не ставаше достатъчно бързо. И когато човекът до него се събуди, Уес още можеше само да движи леко насамнатам главата си.

„Пак се започва.“

Човекът стана и погледна Уес внимателно. Уес лежеше съвсем неподвижен и сдържаше дъха си. Непознатият се усмихна леко и докосна рамото му, с което Уес реши, че иска да му вдъхне кураж.

„Или пък опипва за по-хубава мръвка?“

Мъжът се протегна и изяде два шоколада почти без явна охота. После отиде до нишите и огледа телата, които все още спяха в тях. Гледа ги дълго, докосна внимателно едно от тях.

Не последва никаква реакция. Уес се зарадва.

Той не знаеше какво щеше да излезе от тази ниша и абсолютно никак не бързаше да узнае.

Човекът извади оръжието — същото, което бе употребил срещу Уес. Провери го старателно и завъртя една шайба върху приклада.

Облиза устните си.

Уес внезапно изстина, но незабавно се съвзе.

„Престани да мислиш за това! Сам влошаваш нещата.“

Овладей се до известна степен, Уес разбра какво щеше да прави мъжът. Съвсем очевидно беше. Колкото и странен да изглеждаше той, в никакъв случай не бе невъзможно да се проследи насоката на мисълта му. Щом не можеше да купи достатъчно храна за едно прилично ядене, трябваше да я получи по някакъв друг начин.

Ето защо отиваше на лов.

Излезе отново през вратата, като взе оръжието със себе си.

Независимо от положението си, Уес несъмнено бе любопитен. Ако човекът търсеше само храна и ако наистина можеше да използва това оръжие за лов, защо му трябваше най-напред да ходи чак до Лейк Сити? По тези планини имаше достатъчно дивеч, особено ако не си извънредно придиричлив към храната. Нямахме ли да бъде по-просто направо да убие някоя сърна или каквото и да е там.

„Той обаче едва ли е знаел колко далече се намира Лейк Сити. А може би търсеше нещо по-съществено от храна?“

Какво?

Информация, естествено.

„Опитва се да открие нещо за нас. Положително никога по-рано не е виждал човек като мен. Той търси нещо.“

Но какво? И защо?

Мъжът се забави доста. Когато се върна, носеше прясно месо, вече одрано и изчистено. Приличаше на вълк. Беше довякъл също и изсъхнали дървета и клони, трябва да бе слизал в гората.

Съвсем внимателно стъкна огън, като използва кора на дърво вместо хартия. Драсна една от клечките кибрит, които беше взел от Уес, и той се разпали веднага. Пламъкът беше слаб, но Уес чувствуваше топлината му. Забеляза, че димът излизаше през свода на пещерата; вероятно там горе имаше някакъв отвор.

Непознатият отрязва четири пържоли с нож, който Уес не беше забелязал досега, и започна да ги пече на пръчки. Сокът капеше в

огъня и цвърчеше.

Уес усещаше миризмата на печеното. Устата му буквално се напълни със слюнка и той внезапно почувствува отчаян глад.

Когато пържолите бяха готови, непознатият се залови с една от тях. Сега нямаше и следа от бързината, с която бе погълнал първите шоколади. Той не бързаше, дъвчеше усърдно, вкусвайки с наслада всяка хапка от него. Лицето му не бе така бледо, както първия път, когато Уес го видя.

Той стана и извади пистолета от джоба на якето, което беше взел от Уес. Още веднъж превъртя шайбата върху приклада.

Насочи го към рамото на Уес.

Оръжието издаде своето едва доловимо „чуг“.

Уес настръхна, но не почувствува нищо.

Мъжът изчакваше.

И тогава бавно, невероятно бавно осезанието се разля отново по тялото на Уес. Усети го като ледена вода. Кожата го сърбеше, хиляди иглички се забиваха в нея. Опита се да раздвижи ръката си, усилието представляваше агония, като че ли ръката му е била изтръпнала и той внезапно я е ударил в някаква врата.

Започна силно да трепери.

Постепенно идваше на себе си.

Човекът наблюдаваше, чакаше и не казваше нищо.

4.

Като че ли се раждаше отново.

Уестън Чейс усещаше как животът се връща отново в него, а животът беше милионите ледени иглички във вените му. Понякога е по-добре да си в полусъзнание. Когато си твърде болен, не чувствуваш болката. Когато се оправиш достатъчно, за да те боли и да помниш, работата става зле.

Той лежеше на пода в пещерата и му се искаше да крещи. Възможно бе и да е крещял, не беше сигурен. Гадеше му се, беше в окаяно състояние и изпитваше глад. В устата му имаше вкус на спарен тютюнев дим. Черепът го болеше, като че ли в него бе забит нож. Тялото му беше така подпухнало, че не можеше дори да пълзи.

Но това беше само физическо страдание.

Него можеше да приеме.

Ала другите неща...

Той се намираше в една пещера с някакъв маниак или даже по-лошо. А Джоу не знаеше къде е той, никой не знаеше къде е. Колко ли дълго бе останал тук? Какво ли си мислеше Джоу? Сигурно няма да си помисли, че просто е избягал от нея... или пък щеше да си го помисли?

Подобно диапозитиви, в мозъка му светваха и изгасваха образи. Джоу и нейният басейн, към който той се отнасяше така саркастично. Детето на съседите, което бе паднало от велосипеда си, кръвта по главата му и Джоу, която му помага да го изправят... Хубаво момче, точно за такъв син винаги бе мечтал. И Джоу през онази нощ в дома си, една година преди да се оженят...

Джоу...

Той изстена, искаше му се да заплаче като дете. Господи, това беше невероятно, кошмар, не е възможно да се е случило...

Бледа ръка се плъзна под него.

Поставиха го в седнало положение. Бялото странно лице се озова до неговото.

„Дракула, помисли Уес истерично. Намирам се сред вампири в някакъв проклет, смотан филм. Чесънът! Къде е чесънът?“

Той се изсмя. Чу собствения си смях и млъкна.

Бледият мъж овеси нещо около ушите му. Очила. Неговите собствени очила. После отвори устата на Уес и постави нещо в нея. Уес се задави, но започна да дъвче. Челюстите му едва се отваряха, но в гърлото му се стичаше обилно сок и той усещаше топлината му. Месо... Жилаво, но вкусно и истинско.

Непознатият го хранеше и Уес ядеше. Погълна пържола и половина, като си повтаряше, че не трябва да бърза, но беше твърде гладен, за да обръща внимание на това. После мъжът му даде студена вода от един кожен мях.

— Благодаря — каза Уес с прегракнал глас.

Човекът кимна, но не каза нищо. Зае се отново със собствената си храна; дъвчеше бавно и замислено, като че ли наваксваше загубено време. Уес лежеше на пода и усещаше как постепенно силите му се възвръщат. Помисли си, че е дошъл моментът да използва своя шанс. Да стане, да очисти този човек, да се измъкне...

Преди да успее докрай да обмисли плана си, заспа. Не сънува нищо. Нямаше как да разбере колко дълго е спал, но се събуди бодър. Отвори едното си око.

Мъжът го наблюдаваше с лека усмивка. Хвана ръката му и му помогна да се изправи. Уес беше замаян, но можеше да стои. Непознатият го отведе стъпка по стъпка до кръглата врата, която беше единственият изход от пещерата. Подпря го на нея, после отстъпи назад и седна на пода.

„Свободен! Аз съм свободен! Оставя ме да си отида.“

Уес отчаяно заопипва издатините по вратата. Дръпна, блъсна, завъртя, заудря с юмруци. Не се случи нищо. Опря рамо о вратата и натисна. Кръглата врата не помръдна. Отдалечи се и сляпо се втурна към нея.

Като че ли буквално се бе хвърлил върху каменна стена.

Той се срути, хлипайки.

Непознатият го вдигна, даде му още една глътка вода. После погледна Уес и поклати глава. Смисълът беше достатъчно ясен. Уес не можеше да излезе, освен ако мъжът не го пуснеше.

А Уес подозираше, че това съвсем няма да е тъй скоро.

Мъжът седна и подаде на Уес парче студено месо. Уес го изяде, без да мисли. Главата му беше свършено празна — дори ужасът го беше напуснал.

После мъжът се наведе напред. Посочи към себе си.

— Арвън — произнесе бавно и отчетливо. Гласът му беше тих и спокоен.

Уес се поколеба. После кимна, посочи себе си и каза:

— Уес... Уес Чейс.

Човекът се усмихна нетърпеливо.

В известен смисъл това беше началото.

Уес Чейс не беше съвсем наясно с фонемите и винаги, щом чуеше за речник, неизменно го свързваше с някой римски законодател. Не може да се каже, че лингвистиката беше на мода в университета в щата Охайо, където Уес караше подготвителния курс, а в медицинския факултет в университета в Синсинати се наблягаше на естествените науки.

Разбира се, че човек никога не знаеше кое щеше да се окаже целесъобразно и кое — не. Не за пръв път Уес съжаляваше за вечната си заетост — един живот, който го отегчаваше до смърт със списъци, телефонни разговори, ангажименти и протеклите носове на неговите болни. Да бе имал време да потърси някои неща, да почете, да послуша...

Но сега вече беше малко късно.

А Уес знаеше от мъчителната си битка с латинския и проклетото тристранно разделение на Галия, че да учиш език е вероятно кауза, обречена на неуспех дори при най-добрите обстоятелства. Когато на човек му се наложи да учи езика от самото начало, без посредничеството на един общоговорим език, на който да се обяснява, то това ще му отнеме време. Така и стана.

Въпреки всичко Арвън усвояваше с невероятна бързина. Той изобщо не се опита да научи Уес на собствения си език, какъвто и да бе той, а се зае с овладяването на английския. Започна със съществителните, нещата, които можеха да посочват: пещера, риза, обувки, месо, шоколад. Той си записваше думите в някакъв странен бележник и скоро Уес схвана факта, че Арвън не толкова целеше да

научи самите думи, колкото се интересуваше от коренните съставки. Той използваше символи, които Уес никога не бе виждал, но реши, че са някакви фонетични знаци. Започна със стотици, като отбелязваше всяко ударение, пауза, окончание, но когато откри кое имаше значение в английския и кое — не, бързо съкрати азбуката си до една опростена серия от знаци. После се зае със структурата на езика, с начина на свързване на словесните единици. Когато схвана словореда подлог — сказуемо — допълнение, започна бързо да напредва.

И все пак това му отнемаше време.

А време имаше достатъчно и да се отегчиш дори в тази неестествена, невероятна пещера в скалите в Колорадо. Имаше достатъчно време да яде прясно месо и риба, докато му омръзнаха. Имаше време и да става нетърпелив, да се тревожи и страхува.

Оставаше му твърде много време и за да си спомня живота, който бе ценил така малко, живота, който го очакваше в подножието на една лъкатушеща пътека, където един леден поток бълбукаше надолу към долина от зеленина и златисти цветя. Долина под слънцето... Не беше виждал слънцето от... колко ли дълго?

Спомняше си всяка подробност от своя живот там, под слънцето: свежата топлина на утрото, преди да се спусне мъглата, следите от сажди надолу по Холивуд Фриуей, тъмната зеленина на блесналата под водните струи трева, мокрите червени тераси от здравец, ярките цветни ризи край морето в Санта Моника...

Виждаше ги като наяве.

И Джоу, къде беше Джоу? Беше ли самотна в онази празна къща, която бяха делили двамата? Или пък бе (тази мисъл не го напускаше) мъничко щастлива, че си е отишъл? Беше го разочаровала много пъти, но в действителност какъв живот ѝ бе предложил той?

Имаше време за твърде много спомени и не всички от тях бяха приятни.

Но Арвън продължаваше с непоколебимо старание и неизменно блеснал поглед. Той пречупи езиковата бариера, макар и несъвършено в началото, и тогава пещерата стана по-малко самотна, по-малко чужда.

Уес беше попаднал в ситуация, която не зависеше от него; той разбираше това и се опита да се приспособи. Беше почти безпомощен,

както би бил всеки друг човек, но сега страхът му в известна степен го бе напуснал.

Той дори успяваше да забрави телата в нишите, поне през по-голямата част от времето.

Почувствува как в него се надига вълнение, възбуда от близостта с нещо свършено неразбираемо за него. Това беше усещане, което вече бе изпитал веднъж в живота си, когато се беше заел с ендокринни изследвания скоро след като завърши медицинския факултет. Постепенно се беше отказал от тях и никога не разбра защо.

Е, от това тук не би могъл да се откажа.

И беше като че ли щастлив от факта, че не можеше.

Разположи се, доколкото можа, по-удобно и вече знаеше, че участва в събитие, което би накарало всеки журналист да отреди по-второстепенно място в своя вестник за първата атомна бомба. Общо взето, не беше неприятно усещане.

Той говореше и слушаше, и се опита да постигне най-трудното.

Опита се да разбере.

С годините Уес си беше изградил едно тактическо правило, което всички лекари трябваше да имат. Медицината не означаваше единствено среднощни пътувания с крак върху педала за газта и напрежението в операционната, особено ако се е случило да си специалист по уши-нос-гърло. По-голямата част от неговата работа бе еднообразна и досадна до смърт. В безкрайните следобеди в кабинета си той се забавляваше, като се опитваше да преценява новите си пациенти, когато мис Хил ги въвеждаше през вратата. Бяха ли те наистина болни, или търсеха под един или друг предлог лекарства? Бяха ли те от онези невротичи, които си мислеха, че са хванали пневмония всеки път, когато кихнеха, или действително бяха зле? Как изкарваха прехраната си? И, още по-важно в някои случаи, какво бяха готови да направят за тази прехрана?

В това Уес се оказа твърде способен. Той често успяваше да прецени човека за две минути и да бъде достатъчно близо до истината, за да му послужи това при поставяне на диагнозата. Но как да прецени личността на човек, с когото нямаше нищо общо? До каква степен онова, което считаше за характер, се дължеше само на външния вид, маниера на говор, подбора на познати развлечения, предпочитанието към Тойнби или развлекателни четива?

Не беше глупак. Знаеше, че няма да спечели нищо с паника и истерия, но простата истина бе, че Арвън беше нещо съвършено непознато в досегашния му опит. Откъдето и да бе дошъл, какъвто и да бе, той наистина бе различен. Как би могъл да разбере какви са подбудите му? Биха могли да бъдат всякакви. Как би могъл да разбере дали му мисли злото, или просто се отбранява? Да се отбранява ли... срещу каква заплаха? Как би могъл да разбере дали му казва истината, или го мами? Как би могъл да разбере за какво му е необходима информация?

И въпреки това Уес изпитваше някакво доверие, почти съпричастие. Ако не беше Джоу и тревогата...

— Погледни — каза Арвън. — Картини...

Той подаде на Уес куп цветни изображения.

— Снимки — поправи го Уес.

Загледа се. Много от тях бяха на хълмисти равнини, потънали във висока до коленете трева. На някои от тях имаше само сняг и лед. На други се виждаха чудновати хора, облечени в кожи. Донякъде приличаха на ескимоси. Уес се опита да си припомни филмчето на Дисни за ескимосите, но не успя да се сети в подробности. Във всеки случай тези не бяха точно ескимоси, в това беше сигурен. Имаше и снимки на животни, каквито никога не бе виждал — огромно рунтаво животно, подобно на слон, нещо като огромен бивол.

Но най-често се срещаха поля, трева и ледове.

— Вашият... ммм... свят? — попита Уес и се почувствува някак глуповато.

Арвън гледаше озадачено.

Уес взе бележника и инструмента за писане.

„Да видим сега, помисли си той. Как го правят по филмите?“

Започна със Слънцето, като нарисува кръг в средата на листа. Дотук добре. Но какво ли се намираще между Слънцето и Земята? На Уес никога не бе му оставало време да се залови с астрономия и не беше ни повече, ни по-малко невеж по тези въпроси от мнозинството свои съграждани.

Добре, да оставим някои от по-отдалечените планети. Плутон... това беше малка планета встрани... да оставим и нея. Но какво друго? Впрочем колко ли бяха планетите? Осем? Девет? Десет? Той поклати глава. Търсеше Марс — точно оттам идваха пришълците във филмите,

така че сигурно имаше някаква причина за този избор. Но от коя страна на Земята се намираще Марс? Към Слънцето или в посока към Плутон?

— По дяволите — измърмори той.

Нарисува десет планети в права линия от Слънцето и подаде бележника на Арвън. Арвън го погледна в пълно недоумение. В края на краищата това беше просто серия от кръгове върху лист хартия. Все пак Арвън го разгледа задълбочено, а накрая го сгъна и го сложи в джоба си.

Достатъчно по този въпрос.

Когато си затворен някъде, времето тече бавно. Уес получи обратно часовника си и можеше да следи за часовете, но все така нямаше представа колко дълго е бил в пещерата, преди да бъде в състояние отново да вижда циферблата на часовника си. Твърде възможно бе навън да е есен и да приближава зима. В планината щеше да стане студено, снегът щеше да затрупа пътеката... ако изобщо я видеше някога пак.

Отне му два дни на напрегнати усилия да обясни на Арвън мисълта си, че иска да напише писмо на Джоу — само бележка, в която да кажа, че е добре, че я обича, че някой ден ще ѝ обясни всичко. Той дори написа такова писмо, обясни за адресирането и загуби няколко часа в мъчителни опити да обясни предназначението на марките.

Арвън взе бележката и я прочете. Прочете я не веднъж, много пъти. Раздели листите, събра ги отново. И поклати тъжно глава.

— Но защо? Това не може да ви навреди... изобщо не може да ви навреди. Дребна молба...

Арвън категорично отказа.

— Желание да помогна — произнесе бавно той. — Имам желание да помогна, но не трябва... — Търсеше думи. — Риск... Опасност... Голям шанс...

Уес усети как неестествената му смиреност го напусна.

— Но вие нямате никакво право да ме държите тук ей така. Не обяснихте нищо, не направихте нищо, не казахте нищо. Какъв, по дяволите, човек сте вие?

Арвън се намръщи — беше затруднен.

„О, господи, това е невъзможно!“

Тогава неочаквано Арвън се опита да му обясни:

— Право — каза той. — Трудна дума. Много трудна дума. Право за теб или право за мен?

— За двамата — почти изкрещя Уес. — Правото си е право.

Арвън се усмихна и поклати глава.

— Опитам да обясня — каза той и спря недоволен. — Ще се опитам да обясня — поправи се той. — Ти се опитай да разбереш. Аз... ние... не ти мислим злото. Аз... ние... правим каквото трябва. Разбираш ли?

Уес чакаше.

Странните сиви очи на мъжа станаха далечни и чужди. Устата му произнасяше думи, които не бяха негови думи. Опитваше се да разкаже една история, която не можеше да бъде разказана поради пропастта, която не можеше да бъде преодоляна.

А Уестън Чейс седеше в голата каменна пещера, където слабият огън хвърляше призрачни сенки към неясните силуети, които спяха, както само мъртвите могат да спят, а въздухът бе замрял от вековна тишина. Той седеше и слушаше, и се опитваше да разбере.

Арвън продължаваше да говори непрестанно, а огънят намаляваше и слабото сияние в пещерата напомняше ледения сребрист блясък на луната.

5.

Корабът беше останал сам.

Продължаваше да лети, но наоколо нямаше нищо, по което да се съди за скоростта му. Изглеждаше като увиснал сред еднообразна вселена от сивота, прикован сред безбрежна мъгла извън пространството, извън времето, извън представата.

Нямаше звезди, нямаше планети, нито далечни галактики, подобни на малки, бели скъпоценни камъчета на фона на тъмното кадифе на пространството.

Съществуваха корабът, сивотата и нищо друго.

Вътре в кораба един набит плешив мъж на име Нлесин посочи небрежно с палец към синята метална стена, която ги отделяше от мъртвилото вън.

— По мое скромно мнение — каза той, — това там е идеалният дом за човечеството. От самото начало започнахме не както трябва и всеки идиот би могъл да го разбере, дори ти, Црига. Човекът е боклук, инфекция за Космоса. Защо трябва да живее на зелени планети, под сини небеса? Ако някога е съществувал организъм, заслужил най-изолирана пустош сред Небитието, то това е човекът.

Силното, дразнещо боботене на ядрените реактори, хранващи полето на деформация, изпълваше кораба. Същото чувство би имал човек, ако чува как лети бомба към него, бомба, която никога не избухва.

Црига — с доста ярки дрехи, поразителни сред убития зелен цвят на стаята, болезнено осъзнаваше своята младост, но бе решен да го прикрива на всяка цена. Той разбираше, че Нлесин го предизвиква; много добре, ще му го върне тъпкано.

— Ти смекчаваш нещата — каза той. — Както обикновено си твърде оптимистично настроен. Аз мисля, че дори Небитието е прекалено хубаво място за нас. Необходимо ни е Битие, по-ужасно и от самото Небитие.

Нлесин се разсмя. Смя се значително повече, отколкото предполагаше шегата. Смя се, докато на очите му се появиха сълзи.

— Чудак си ти, Црига — каза той. — Трябва да обезпечиш непременно това безценно чувство за хумор, за да останеш завинаги един малък слънчев лъч в нашия живот.

— Върви по дяволите! — възкликна Црига и се отдалечи.

Нлесин престана да се смее и се обърна към Арвън, който седеше срещу него и четеше роман:

— Какво мислиш, уважаеми?

Арвън неохотно свали книгата.

— Мисля, че твърде много тормозиш момчето.

В отговор Нлесин издаде неприличен звук.

— Все някога трябва да порасне.

— А ние?

Нлесин изсумтя.

— Велика мисъл. Звучи като в един от собствените ми романи. Четеш твърде много книги, Арвън. Започнал си да ставаш интелектуалец. Трябва да отидеш в някоя ферма, да усетиш миризмата край обора, да се научиш да живееш.

Арвън леко се усмихна, отпуснал дългото си тяло в креслото. Книгата не трепваше в силната му ръка, а сивите му очи изразяваха по-скоро недоумение, отколкото насмешливост.

— Така и не разбрах, Нлесин, защо толкова упорито се стараяш да се представяш за Великия циник.

— Искаш да кажеш, че и без да се старая, съм достатъчно противен?

— Искам да кажа, че ти самият би трябвало отдавна да си се отегчил.

— Защо не вземеш да ми проповядваш за Златния век на човечността като Колрак? Да ми обясниш единството в живота, хармонията на световите, скритите добродетели на жалките човешки същества...

— Не, благодаря — прекъсна го Арвън и вдигна книгата пред очите си. — Предпочитам да чета.

Корабът се разтърси леко; силното боботене премина в досаден вой.

Вратата се отвори и в кабината пристъпи навигаторът Хефидж. Стоеше изправен и спокоен, странните му черни очи обгърнаха останалите по-скоро с безразличие, отколкото с презрение.

— След минута ще свърши — осведоми ги той. — По-добре затегнете коланите.

— Полето още ли действа? — попита Арвън.

— В известна степен да.

— Няма да има никакви... неприятности... нали? — Црига избърса ръцете си в извънредно луксозна кърпичка.

Навигаторът сви рамене.

— Не му се нрави тая работа на Нлесин — измърмори той любимата си фраза. — Май ще се наложи да спим по обратния път за вкъщи, ако изобщо някога излезем от полето на деформация. Готов ли е препаратът за критични ситуации, Хефидж?

— Готов е — каза Хефидж и не се усмихна.

— Почакай — каза Нлесин, като се поизправи в креслото си. — Искаш да кажеш, че наистина ще има...

— По-добре затегнете коланите — повтори навигаторът и се върна отново в командната зала.

Тримата мъже се вторачиха един в друг, внезапно станали по-близки, отколкото са били през тези четири години, откакто бяха заедно.

— Не му се нрави тая работа на Нлесин — повтори намръщено Нлесин.

— Дори и на Арвън не му се нрави — промърмори Арвън.

Црига — твърде млад и твърде уплашен — закопча колана си и затвори очи.

Корабът се разтърси отново. Някъде в стените се чу съскане и пращане на кабел.

Сивото мъртвило около тях като че ли бе съвсем наблизко, притискаше ги, задушаваше ги...

— Ето го небитието — произнесе Арвън.

Светлината намаля.

Хората чакаха.

Корабът излезе от полето.

Когато това се случи, то стана изведнъж. Нямаше преход. Корабът изплува от пустотата отново в нормално пространство, отново сред тъмния безкрай, където звездите приличаха на светещи островчета и където никога не духаха ветрове. Мястото беше някак си по-приятно от онова, което бяха оставили зад себе си. Огромен беше този океан, където световите бяха прах, и все пак им беше близък, защото това беше вселената, дала живот на човека, макар и само в известна степен, тя беше разбираема за тях.

Корабът плуваше сред дълбините със скорост, близка до скоростта на светлината — движението бе недоловимо, а звездите оставаха все така студени и далечни.

На кораба все още му предстоеше да измине дълъг път.

— Май че успяхме — каза Арвън и разкопча колана си.

— Още не сме се приземили — напомни му Нлесин.

— Преходът наистина не беше лек — каза Црига, а лицето му постепенно възвръщаше обичайния си цвят. — Никой не може да ме убеди, че този път не бяхме в беда.

Воят на атомните реактори премина в постоянно, ритмично боботене — тихо, отмерено, успокояващо.

Вратата на командната зала се отвори отново и се подаде главата на Хефидж.

— Тук ли е Дериък? — попита навигаторът.

— Да — отвърна Нлесин. — Крие се под креслото ми.

— Вероятно пак е в библиотеката — каза Арвън. — Трябва ли ти?

— Ще кацнем след дванадесет часа. Сейехи иска да подготви компютрите за първото проучване и казва, че не би искал да му се наложи да го прави повторно, когато Дериък престане да си блъска главата, за да измисля възражения.

— Ще го доведе — обеща Арвън.

Стана и тръгна надолу по коридора към библиотеката. Както беше и очаквал, Дериък се намираше там — седнал на една дълга маса, следеше екрана на някакъв монитор. Навсякъде около антрополога имаше разхвърляни филми, беше успял също да събере и значителна колекция от празни чаши, в няколко от които все още имаше питие.

Вероятно, помисли си Арвън, този човек не беше забелязал резкия преход при излизане от полето на деформация. Не защото е бил пиян, естествено. Арвън никога не бе виждал Дериък пиян, въпреки количествата, които поглъщаше. Но когато се заровеше в някой от своите проблеми, останалият свят все едно не съществуваше за него. Това беше привычка, която Арвън ценеше, но не можеше да проумее.

— Дериък! — повика го той.

Антропологът махна възбудено с ръка.

— Една минута — каза той.

Арвън изчака минута и опита пак.

— Кацаме след дванадесет часа. Сейехи иска да се подготви за проучване.

Антропологът вдигна очи. Под тях имаше тъмни кръгове, а косата му не беше сресвана дълго време. Беше едър, възпълен човек, но излъчваше авторитетност. Арвън винаги го беше харесвал, но антропологът го държеше на разстояние. Дериък беше склонен да мисли, че не си заслужава да си губиш времето с човек, който не е истински умен; Арвън разбираше, че за него той е един безделник, независимо от това, че за да се квалифицира за полета, беше изучил зоологията.

— Дванадесет часа?

— Да. Отново сме в нормално пространство.

— Чудех се какво им става на тия проклети лампи.

Дериък бутна монитора настрани, изправи се и се протегна.

— Мислите ли, че този път ще намерим нещо? — попита Арвън.

Антропологът го погледна.

— Не. А ти?

Арвън поклати глава.

— Не, но се надявам да намерим.

— Надеждата е измамна. Не разчитай на нея. Знаеш колко планети изследвахме, а като се прибавят към тези на другите кораби преди нас?

— Около хиляда, предполагам.

— Хиляда двеста и една, като се смята и последното ни кацане. И така вероятността е хиляда двеста и едно към едно, че ще намерим това, което винаги намираме.

— Статистиката може да ни подведе.

— Не толкова, колкото надеждите, Арвън. Винаги се съмнявай в шанса, за да не бъдеш разочарован.

— Имате ли нещо против да дойда с вас в командната зала?

— Съвсем не — усмихна се Дериък. — Какво има... да не би Нлесин да е сринал всичките ти надежди?

— Нещо такова — призна Арвън.

Двамата мъже излязоха от библиотеката в коридора. Те тръгнаха бавно към командната зала, а в това време корабът плуваше в огромната нощ към едно ново слънце и нови светове, а вероятно и към един нов отговор на проблема, който стоеше пред тях всички, проблемът, който трябваше да бъде решен.

Вътре в командната зала атмосферата беше съвършено различна. Промяната не беше в обстановката; никакъв измервателен уред не би могъл да регистрира напрежението във въздуха. Беше в хората. Тя съществуваше и всеки откликваше, но не беше лесно да я определиш.

Отчасти се дължеше на самата стая. В морето кормчията е този, който усеща вълните, теченията и непрогледните дълбини; същото е и с корабите, които плуват в могъщия космически океан.

Отчасти се дължеше на Хефидж. Навигаторът се чувствуваше в Космоса като у дома си, както никой друг не би могъл. Слабото му тяло и черните му очи, далечни като самите звезди, принадлежаха на тази стая и бяха част от нея. Не би било истина, ако кажем, че той обичаше мрачните дълбини между световите, но беше привличан от тях така, както мъж бива привличан от жена, и той винаги се завръщаше при тях.

Отчасти се дължеше на Сейехи; незабележим, скромен, той се сливаше с обстановката. По-точно той беше придатък към компютрите, които управляваше. Останалите го наричаха „Обратна връзка“, а той винаги се усмихваше на прякора си, като че ли го смяташе за комплимент. Той познаваше машините си, живееше с тях и с право бихме могли да кажем, че бе влюбен в тях.

Но най-вече се дължеше на Уийк.

Уийк беше техният Капитан, не бе и възможно да си го представите друг. Той трябва да бе имал някакъв свой живот, преди да излети в Космоса, преди да започне изследването, което провеждаше с

непоколебима твърдост, нямаща равна сред останалите. Трябва да се е родил някъде, да е бил отгледан в семейство, да е живял, да се е смял, да е обичал. Трябва да бе имал такъв живот, но никой от тях не го познаваше. Това беше неговият четвърти полет, а двадесет години в Космоса са твърде дълъг период за който и да е човек. Капитанът беше нисък, жилав и як. Той почти не се усмихваше, дори и в редките случаи, когато се напиваше. Пращеше от енергия. Даже когато стоеше неподвижен, вторачил поглед в таблата, той като че ли бе зареден с електричество, напрегнат, готов внезапно да скочи.

Командната зала беше нещо съвсем различно. Навсякъде другаде в кораба хората можеха да се шегуват с онова, което ги бе отвело на толкова светлинни години далеч от техния дом, онова, което после им се надсмиваше във всеки посетен от тях свят. Навсякъде другаде хората можеха да си починат и дори временно да забравят.

Тук не би могъл да си починеш, тук не би могъл да забравиш.

Арвън стоеше настрана. Тук той беше чужд; неговото място не беше в тази част на кораба въпреки силното му желание да бъде така.

— Залавай се за работа, Дериък — каза Капитанът.

Тонът му беше сдържан, но енергичен.

— След единадесет часа ще се намираме в желаната от теб позиция.

Дериък погледна Сейехи.

— Обичайното спускане ли?

Мъжът при компютрите кимна.

— Ще направим една обиколка над най-подходящата планета, на пет мили височина. Подготвени сме за подробно проучване на всичко, което открием на тази височина: концентрация на населението, радиовълни, енергийно излъчване от какъвто и да е род. Първо ще направим една обиколка над екватора, после ще минем над полюсите. Компютрите са готови да направят пълен анализ на всичко, което забележим.

— Необходими са ми карти — отбеляза антропологът.

— Ще ги имаш. Нещо друго?

Антропологът склучи ръце зад гърба си.

— Е, след като вашите компютри съобщят, че планетата не е населена с така наречения разумен живот...

— Искаш да кажеш „ако“, а не „след“, Дериък — прекъсна го Капитанът.

Дериък сви рамене.

— Нека бъде „ако“ — поправи се той без всякаква вътрешна убеденост. — Ако неизбежното се случи, искам Хефидж да спусне кораба колкото е възможно по-ниско, за да мога да виждам и сам. В изчисленията винаги се допуска възможността да срещнем недостатъчно развита култура, аз ще искам да я погледна отблизо, преди да решим да ѝ се натрапим.

— Това ли е всичко?

— Засега да — каза Дериък и се обърна към Капитана. — Екраните ще наблюдаваш ти, нали, Уийк?

— Няма да поемам никакви рискове.

— Добре. Хайде, Арвън... да пийнем, преди да се заловим за работа.

Те излязоха от командната зала и тръгнаха към бара, който представляваше неголяма ниша в стената. Дериък извади бутилка и две чаши и двамата пиха.

Арвън усети как питието го затопля и изпита задоволство. Опита се да не мисли за отчаянието, което вероятно ги очакваше, но безнадеждността се увеличаваше с годините и никак не бе трудно да се проумее черният светоглед на Нлесин, колкото и мъчителен да ставаше понякога той.

... Стига да можеше тези планети никога да не са били населявани от хора.

Нямаше да бъде чак толкова лошо.

— Впрочем защо си дошъл тук? — попита ненадейно Дериък, докато си наливаше втората чаша. — Нямаше ли какво да правиш вкъщи?

Споменът накара Арвън да се усмихне. Големият дом в родния край, гоблените, книгите, топлината. Градовете, пиесите, жените...

— Имах доста — каза той.

Дериък преполови питието на един дъх.

— Не те разбирам — призна си той направо.

— Това ни прави равни — обяви Арвън.

— Никога няма да я намерим, ти знаеш това — каза антропологът.

— Трябва да я намерим — отвърна Арвън. — Това е.

— Още ли се надяваш, Арвън?

— Би могло да бъде и по-лошо.

Корабът продължаваше да се спуска. Заобиколен от звезди, нереален, той прорязваше този мрак и се насочваше към светлината.

Към едно жълто слънце и две други слънца около него — едно близко и едно далечно.

Системата на Алфа Кентавър, отстояща на четири светлинни години от един свят, наречен Земя.

6.

Колрак седеше сам, а мислите му неизказани пътуваха надолу, към онзи свят, към който се спускаше корабът. Той не обичаше да остава сам в момент като този, но Хефидж беше зает, а навигаторът бе единственият човек на борда, с когото се чувствуваше напълно спокоен.

„Изпитва нещо към звездите, често си мислеше той за Хефидж. Дълго е гледал звездите, а това е началото на мъдростта.“

Е, сега не можеше да сподели мислите си с Хефидж.

Не за пръв път Колрак се замисляше за това, че космическият кораб е странно място за свещеник. Почти всички останали, когато изобщо се сещаха за него, решаваха, че е мистик, и повече не се замисляха. Не беше укор от тяхна страна; когато му лепнеха етикета за мистицизъм, те просто доказваха за свое собствено удоволствие, че той не е част от техния свят; за тях той се превръщаше в човек, към когото се отнасяха вежливо, но не и човек, когото приемаха твърде сериозно.

Е, странно е да си свещеник в този ден и в този век. Било е време, когато на Лортас църквата е била могъща, но през последния век се беше разцепила и отслабила; едва ли в тези дни представляваше нещо повече от философия, и то в най-добрия случай, а в най-лошия...

Стига да можеше човекът никога да не бе излизал в Космоса! Стига да можеше никога да не бе откривал онова, което откри. Но не, да се разсъждава така беше подло. Сигурно един истински бог не можеше да бъде унищожен от истината, независимо къде са я открили. Трябва да съществува отговор, някакъв друг отговор, различен от този, който хората преоткриваха отново и отново, отговорът, който им се надсмиваше във всеки годен за обитаване свят в цялата тази бездна на пространството...

Ето сега и Центавър Четири!

Имаше някаква вероятност, тя неизменно съществуваше. Ако го имаше единството на всичко живо, както го бяха учили, както се бе опитвал да вярва със сърцето и душата си, то тогава трябваше да има и

друг отговор, различен от този, който хората бяха намерили. Трябваше да има, непременно трябваше да има!

— О, Колрак! — нечий глас прекъсна мислите му. — Какво ново сред служителите на кристалната топка?

Лейджър, то се знае. Защо кореспондентът не го оставеше на мира в момент като този? Щеше ли този човек да се разбъбри на прага на самата вечност?

„Но това не са благи помисли, Колрак. Ако не можеш да намериш милосърдие в себе си, защо го очакваш от другите?“

— Боя се, че кристалната топка е помътняла.

Лейджър седна. Той беше немарлив човек — немарлив относно облеклото си, работата, вероятно и в мислите си. Истина е, помисли си Колрак, че пътеписите му бяха по-популярни от романите на Нлесин, но и по-скоро щяха да бъдат забравени.

„Милосърдие, милосърдие!“

Лейджър извади някакъв бележник и надраска в него:

„Центавър Четвърти, отворете вратата!“

Изкиска се. Колрак с усилие успя да се усмихне.

— Очаква ни голяма сензация, нали знаеш? Ще се помотаем над купищата развалини, а компютрите на Сейехи ще бръмчат и потракват, после ще се спуснем право надолу и ще оставим Дериък да се заеме с вечните си проблеми. Надолу полита „Добра Надежда“... буф! Всички излизаме да се поровим наоколо и какво ще получа аз от това? Още една кратка глава, досущ като останалите. Центавър Четвърти, ти си досадник!

— Има вероятност... — напомни му свещеникът.

„А имаше ли, имаше ли?“

— Естествено, естествено — Лейджър изкриви лице в чудесна имитация на възпълните черти на Нлесин. — Но на Нлесин тая работа не му се нрави.

— И Нлесин е грешил по-рано — припомни му смирено Колрак.

— Сигурен ли си, че е грешил, напълно сигурен? Е, добре, спомням си времето... преди да напуснем родния Лортас и да се отправим към изгряващото слънце... Нлесин заявяваше открито...

Колрак си наложи да не слуша; гласът до него се превърна в монотонен дразнител, нищо повече.

„Господи, господи, и ние ли сме като останалите? Трябва ли да се караме и да се заяждаме помежду си дори тук, дори сега, пред прага на неизвестността?“

Там долу, под тях, тъмният свят, който беше четвърти от Алфа Центавър, се въртеше в пространството, обикаляше по орбита около своето ярко слънце.

В командната зала на „Добра Надежда“ Дериък вдигна поглед от лентите на компютрите и поклати глава.

— Спуснете го — каза той на Капитана.

Корабът бе вече излязъл от безкрайната космическа нощ и се бе спуснал сред безбрежна прозрачна синева. Той прелетя през развълнувано море от бели облаци, ветрове, гмурна се в слънчевата светлина към нови хоризонти.

Сега той се спускаше надолу и покритите със сняг планини почти прорязваха търбуха му. С рев и тътен този огнен титан връхлиташе сред ветрове и дъждове, а въздухът с грохот се втурваше след него.

Той профучаваше над континенти и бурни океани. Хвърляше змиевидната си сянка над самотни острови и караше птиците в гората да политат уплашено във всички посоки. Стрелваше се над жълтите пясъци на пустините и оставяше нови дюни след себе си.

Дериък стоеше като прикован пред монитора и само от време на време нахвърляше кратки бележки в бележника си.

След шест часа се изправи уморено.

— Все същото — съобщи той на Уийк.

Капитанът остана спокоен. В израза на лицето му не настъпи промяна, само мускулите му се бяха напрегнали малко повече.

— Би ли посочил подходящо място за изследване на почвата?

Антропологът погледна в бележника си, кимна и даде на Хефидж координатите на най-подходящото място, което бе забелязал.

В командната зала се появи отчаянието, едно старо отчаяние — безгласно, нечуто.

„Същото, същото. Винаги бе все същото.“

Корабът се понесе с тътен обратно към мястото, което Дериък бе посочил. Застана вертикално, изхвърли огнена струя пламъци във

въздуха надолу към пустинните пясъци, които го очакваха с вековна смиреност.

Спусна се, кацна, замря.

Настъпи тишина.

Взеха проби от въздуха, оказа се, че е негоден за дишане. Не си дадоха труд да сглобяват хеликоптера, а решиха да вървят до мястото — в края на краищата беше съвсем близо. Дериък, Црига, Нлесин, Лейджър и Арвън сложиха на лицата си маски. Другите останаха в кораба.

Огромният херметически люк се затвори зад тях. Външната врата изсъска и се отвори. Дериък излезе пръв и тръгна надолу по стълбата. Арвън вървеше непосредствено зад него.

Той потрепери, макар че не беше студено. Обувките му потънаха в пясъка, той спря за миг и се послуша. Шумовете, които долавяше, му се струваха странни в сравнение с грохота на двигателите.

Воят на стенещия в пустинята вятър, който бе летял над океани и морета и щеше да полети над тях отново... Шумоленето на раздвижилия се пясък...

Този шум напомняше за дъжда, но небето над тях беше безоблачно синьо, а слънцето — топло и ясно. Сенките им се движеха пред тях, рязко очертани върху наветия пясък.

Да, и тези звуци бяха звуците на смъртта; те нашепваха за живот, който някога е съществувал, но вече го няма.

„Смърт, помисли се Арвън. Привет, стара приятелко...“

— Хайде — подкани ги Дериък и тръгна, а пясъкът заскърца под обувките му. — Хайде, не е за предпочитане нощта да ни завари навън.

Арвън го последва и един зад друг те си проправяха път през пясъка и усещаха как той прониква в обувките им и се натрупва под ризите им.

„Банята довчера ще ми се отрази добре“ — помисли си Арвън и се усмихна на споходилата го не навреме мисъл.

Сред тази опустошена земя зад тях се издигаше корабът.

Пред тях — голо, зейнало сред наветия пясък, ги очакваше онова, което някога е било град, онова, което хората някога са наричали дом.

Как бихте изобразили скръбта на вековете? Какъв надпис бихте поставили върху надгробния камък на човека?

Арвън погледна Нлесин и Лейджър. Какви ли редове щяха да напишат в своите бележници, какви ли думи можеха да намерят те, за да разкажат какво са видели тук, в един свят, който в тяхната родина не означаваше нищо повече от едно име.

Всички думи вече бяха повтаряни толкова много пъти.

Погледна също и пълната фигура на Дериък, който крачеше сред руините. Как успяваше да съзира само проблемите тук, в този град, от който дори мъртвите си бяха отишли? И да мисли само за архитектурни видове, енергийни източници, градостроителни планове и технологични нива? Какви очи бяха необходими, за да не виждаш духовете? От какви уши се нуждаеше човек, за да не долавя шепота, горестта, музиката... далечна и забравена.

И други хора бяха вървели по същата тази улица, както вървяха те сега. Тогава не е имало нито пясък, нито зейнали бетонни пукнатини, нито разложение и разруха, нито следа от огън. Вероятно е имало дървета. Зелена трева. Оживена търговия. Море от човешки лица: щастливи, тъжни, красиви, грозни. Кино: слово и картини от целия свят. Какви ли събития са вълнували тези, които са били така близо до края? За какво ли са мислили, за какво ли са говорили, с какво са се шегували?

„Утре ще преобладава разпокъсана облачност със слаби превалявания от дъжд следобед... Зелените спечелиха сребърния медал днес в изключителна игра срещу... Един човек обезумял по пътя от службата си за в къщи; намушкал с нож три кучета, преди да бъде задържан, и обяснил на полицията, че лаят му пречел да спи през нощта... Положението в Океания се оказва по-сериозно, отколкото се предполагаше в началото, но Съветът на сигурността твърди, че няма причини за безпокойство... Повтаряме, че утре ще преобладава разпокъсана облачност със слаби превалявания от дъжд следобед...“

Гласове, лица, смях...

Арвън заобиколи една срутена стена и последва Дериък към центъра на руините. О, да, въобразяваше си разни неща, представяше си духове, които се движеха редом с него, представяше си силуети, които се мяркаха зад зейналите дупки на някогашните прозорци. Но духовете бяха реални, те винаги са били реални в тези гробища на

цивилизациите, така реални, като мъжете и жените, които познаваше у дома, на Лортас, и също така слепи...

„Плачете за тях, защото те вече не могат да скърбят. Плачете за тях, защото са се смели и обичали, но вече ги няма.“

— Ето я библиотеката — обади се Дериък.

— Което е останало от нея — поправи го Нлесин.

— Каква бъркотия — отбеляза Црига.

Лейджър направи снимка.

— Глава не знам коя си — промърмори той. — За справка виж глава първа.

Те се изкатериха вътре. Джобните им фенерчета изпращаха снопове бледа светлина в мрака. Стъпките им отекваха по смълчаните коридори. Пясъкът покриваше всичко и пред тях се кълбяха облачета прах.

— Тук няма никаква следа от огън — съобщи доволен Дериък. — Огледайте се за някакви периодични издания, може да са се съхранили, ако е било дълго време така сухо. Какво мислиш, Црига?

Црига сви рамене.

— Никаква следа от влага. Вероятно от експлозията досега е било все така сухо.

— Добра находка — каза Дериък. — Не си губете времето с романите... търсете някакви исторически книги; ориентирайте се по снимките. Ленти ще трябва да вземем напосоки.

— Аз ще взема романи — каза Нлесин. — Кой знае, някой бедняга сигурно си е мислил, че трудът му ще живее вечно.

За пръв път Арвън изпита топло чувство към Нлесин.

Какво би трябвало да отнесеш от една библиотека, от един град, от още един свят на мъртвите? Какви думи би подбрал, за да ги анализират лингвистите, за да затракат заради тях компютрите, а вестниците да ги превърнат в сензация? Какви редове би могъл да откриеш, за да прибавят те нещо ново към още една човешка история?

Арвън взе колкото можа от старите книги, които се съхраняваха зад херметически затворените витрини. Той имаше известни познания по лингвистика — достатъчни, за да преценява това, което гледа. Някои от предположенията му щяха да се окажат погрешни, но каквото и да отнесеше, то щеше да бъде уникално. Поезия... естествено.

Романи... естествено. Исторически книги, научни трудове, политически трактати и автобиографии, най-вече автобиографии...

— Да вървим — каза Дериък и им се стори, че го каза само след няколко минути, а в действителност бяха изминали часове. — Имаме време за няколко кадъра, преди да тръгнем обратно. Видяхте ли статуята на площада? Почти невредима, само да можем да намерим главата.

— Вероятно е заровена в пясъка — каза Нлесин. — Не го виня...

Заеха се с работата си под топлото следобедно слънце. Беше хубаво слънце и то изпълняваше своята задача, както я бе изпълнявало винаги, равнодушно към факта, че лъчите му огряват един вече мъртъв свят.

От кораба бяха снимали, така че вече имаха карти на града и затова посветиха по-голямата част от времето си на руините, като увековечаваха и малкото останало чрез филмовата лента.

Когато свършиха, се върнаха тъй, както бяха дошли — пак по мръсните улици и сред жълтите пясъчни скулптури на пустинята. Вятърът виеше в лицата им, препускаше към града, стенеше из порутените сгради и тъмните дупки на някогашните прозорци.

По-бързо към люка, защото се спуска нощта. Външната врата се затвори със съскане. Сухият въздух на Центавър Четири бе изпомпен, върнат на един свят, който вече нямаше никаква нужда от него. Вътре нахлу чистият влажен въздух на кораба. Вътрешната врата се отвори и те са озоваха отново в него.

Да изтърсят пясъка от обувките си, да го измият от тялото си. Да облекат чисти дрехи, дрехи, които да не са пропити с праха на времето.

— Това е — каза Дериък. — Още един мъртъв свят.

— Какво ще кажете, представители на жалкото човечество? — попита Нлесин.

Тежко беше да се шегуваш, трудно бе да забравиш. Винаги беше тежко, когато се завръщаше някоя група. Какви изгледи имаха те в такъв случай за своето собствено оцеляване?

Милион към едно?

Милиард към едно?

„Опитай се да не мислиш за това. Заеми се с работата си. Плачи, ако трябва. Смей се, ако можеш.“

— Не искам да крия нищо от вас — каза Капитанът и погледна последователно всеки един от тях. — За това кацане имахме затруднения при излизане от полето и може отново да ги имаме.

Никой не каза нищо.

— И така, скоро ще се наложи да потеглим към дома — продължи Капитанът. — Единственият въпрос е: сега ли да се откажем, или да опитаем още веднъж?

Мълчание...

— Ти решавай, Капитане — обади се най-после Хефидж.

— Всички ли сте съгласни с това?

Съгласни или не, но никой не възрази.

— Много добре — каза Капитанът и извърна ниската си стегната фигура към командния пулт. — Ще опитаем отново. Хефидж, бъди готов за излитане. Сейехи, изчисли курса ни към най-близката звезда. Старт — след тридесет минути.

Минутите течаха бавно.

Корабът, който отново за кратко беше донесъл живот на Центавър Четири, стърчеше гордо сред пясъците на пустинята, обгърнат от топлата лятна нощ. Град, който беше изгубил своите мечти, представляваше само още един непрогледен мрак сред звездите.

Вятърът стенеше в дюните, зовеше... зовеше...

Изригна бял пламък, двигателите заработиха.

Тътен разпръсна тишината, премина в боботене, което се отдалечи към звездите.

Безкрайната тишина се възцари отново.

Корабът бе отлетял.

7.

Далеч сред пространството звездите изчезнаха и нощта мигновено угасна, като че ли никога не е съществувала. Корабът осъществи мъчителния преход към полето на деформация без забележими затруднения; силното бучене отново изпълни кораба и сивата извънпространствена самота го обгърна.

Дори в полето, което имаше свойството да намалява разстоянието между две точки в нормално пространство, като „нагъне“ пространството около кораба, щеше да им отнеме повече от четири светлинни години.

Достатъчно време за размишления.

Хората в кораба — с изключение на свещеника те винаги го наричаха просто „Сандък“, никога „Добра Надежда“ — се заеха отново да бъдат същите и се държаха по обичайния начин, но истинският им лик в действителност оставаше скрит под невидима броня. Сред тях нямаше човек, без значение колко циничен е езикът му, в чието сърце да не се бе загнездил хлад, който никой термостат не би могъл да регулира и никое слънце да стопли.

Защото корабът претърсваше една галактика, както и други кораби преди него бяха търсили и щяха да продължават да търсят и след него.

Той търсеше надежда, а надежда нямаше. Човекът беше намерил много неща в Космоса: нови светове, нова самота, нови чудеса. Но не беше намерил надежда там — във всички тези светове, под всички тези слънца, които като звезди осейваха лятната нощ.

Нямаше да е чак толкова зле, помисли си Арвън, ако не бяха открили себеподобни във вселената, която познаваха. Ако бяха отплували с корабите си от Лортас и се бяха натъкнали само на скали, мъртви морета и вряща лава — това нямаше да им причини болка, това в края на краищата щеше да означава само, че те са сами.

Или пък да бяха попаднали на рисуваните ужаси, сътворявани от не едно поколение наивници, които безгрижно съчиняваха космически

трилъри за младите духом — как чудесно щеше да е това, колко весело, колко вълнуващо! Арвън с отворени обятия би приветствал този пъстър приказен парад: чудовищни влечуги, които се точат подир пищни леки момичета, безчувствени мутанти, които хладнокръвно кроят планове за унищожението на Добрите смешни маски; гладни планети, които представляват невероятно разраснали се храносмилателни системи, които очакват космическите кораби, както гладуващият може да очаква кутия консерва.

И още по-добре, ако бяха попаднали при благородни принцове, красиви принцеси и коварни първи министри от Другите светове или дори някоя галактическа цивилизация от надути стари гении, готови да поведат за ръка самонадеяните млади хора от Лортас и нетърпеливи да насочат техните първи стъпки към Обетованата земя на тоги и фонтани, празни теории и Великите чисти помисли...

Но корабите бяха излетели и пространството не беше вече мечта. Мечтите можеха да бъдат весели, но и кошмарни.

Действителността беше различна и тя им причиняваше болка.

Когато било усъвършенствувано полето на деформация и то направило възможно продължителността на междузвездния полет да стане въпрос на месеци вместо на поколения, първите изследователски кораби потеглили нетърпеливо, уверено. Несъмнено те били въоръжени до зъби, готови за среща с чудовищата, за които техните митове ги бяха подготвили, но бяха готови да срещнат също и хора като тях самите. Те бяха обучени, тренирани, дисциплинирани. Не биха изпаднали в неловки ситуации, нито елементарни недоразумения, които биха довели до катастрофа. Те търсеха приятели, а не врагове. Някъде там, смятаха те, някъде сред тази обширна звездна вселена, която беше техен дом, вероятно имаше и други хора, друг разум, други цивилизации.

Хората от Лортас не бяха глупави. Те знаеха още от самото начало, че един свят сам по себе си беше само мъничка частица от всички останали светове, които неминуемо съществуваха. Така, както някой изолиран остров, напълно откъснат от другите острови и континенти, неизменно развива по-елементарна култура от тази в областите, разположени по кръстопътищата на света, така неизбежно и отделната планета постига далеч по-малко от планетата, която е част от нещо по-голямо.

Културата се развива чрез контактите ѝ с други култури.

Никоя велика цивилизация не е напреднала в една изолирана област единствено със собствените си идеи, които да поддържат нейното развитие.

Нови гледища, нови идеи, различни исторически традиции — това са предпоставките за прогреса. Някъде един народ се е научил да топи метали, другаде някоя цивилизация получила електричеството, някъде едно момче намерило леко дърво и играло с хидроплан, другаде калайджия построил мотор с вътрешно горене. Изолирани, отделни, те не означаваха нищо. Заедно, обединени, те означаваха авиация, която откъсва човека от скалите и земята и му предоставя небето.

Сама една планета може да стигне дотук, но по-далече — не. Съществува предел, при който една култура се изчерпва, без значение колко богата и разнообразна може да е тя. Настъпва момент, когато тя... спира.

Вероятно не умира.

Но животът е процес. Той означава промяна, развитие, предизвикателство. Когато започне да се повтаря, когато остава един и същ, в най-добрия случай става незначителен и рано или късно усилието става непосилно и той угасва.

В историята на цивилизацията също настъпва момент, когато технологията не е достатъчна, когато незначителните изобретения вече не удовлетворяват. Настъпва момент, когато самата наука може да бъде видяна в перспектива — метод, способ, който не може да предложи всички отговори.

А човекът не е само говорещо животно.

Той е онова същество, което задава въпроси — постоянно, непрекъснато. Той започва да задава въпроси веднага, щом проговори, и ги задава, докато е жив. Когато хората не задават повече въпроси, когато станат твърде самодоволни и повярват, че са всезнаещи, с тях е свършено.

Те може да се хранят, да работят, да спят, да следват установения ред, но с тях е свършено.

Хората от Лортас все още задаваха въпроси, но те бяха по-трудни от онези, които са задавали, когато Лортас е бил един неузрял свят. Те

знаеха, че няма крайни, окончателни отговори, но бяха твърде будни и желаеха да продължат опитите си.

Въпросите накараха хората от Лортас да полетят към звездите.

Не редките метали, не националната сигурност, не дори и науката в тесния смисъл на думата.

Въпросите.

Прастари въпроси, зададени по нов начин. Предишни копнежи, предишни надежди, предишни мечти. Какво има отвъд планините? Какви земи се простират отвъд океана, отвъд границите на техния свят? Грее ли слънцето там, духа ли и там топлият вятър? Ще бъдем ли щастливи там, ще видим ли нови неща, ще мечтаем ли с нови мечти?

И така хората от Лортас се затвориха в блестящите си кораби и сред пламъци и грохот се отправиха в огромната нощ. Не всички, разбира се. Повечето хора, където и да е, са доволни от това, което имат; промяната изисква твърде много усилия. Но в началото много от тях отиваха — спокойно, с готовност и с нескривана надежда в очите.

Те заминаваха, виждаха и повечето от тях се връщаха.

Това беше краят на мечтата.

И началото на ужаса.

Откриваха други хора, хора като тях.

„Трябва да има някаква грешка, казваха те, когато се връщаха, когато започваха да постъпват рапортите. Не е възможно да са хора, не е възможно да са хора като нас!“

Но анатомите казваха: „Те са хора.“

Биолозите повтаряха: „Те са хора.“

Психолозите потвърждаваха: „Те са хора.“

В отделните светове съществуваха различия: в по-голямата си част несъществени колебания в кръвната група, в телесната температура, в цвета на кожата, в броя на гръбначните прешлени.

Човекът не беше рядкост във вселената и връх на себичността бе да си въобрази, че е. Всички изолирани народи вярват, че те са единствените човешки същества в света, а когато на една планета са помислили, че тя е единствена още преди нейни кораби да са излезли в пространството, за хората на тази планета е трудно да си представят други човешки същества някъде между звездите.

„Ами че човекът се е появил тук! — казваха си те един на друг в милиони светове и кимаха дълбокомислено на своята собствена мъдрост. — Човекът е удивително сложен, пътят, довел до неговото появяване, е дълъг, една случайност, която не може да се повтори.“ И ако не го казваха, то поне си мислеха: „Ние сме чудесни и съществуваме само тук, в този чудесен наш свят. Планетата, на която живеем, е била предопределена от Създателя за онзи единствен истински дом на Великите, Изключителни, Прелестни Нас.“

Някои вярваха, че това е истина, други се ровеха в статистики. Те всички пренебрегваха най-същественния факт: че вземат проба от една тяхна собствена пращинка и правят изводи за цялата вселена. Нещо повече, обобщенията им бяха елементарни, защото на единствената планета, която познаваха, се бе появил човешкият живот и това всъщност ги правеше противоречиви.

Не ставаше въпрос за това, че човекът беше предопределен, сътворен от самото начало. А просто за това, че еволюцията на разума, на способността да се развива в културно отношение неизбежно продължаваше по пътя на изпитания и грешки, промени и модификации. И така едно същество, носител на някаква култура, трябваше да бъде топлокръвно, защото се нуждаеше от енергия, трябваше да има голям ум, трябваше да има свободни ръце и усъвършенствувани нозе. Отговорът на машините, както и една от тенденциите на еволюцията беше човекоподобната форма на живот и ако условията позволяваха, тя се появяваше рано или късно.

И така съществуваха хора, подобни на хората от Лортас.

„Да, помисли си Арвън, и какво се бе случило с тези хора?“

Докладите постъпваха, донасяха ги у дома кораби, пропътували много светлинни години. След кратко време, след твърде кратко време в докладите вече нямаше нищо ново. Появи се образецът, който само се повтаряше с нарастването на броя на докладите до сто, петстотин, хиляда.

Образецът?

Е, лишен от техническия език, той беше сведен до нещо елементарно, нещо ужасяващо в своята простота. Корабите бяха открили три вида планети, на които се бе появил човекът. На единия от тях хората не бяха още напреднали в технологично отношение, което да им даде възможност да унищожат себе си. На втория тип, на

примитивното ниво, но все още не на равнището на космическите полети, хората бяха организирани в групи, заети с унищожението една на друга, с каквито оръжия владееха. В тези светове посетителите от Лортас биваха приемани с недоверие, с враждебност, със страх. Корабите им биваха задържани, знанията им биваха използвани за напълно безсмислени за тях самите войни.

Екипажите, приземили се на тези планети, рядко се завръщаха у дома.

Имаше и трети вид и Центавър Четири беше съвсем подходящ пример за това. В тези светове човекът беше еволюирал, беше изобретил оръжия, достатъчно могъщи, за да доведат нещата докрай, и така бе загинал. Начините бяха различни: микроби, отравяне на растенията, кобалтови бомби, газ. Резултатът — един и същ: гибел.

Навсякъде във вселената, където бяха успели да достигнат, точно това бе станало с човека. Веднага, щом се оказеше в състояние да го направи, той се самоунищожаваше.

Ей, друже, съседе!

Хиляди благодарности за вдъхновяващия пример, който ни представи.

А за нас, какво ще кажеш за нас? Не сме ли и ние хора, същите, каквито са били те?

Точно в това беше бедата. Цивилизацията на Лортас беше древна и се считаше за мъдра. Бе преживяла много бури и беше оцеляла. Хората винаги бяха изпитвали известна гордост от този факт и неочаквано те се сдобиха с доказателство, което да им покаже доколко правилна... или доколко глупава... беше тази гордост.

Защото Лортас, единствен от целия свят в познатата вселена, беше създал човека, бе наблюдавал как той развива мощна технология и бе доживял да разказва за това.

В началото дори и за мъдрите това беше реклама на собственото „аз“. Те и само те единствени бяха овладели изкуството да съжителствуват в мир и дружба.

Ние сме различни!

Ние успяхме!

Ние сме по-добри от тях, по-умни, по-мъдри!

Настъпи религиозен подем, време на благодарствени молебени. Появиха се неизменните култове, неумолимите политически доктрини:

да бием отбой, да останем у дома, да изживеем собствения си живот. Да се наслаждаваме на собствената си добрина, да стоим настрани от другите хора, да се занимаваме със собствените си работи. Защо?

Защото сме различни, неповторими, по-добри!

Нали?

Нали?

Първоначалното лекомислено самодоволство не можеше да трае вечно. В най-добрия случай то представляваше един балон, който лесно ще спукаш с игла. А фактите не бяха приятни. И когато бяха направени съответните отстъпки, когато логиката биде изопачена, доколкото бе възможно, истината остана все същата.

В повече от хиляда светове всички хора бяха загинали веднага, щом са били в състояние да го постигнат. Изключения нямаше. А хората бяха еднакви по същество навсякъде.

Хората от Лортас в никакъв случай не бяха различни.

Истина е, че бяха оцелели. Оцелели триста години, след като овладяха първия си атомен реактор. Те бяха позагладили своите разногласия, не бяха водили никакви войни. Когато създадоха първата атомна бомба, те знаеха, че войните са нещо отживяло, те знаеха, че войните в края на краищата означаваха самоубийство.

Но другите народи също са го знаели.

В книгите, взети от разпилените библиотеки от мъртвите планети, пишеше същото.

Знаели са, а бяха мъртви.

Въпрос: Триста години достатъчно дълъг период ли са, за да можем да си отдъхнем?

Въпрос: Човекът по необходимост ли се самоунищожава?

Въпрос: Ако продължим да живеем сами и никога не намерим друга цивилизация, с която да градим, какво ще стане с нас?

Тези въпроси бяха твърде непосилни за отделния ум, но не бяха твърде трудни за компютрите. Данните постъпваха, въпросите се задаваха. А отговорите?

И други народи бяха просъществували триста години, след като бяха впрегнали атома, но и те в края на краищата бяха загинали.

Изводът беше, че човекът винаги щеше да се самоунищожава. Съществуваше вероятност това да не е истина, но тя беше нищожна.

Ако Лортас издигнеше символична стена около себе си, заровеше главата си в пясъка, то цивилизацията му щеше да издържи дълго. Беше постигнал само толкова, след като преживя своя първи период на голяма криза. Можеше да продължи да съществува тридесет хиляди години, но щеше постепенно да забави своето развитие, да загуби своята жизненост, да спре.

Един ден нямаше да го има.

„Какво можем да направим!“

Анализът на данните сочеше една възможност. Никоя регистрирана досега цивилизация не беше успявала да открие и установи приятелски взаимоотношения с друга цивилизация, на друга планета. Ако можеше да бъде открит свят, където хората да бъдат разумни, ако можеха да бъдат осъществени контакти между тях, ако идеите, надеждите и мечтите можеха да потекат от единия към другия...

Тогава вероятно човекът би могъл някой ден да се окаже нещо повече от още едно живо същество, което се е изгубило. Би могъл да не се окаже още едно изчезнало същество, неспособно да се променя с времето. Тогава вероятно човекът би могъл да играе по-цялостна роля в приливите и отливите, които означаваха живот във вселената.

Ако можеха да открият този свят...

Корабите продължаваха да излитат. Но сега трябваше да се отправят към по-далечни части на галактиката, толкова отдалечени, че техните слънца не бяха нищо повече от някакви си числа в огромните звездни каталози. Те трябваше да отиват по-надалеч и отново не намираха нищо, дори по-лошо...

Светът, от който се нуждаеха, беше добре скрит, ако всъщност изобщо съществуваше.

И всичко това беше много добре — да говориш за един свят в беда, свят, който изпраща кораби, свят, който се бои. Но по-голямата част от хората не се боят. Нещо повече, тях не ги е грижа.

„Тридесет хиляди години? Господи, нямаме ли си достатъчно грижи и без това протакане? Да му мислят, когато му дойде времето!“

Естествено, тогава ще бъде твърде късно.

А проблемът нямаше да се стопи като мираж.

И така корабите продължаваха да излитат, но броят им намаляваше. И екипажите им също намаляваха. Корабът трябваше да пътува най-малко пет години, за да може да достигне нова звезда, а на кого би му се искало да отиде в Космоса за пет години?

Арвън се замисли за другарите си.

Навигаторът Хефидж бе тук, защото мястото му бе тук. Сейехи би отишъл навсякъде, стига да бъде при компютрите си. А Капитанът? Капитанът бе тласнат, в това Арвън бе сигурен. Но тласнат от какво и към какво? Някои хора се мотивират с неясни принципи и отвлечени проблеми... но в това непременно се криеше и нещо лично.

Дериък? Ами това му беше работата, неговите проблеми бяха тук. Црига? Момчето бяга от някоя нещастна любовна история, заело се е с нещо романтично и вълнуващо. Колрак? Вярата му се рушеше, нуждаеше се от нещо, за да я закрепни. Лейджър? Като кореспондент вероятно откриваше повече неща, но все пак това беше твърде дълъг път заради един пътепис. А какво ли впрочем подтиква човека да напише книга? Нлесин? Кой би могъл да проумее Нлесин?

А той самият? Арвън? Знаеше ли той наистина защо е тук, защо е дошъл?

Няма значение.

Те вече бяха тук.

Когато корабът направи опит да излезе от полето на деформация, когато се разтресе и заскърца, а светлината угасна, Арвън разбра, че са изпаднали в беда.

8.

Тъмнината беше нещо ужасно.

Арвън като че ли внезапно ослепа и загуби способност да мисли. Той чуваше зловещото скърцане на метала, което късаше нервите му. Усещаше потта върху дланите и челото си. Чувствуваше как сърцето му блъска в гърдите.

Но не можеше да мисли.

И не можеше да вижда.

В един миг той беше отново момче в една непозната къща. Беше в леглото, скрит под завивките. Под прозорците вятърът стенеше в клоните на дърветата. Нямахме светлина. Останала бе само тишината, но тишина, изпълнена със звуци. Ето! Какво беше това? Плъзгане на отваряща се врата? Неговата врата? Погледни изпод завивките, погледни към вратата! Отново шумът, но не можеш да виждаш. Навсякъде около теб е непрогледен мрак! Сдържаш дъха си, затваряш очи, слушаш и чакаш...

И тогава се озова отново в действителността, не беше вече момче. Усети как скърцащият метален ковчег се тресеше под него. Можеше да вижда, но не с очите си. Той виждаше непрогледния мрак около кораба, океан от непрогледен мрак, бездна от ледена тъмнина без начало и без край. Видя как пространството обгръща кораба, опитва се да го изсмуче, да го унищожи.

Пространството беше съвсем близо.

Човек забравяше близостта му дотогава, докато корабът не му изменеше. Тогава чак си спомняше. Арвън потрепера от черния мрак на мислите си, мрак, лишил го от всичко, дори от самоличността му. Той беше само една искрица живот, която блещука и се опитва да не изгасне завинаги...

Лампите светнаха отново, в началото слабо, а после с неестествен бял блясък. Корабът престана да се тресе, зловещото скърцане замря. Разнесе се сподавеният вой на атомните реактори,

твърде различен от обичайното им ритмично боботене в нормално пространство.

Ако бяха успели да навлязат в нормално пространство...

Арвън лежеше на пода и усещаше как животът се възвръща отново в него. Наложил си да лежи тихо, докато престана да трепери, и после с мъка се изправи на крака. Нещо се беше случило с изкуственото гравитационно поле — усещаше краката си, като че ли бяха от олово.

Под ярката светлина Нлесин залиташе из стаята — блед, с обезумял поглед.

— Какво стана?

— Не знам — Арвън сви рамене. — Излизахме от полето...

— Капитанът предупреди, че може да изпаднем в беда.

— Но не мисля, че е очаквал точно това.

— Хайде — подкани го Нлесин. — Да проверим дали е останал някой жив в командната зала. Смяташ ли, че бихме могли да управляваме тази каруца сами?

Арвън се изсмя.

В командната зала хората бяха на поста си, движеха се хладнокръвно, но това не можеше да прикрие напрежението във въздуха. Лицата на всички бяха странно бледи на бялата светлина, а Уийк имаше дълбока рана на челото си, която оставяше тънка алена следа там, откъдето минеше Капитанът.

Хефидж се движеше бавно от едно контролно табло към друго, като извикваше поредица цифри към Сейехи, който ги подаваше в своя компютър. Дългото, възслабо тяло на навигатора изглеждаше смазано от ненормалната сила на гравитационното поле и Арвън забеляза, че черните му очи бяха по-загрижени отвсякога.

Арвън погледна към екраните на мониторите и усети как някакво нелепо облекчение нахлу в него. На екраните се виждаше тъмният безкрай на нормалното пространство, което означаваше, че поне са се измъкнали от полето на деформация. Той видя звезди — дружески, макар и далечни точки светлина, а недалеч на екрана грееше едно жълто слънце.

Всички останали се бяха скупчили тревожно в командната зала; старяха се да не пречат и все пак изпитваха някаква нужда да бъдат там, където можеха да виждат какво става.

Странното бръмчене на атомните реактори с нищо не облекчаваше нервите им.

Капитанът надничаше през рамото на Сейехи и наблюдаваше излизащите от компютъра данни.

— Е? — попита той. — С колко време разполагаме?

— Вероятно дванадесет часа — съобщи предпазливо Сейехи. — А може да са и по-малко.

Уйк се обърна към Хефидж:

— Поемай курс към третата планета, Хефидж. Необходима е максимална скорост.

Хефидж учудено вдигна вежди, но нищо не каза.

— Дериък — повика Капитанът.

— Знам — обади се антропологът. — „Подготви се за обичайното проучване.“

— Надяваме се да бъде обичайното, приятелю. Ала може да имаме време само за една обиколка отвисоко, преди да се приземим.

Дериък подсвирна.

— Толкова ли сме зле?

— Дори по-зле — отвърна Капитанът и се обърна към другите.

Той стоеше там, в своята командна зала, без да се усмихва — нисък, но могъщ. Погледът му блестеше. Арвън по-скоро би допуснал, че този човек се забавлява.

— Колко по-зле? — попита възбудено Црига.

— Е, ако някога видите дома си отново, то това ще бъде след доста продължителен сън.

Црига пребледня, а на лицето му се изписа страх.

— Имате предвид полето...

Капитанът кимна.

— Едва-едва се измъкнахме. Повече няма да влезем в него.

— А иначе как сме?

— Имате уши — каза Капитанът. — Слушайте.

Воят на реакторите разтърсваше кораба. Беше необикновен звук — усилваше се и заглъхваше, преминаваше в глухо ехтене, а после нарастваше до вой, който те пронизваше като нож.

— Ще можем ли да се приземим, ако достигнем третата планета? — попита Арвън.

— Ще се спуснем успешно. Въпросът е дали ще останем невредими.

Силната, смазваща гравитация придаваше на лицата им известно гротескно изражение.

— Не му се нрави тая работа на Нлесин — обади се и Нлесин.

Каза го без обичайния си мрачен ентузиазъм, като че ли всички очакваха от него да го каже и той не искаше да разочарова никого.

— Не зная много за тази планета там, долу — продължи Капитанът. — Отгук изглежда най-подходящата. Залагам на нея, защото се налага да рискувам. Ако се приближим и открием, че няма да ни върши работа, ще опитаме вместо нея четвъртата. Но по-добре ще е да се окаже свят, на който бихме могли да живеем, тъй като вероятно ще бъде наш дом за дълго. Мисля, че ще успеем да кацнем. Не съм сигурен, че ще можем да се издигнем отново, освен ако там долу не намерим цивилизация, която да е в състояние да ни помогне.

— Няма да я намерите — подчерта Дериък.

— Не ни е необходима технология, която действително да е осъществила космически полет, запомни това. Стига само да е напреднала дотолкова, че да произвежда някои части, може би ще можем да проспим обратния си път към дома.

Дериък недоверчиво поклати глава.

— Ще моля бога за това — прошепна тихо Колрак.

За пръв път никой не се изсмя.

Дериък отиде при Сейехи и двамата се подготвиха за проучване на концентрацията на населението и енергийното излъчване. Хефидж прегледа наново картите си. Капитанът стоеше неподвижно, със скръстени ръце, впил поглед в екрана.

Ярката бяла светлина придаваше призрачна бледност на лицата им.

„Като мъртъвци, помисли си Арвън. Този кораб е нашият ковчег и ние ще бъдем погребани в него.“

— Е, това вече е нещо — каза Лейджър, но гласът му като че ли бе неестествено приповдигнат, та едва ли би могъл да ги утеши. — Корабокрушение в Космоса! Господи, ако са ме мислили за сантиментален преди, какво ли биха си помислили сега?

— Ще си помислят, че си бил сантиментален и преди — каза му Нлесин.

— Окей, окей. Може би трябва да пийнем по този случай.

— По мъничко — съгласи се Нлесин. — По едно за из път, така да се каже.

— Съвсем не е смешно — възпротиви се Црига.

— След шест или осем чашки на екс всичко ще изглежда по-забавно — увери го Нлесин. — Да вървим.

Арвън ги последва навън от командната зала, по-скоро защото чувствуваше, че там пречи, отколкото от каквото и да е желание за пиене. Те се разположиха в уютната зелена зала, потънаха дълбоко в креслата и поведоха объркан разговор, като че ли по някакъв начин той би могъл да им послужи като бариера срещу онова, което ги очакваше вън.

Изпиха по няколко чаши, но никой не се почувствува поне леко пиян.

Корабът летеше напред, плуваше сред осеяния със звезди космически океан. Пред него плуваше огнено жълто слънце, а от екватора му се издигаха изпарения и се изливаха обратно във фотосферата.

Корабът приличаше на играчка, изгубен сред необятността ни пространството. Беше като прашинка и още по-нищожен, но все пак не бе незначителен дори тук. Пламъкът от реакторите беше само някаква си точка светлина на фона на слънчевата пещ, но той все още носеше живот, надежда и страх. Нямото предизвикателство, което изпращаше към бездната на мъртвилото около себе си, беше комично и все пак по своя начин той превъзхождаше величието на звездите.

Часовете течаха.

Корабът се приближаваше към третата планета, която се въртеше около своето слънце, и мина над нея. Външно по нищо не личеше, че е в беда; движеше се грациозно и плавно, подобно на кану в тихи води.

Ала вътре в кораба нещата бяха по-различни.

Третата планета увисна като огромно синьо-зелено кълбо на екраните и закри звездите. Бели облаци покриваха всичко наоколо и удивително приличаха на огромни вълни в бурно море. Полюсите блестяха, което подсказваше, че там има лед, и то много лед.

Корабът се понесе с рев надолу в атмосферата, а шумът в командната зала прерасна в неописуем хаос от звуци. Реакторите

нададоха пронизителен вой, компютрите затракаха, а металният корпус на кораба застана от негодувание.

— Четири мили — обади се Капитанът. — Ще прелетим над екватора, а после ще направим кръг над полюсите.

Дериък се вкопчи здраво в едно кресло, закрепено към пода. Лицето му стана червено и от това придоби странно тъмно изражение на бялата светлина.

— Снимайте. Ще имаме нужда от тези карти.

Сейехи не каза нищо, наведе се над компютрите си, неговите вечно спокойни пръсти бяха станали несигурни в люлеещия се кораб.

Планетата се мярна под тях — мозайка от континенти, облаци и океани. Капитанът се вторачи в командните табла и почти с ненавист към самия себе си откри, че съдържа дъха си.

— Успяхме — съобщи Сейехи след един безкраен миг.

Корабът силно се раздруска, потрепери и като че ли замря. Светлината намаля, примигна и светна още по-ярка от преди.

— Няма време за протакане — обади се Капитанът, като се опитваше да говори спокойно, а в същото време трябваше да крещи, за да го чуят.

— Можем ли да се спуснем и да погледнем отблизо? — попита Дериък.

— Не знам. Хефидж?

Навигаторът сви тесните си рамене.

— Можем да опитаме, но рискът е страхотен, Уийк.

Дериък се опита да проучи лентите на компютрите, но беше невъзможно.

— Ако изобщо имаме някакъв шанс, предлагам да опитаме. Може да бъде тежко, но няма да е толкова, колкото ако се опитаме да обходим тази проклета планета, за да открием какво има на нея.

— Ако все още можем да ходим, след като кацнем — напомни му Хефидж.

— Ако кацнем — прибави Сейехи.

Капитанът взе решение:

— Ще опитаме. Хефидж, искам да мога да преброя снежните кристали по планинските върхове и да виждам рибата в океаните. Спусни се ниско.

Поразително — Хефидж се ухили.

— Дръжте се — каза той.

Корабът с рев се втурна надолу, като разпиляваше гъстите облаци, а металните му нагорещени стени съскаха. Той зае хоризонтално положение над планетата, а след него върху синьото ледено небе оставаше блестяща огнена река.

Профуча над планетата с невероятна скорост, прелетя над океани и острови, ледове и обширни зелени и кафяви равнини. Той премина с рев от ярка светлина към пълна тъмнина и изплува отново сред златния блясък на утринното слънце.

Тогава се поколеба и разтреса. Последва поредица от трусове. Корабът започна да вибрира и да се люлее непоносимо.

— Нямаме време — изкрещя Капитанът. — Затегнете коланите!

С тътен, който накара планините да потреперат, корабът, който беше дошъл толкова далече, застана вертикално и изхвърли надолу гейзер от пламъци към мястото на последното свое кацане.

Към един свят от зеленина, трети след своето слънце. Към Земята.

9.

Корабът се спускаше и разпиляваше тишината. Под него блатистата хълмиста равнина от жилава трева, бодливи шубраци и удивително ярки цветя изчезна в унищожителния облак от дим и пара.

Корабът се спускаше бързо, изключително бързо. Спирачните горелки пламтяха яростно, но не както се полага. Огненият език на пламъка под кораба се скъсяваше подобно на сгъваем телескоп. Шумът беше невероятен — взрив от убийствен, смазващ грохот, който се втурваше и изплющяваше в равнините като гранитен юмрук.

Само за миг корабът се уравни на няколко мизерни фута над земята. После падна с внезапен тласък, удари опашката си в рохката влажна земя и потрепера. Като че ли остана така за секунда-две, после се изкриви и се срути на едната си страна. Разнесе се глуха експлозия, появи се огромен бял пламък. После струи бликнаха от страни на кораба, струи течност, които изхвърляха глина и пясък в кръг от сто ярда около кораба.

Огънят изгасна със съскане.

Корабът замря — счупен, изкривен, умиращ, далеч от звездите, които беше познавал.

В равнината се възцари отново тишина. Топла, жълта, слънчева светлина изтичаше от синьото утринно небе и докосваше червените, сини и златни цветя, пръснати сред тревата. Над земята се върна ужасеният покой — тишина, ненарушаване от птича песен или от пръхтенето на някое животно.

Корабът беше кацнал, а вътре в него бе много тъмно. След пронизителния вой на реакторите тишината бе станала осезаема, една бездънна празнота, ледена и зловеща.

В командната зала... шум. Драскане, затруднено дишане и кашлица, докато някой се изправяше на крака. Монотонно стенание, вик на болка — слаб и проточен. Звук от капки, които се удрят в изкривената метална стена.

Светлина... Тънък сноп светлина, който играе в залата и леко потреперва в нечия несигурна ръка.

Глас, тих и задавен.

— Къде сте? Кой е ранен?

Гласът на Капитана.

Нечия призрачна сянка се изправи с мъка, като трепереше.

— Хефидж е тук — обади се навигаторът. — Мисля, че съм добре.

Лъчът светлина попадна върху тъмен силует, проснат в един ъгъл. Тялото не се движеше и не издаваше никакъв звук. Като отстраняваше отломки по пътя си, Капитанът се добра до него и внимателно го обърна. Светна с фенерчето в лицето на мъжа, но бързо отмести светлината.

— Сейехи — промълви той. — Не го преживя.

Стенанието още се чуваше — безпомощни звуци, издавани от човек в безсъзнание. Лъчът светлина проследи звука и откри нечие тяло, простряно до вратата, която извеждаше от командната зала. Хефидж тласна Капитана нататък.

— Колко кръв! — промълви той.

Капитанът разгледа Дериък, доколкото му позволяват бледата светлина. Огромното тяло на антрополога изглеждаше смазано, а от отворените му уста се стичаше струйка кръв. Немошните му викове напомняха животински стенания от непоносима болка.

— Дериък... Аз съм Уйк... Чуваш ли ме?

Дериък не помръдна, а очите му останаха затворени.

— Хефидж, вземи фенерчето и виж дали можеш да намериш нещо успокоително в медицинския пункт. Не трябва да позволим да изпадне в истерия, когато се свести.

— Той трябва да живее — прошепна Хефидж. — Иначе...

— Ето. Вземи фенерчето. Доведи Колрак тук, ако изобщо е останал някой освен нас. По-добре задръж останалите вън, докато измислим къде можем да сложим Дериък.

— Трябва ли да им кажа... истината?

Без да се замислят за това, Уйк и Хефидж се почувстваха като съзаклятници, а останалите представляваха отделна група. Сега, когато Сейехи бе мъртъв, оставаха единствените от ядрото в командната зала, което действително управляваше кораба. Те се считаха за екипаж и

бяха склонни да причислят останалите към категорията на пасажерите. В миналото другите изобщо не биха се озовали на борда на космически кораб.

— По-добре им кажи — каза Капитанът. — Рано или късно ще трябва да научат. Кажи на Арвън да се погрижи за Лейджър в случай, че изпадне в истерия. Мисля, че с момчето всичко ще е наред; това може да се окаже моментът на неговото съзряване.

— Ако е още жив...

— Разбира се.

Стига двамата от командния състав да не бяха...

— Дериък е още жив, Хефидж. Донеси лекарството. Можеш ли да разбереш от пултовете дали реакторът е охладен, както се полага.

— Освободих лостовете, преди да се разбием. Мисля, че няма да експлодираме.

— Кажи на останалите, че си сигурен в това. Засега трябва да минем без паника.

— Добре.

Хефидж взе фенерчето и пипнешком излезе от командната зала. Не беше лесно, тъй като корабът лежеше на едната си страна, а вратата, изглежда, беше заяла. Той успя да я отвори с ритник и пропълзя през нея по корем. Уийк чуваше как отмества нещо от пътя си и му се стори, че дочува далечни гласове.

Значи някой беше все още жив.

Той приклезна в тъмнината с ръка върху мокрото рамо на Дериък и се почувствува смазан сред развалините. Някъде там вън, отвъд тези изкривени метални стени, се намираше един свят и те бяха приковани към него. Той дори не знаеше дали въздухът е годен за дишане, нито пък хранеше надежда планетата да им бъде от някаква полза сега; шансовете бяха неумолимо против тях.

Но това беше негово решение. Той се взря в заобикалящата го тъмнина и разбра, че изобщо не е трябвало да търси още една планета, още едно слънце. Беше поел добре пресметнат риск и беше загубил. Предварително знаеше, че пътуването е рисковано, но въпреки това не беше се отказал.

Защо?

Капитанът знаеше защо го е направил. Знаеше, че решението му не е било разумно. Да би могъл да забрави какво го бе тласнало към

Космоса в началото...

— По дяволите — измърмори той.

Беше твърде късно да съжалява.

Той дочу говор зад вратата. Хефидж се връщаше и с него имаше някой.

— Е?

— Добри новини — съобщи Хефидж. — Ние тук май сме претърпели най-тежкия трус. Там, в залата, всички са живи. Леки контузии, всъщност нищо сериозно. Нлесин е ударил лявата си ръка, но не е счупена.

Капитанът се усмихна.

— И още нещо — продължи Хефидж. — В Сандъка има пробив, там нахлува свеж въздух — явно годен.

— *Трябва* да е годен. Нямаме никаква енергия и въздух не би могъл за дълго да остане без пречистване. Хефидж, късметът май се обръща в наша полза.

Колрак пристъпи в бледия кръг светлина.

— Приготвил съм инжекция — каза той. — Ако сте приключили с взаимните приветствия, може би ще се опитаме да помогнем на Дериък.

— Извинявай — каза Капитанът и се отмести от пътя. — Насочи лампата към него, Хефидж, аз ще се опитам да изровя още някоя от стаята за продоволствия.

Свещеникът опипа Дериък с късите си, удивително чувствителни пръсти. Оголи ръката на антрополога, почисти я и инжектира успокоителното подкожно. Дериък все така не помръдваше. Колрак избърса кръвта от устата му и се изправи.

Уийк се промъкна отново в командната зала с още две лампи, една от които подаде на Колрак.

— Какво мислиш?

— По-добре да не се опитваме да го местим. Има вътрешен кръвоизлив и съвсем не бихме му помогнали, ако го влачим насам-натам. В успокоителното има съставка, която ще попречи на инфекцията да се разпространи, и това е почти всичко, което можем да направим.

Дериък продължаваше да стене през зъби.

— Ще живее ли?

Колрак сви рамене.

— Това никой не знае.

Уийк се наведе съсредоточено напред.

— Дали изобщо ще дойде в съзнание? — попита той напрегнато.

— Може би. Трудно е да се каже.

— Як е — каза Хефидж. — Ще се справи, Капитане. И по-рано съм виждал хора в такова състояние.

Уийк кимна.

— Хайде. Трябва да проучим подробно всички данни, постъпили в компютрите, преди да се разбием. Водил ли е Дериък някакви записки?

— Мисля, че да. Той имаше бележник.

— Намерете го. Подредете всичко. Колрак, разполагаме ли със средство, което да му спести болката, когато се свести, но така, че да не замъгли съзнанието му?

— Можем да опитаме — предложи свещеникът. — Но той трябва да почива. Не можете да го занимавате с работа сега. Нечовешко е.

— Необходим ни е неговият ум — обясни простичко Уийк. — Той единствен би могъл да ни каже онова, което трябва да знаем за тази планета. Ако работим слепешката, никога няма да се измъкнем оттук — нито един от нас, включително и Дериък. Това е всичко.

Колрак се поколеба, после се промъкна навън през вратата на командната зала, за да види какво би могъл да намери.

Уийк и Хефидж седнаха в очакване. Нито един не заговори, но всеки бе благодарен за присъствието на другия.

Беше странна гледка и Уийк го осъзнаваше. Двете лампи хвърляха сребристи лъчи сред безпорядъка в командната зала и осветяваха изпочупените машини, издигащи се в тъмното край тях. Онова, което някога беше подът, сега представляваше една стена и това придаваше на цялата зала гротескна нелепост, която никаква логика не би могла да коригира. Дериък престана да стене, но не даваше признаци, че идва в съзнание.

„Това беше моят кораб, мислеше си Уийк. Предприехме заедно много пътувания и ето го края на пътя ни — един свят без име.“

Но мракът навън около мъртвия кораб бе по-непроницаем — мракът на неизвестността. Една земя далеч от дома, изпълнена с тайнствата и угрозата на неведомото. Ако излезеш, ще се озовеш на

една чужда планета. Вдишвай от въздуха, ако това е възможно, и се огледай. Навярно ще видиш сини небеса и зелени поля. Недалеч — река, която се спуска бистра надолу по чакълестото си легло към морето. А от това море, в случай че този свят приличаше на останалите от този тип, е произлязъл животът. Мънички едноклетъчни организми, риби, земноводни, влечуги, бозайници и вероятно човекът.

Какъв тип човек?

Уийк чувствуваше как мракът го смазва. Той беше виждал всякакви хора и никак не беше лесно да извлече надежда от участието на многобройните мъртви светове, които бе открил.

Ако хората оцеляваха достатъчно дълго, мислеше си Уийк, те построяваха кораби, с които се отправяха към звездите. Това беше факт. Но кое подтикваше отделния човек да се качи на такъв кораб? Какъв беше пътят, който е поел, за да го изведе той сред звездния океан?

И колко от хората на борда на този кораб могат да се досетят за тайната, която той, Уийк, носеше в себе си?

Изминаха много часове, а Дериък все така не помръдваше. Дишаше равномерно, но на лицето му не бе останала дори капчица кръв. Ами... ако изобщо не се събуди?

Накрая се наложи да се поразмърдат. Арвън и Црига приготвиха някакво студено и безвкусно ястие от синтетичната храна, а Колрак преля кръв на Дериък.

Паника нямаше. Те се движеха сред непрогледния мрак в кораба с онази свръхизостреност на чувствата, която бедата води след себе си. Разговаряха за Сейехи и си спомниха, че винаги го бяха наричали „Обратна връзка“. Не намираха на какво да се смеят, но Нлесин сипеше непрекъснат поток от мрачни предсказания и за всеобща изненада това ги караше да се чувствуват някак по-добре. Нищо не може да се окаже чак толкова зле, щом казва Нлесин, че е, което беше един вид оптимизъм.

Никой не напусна кораба. Без захранване те не можеха да виждат земята наоколо. Но вероятно имаше слънчева светлина, топла слънчева светлина, а после се спускаше нощта. Бяха видели някакъв спътник, така че там горе, сред морето от звезди, плуваше и луна.

Но вътре в кораба се виждаха само сенки и бледи снопове светлина горяха сред развалините.

Бяха минали много часове и тогава Дериък се размърда, пребледнял, и отвори очи.

Арвън седеше до него и чакаше.

— Не се опитвай да се движиш, Дериък — каза той, като го докосна по рамото. — Стой спокойно.

Антропологът притвори очи и отново ги отвори. Беше стиснал здраво устни. Дишаше учестено и задавено, като че ли в гърлото му бе заседнало нещо.

— Кацнахме — обясни Арвън. — Всичко свърши. Ранен си в главата, но ще се справиш. Само не се движи. Разбра ли ме?

Дериък немощно кимна.

Уийк изпълзя в командната зала, а след него и Колрак.

Дериък забеляза свещеника и направи усилие да се усмихне.

— Готов ли съм за вас? — попита той.

Колрак се поколеба.

— Аз съм тук в качеството си на лекар — каза накрая той.

Дериък направи неопределена гримаса.

— Не се чувствавам съвсем добре, Докторе — каза той. — Стомахът ми е зле... като че ли ще ми прилошее или нещо подобно.

Той млъкна и очите му се замъглиха.

— Дериък — обади се Капитанът. — Опитай се да се държиш поне за минутка. Имаме огромна нужда от теб.

Погледът на антрополога отново се проясни.

— Лошо ми е... Трудно ми е да мисля... Може ли да отложим?

— Не зная — отвърна Уийк.

Дериък погледна свещеника.

— Много ли съм зле, Докторе? Но честно.

— Имаш шанс — промълви Колрак. — Зависи.

Дериък затвори очи.

— Какво ти е необходимо, Уийк?

— Корабът претърпя тежка катастрофа. Няма да потегли отново, освен ако не получим отнякъде помощ. Намираме се на планета, за която не знаем нищо. Не знаем какво ни очаква тук и няма да узнаем, ако ти не можеш да ни кажеш. Можеш ли?

— Трудна работа — прошепна Дериък. — Спи ми се.

Колрак дръпна Капитана настрана.

— Не може да говори, поне засега. Какво искаш да направиш... да го убиеш ли?

Уийк погледна Колрак в очите. Лицето му страшно пребледня, а дишането му се учести.

— Така ли мислиш, Колрак?

— Разбира се, че не. Имах предвид...

Капитанът се обърна към Дериък.

— Поспи, Дериък — произнесе ласкаво той. — Ще опитаме пак, когато се почувствуваш малко по-добре.

Антропологът с нищо не показа, че е чул, но изглеждаше по-спокоен.

— Ще остана с него — пожела Колрак. — Ще те повикам, Уийк.

— Не. Ще останем заедно. Съгласен ли си?

Свещеникът кимна.

— Всички други да се опитат да си починат малко — каза Уийк. — Ще ви бъде от полза.

Тримата останаха сами сред развалините в командната зала. Угасиха светлината и останаха в тъмното.

Тежкото дишане на Дериък изпълваше тишината.

— Надявам се, че ще се събуди — прошепна накрая Колрак. — Надявам се, че съм направил необходимото.

— По-добре се моли по-усърдно — каза Капитанът.

10.

Антропологът спа осем часа... В кораба беше започнало да става студено и Колрак беше го завил с едно одеяло, а друго му бе подложил за възглавница. Дериък вече не стенеше от болка. В действителност, ако не беше слабото, ускорено дишане, от което гръдният му кош се повдигаше и спускаше, би могъл да мине за мъртъв.

След осмия час му сложиха система. Захарният сироп се процеждаше по гумената тръбичка и на Дериък това като че ли му се отрази твърде добре. Във всеки случай вътрешният му кръвоизлив, изглежда, бе овладян.

Но не се събуди.

Наложи се да изнесат тялото на Сейехи, тъй като нямаше как да го замразят. Арвън и Хефидж сложиха на лицата си маски, при все че досега бяха напълно убедени, че въздухът няма да им навреди, и излязоха навън. Там изкопаха плитък гроб и положили тялото на Сейехи в него.

Нлесин предложи да постои при Дериък. Колрак и Капитанът излязоха, за да произнесат на гроба думите, произнасяни от хората, когато сред тях дойде смъртта.

Беше нощ, но след мрака в кораба небесният свод от звезди изглеждаше ослепително ярък и състрадателен. Над главите им беше увиснал сребърен полумесец и къпеше света наоколо в тъмносиви сенки. Доколкото можеха да я видят, земята под тях беше равна, а нощният вятър бе пронизващ.

Нито чуха, нито видяха някое живо същество.

Колрак изпълни погребалната церемония с твърд, но съвсем тих сред хилядите мили лунна светлина глас. Уйк каза каквото можа, и после пръстта покри Сейехи завинаги.

— Измина дълъг път, за да умре — промълви Арвън.

Сега, когато го нямаше, когато наистина го нямаше, невидим под земята, загубата ги съкруши. Шокът от катастрофата беше попреминал

и те всички изведнъж разбраха, че се намират твърде близо до смъртта, далеч от приятелите и небето, което познаваха.

Струваше им се непонятно, че Сейехи никога вече няма да бъде част от обстановката в командната зала, че никога вече няма да работи с компютрите, които обичаше, никога вече няма да се усмихва снизходително, когато някой го нарича „Обратна връзка“.

Те се върнаха в кораба и плътно затвориха люка, за да не прониква студът вътре.

— Поразмърдва се — повика ги в същото време Нлесин.

Уийк и Колрак взеха фенерчетата си и избързаха напред. И двамата се опитваха да не мислят за гроба, който бяха видели. Но вледеняващата мисъл за още един гроб скова умовете им...

Антропологът внезапно размърдва единия си крак. Очите му се отвориха и той се напрегна, като че ли се опитваше да седне.

Колрак го хвана и го възпря.

— Спокойно, приятелю. Не се движи, ако можеш.

Дериък беше вече буден и в съзнание.

— Трябва да съм почти мъртъв, щом ме наричаш „приятелю“ — прошепна той. — Никога по-рано не си ми казал така.

— Аз...

— Не се извинявай. Благодаря. Признателен съм ти. Бихте ли ми дали нещо да пийна?...

— Вода? — предположи Уийк.

Дериък се намръщи, лека червенина се разля по бледото му лице.

— Предполагам, че ще трябва да е вода. Не съм допускал обаче, че ще стигна дотам.

Капитанът се засмя. А може би състоянието му се подобрява, може би той дори ще оздравее.

Нлесин донесе вода и Дериък запрегльща с признателност. Но след около петдесет грама спря. Лицето му отново пребледня. Закашля се конвулсивно, тялото му се изопна под одеялото. Петънца кръв се появиха в ъгълчетата на устата му.

Спазъмът премина точно когато Колрак вече приготвяше спринцовката.

— По-добре не опитвайте отново с това — каза Дериък и се усмихна отпаднало.

Никой не проговори. Уийк се страхуваше да предполага каквото и да било. Колрак отчаяно се опитваше да измисли нещо, което би помогнало на Дериък, макар че вече стана ясно, че на него не можеше да му се помогне.

Сам Дериък наруши мълчанието.

— Ако ще работим, по-добре е да се заловим веднага.

— Чувствуваш ли се достатъчно добре? — попита Капитанът.

Дериък го погледна спокойно.

— Няма да се почувствувам по-добре, нали, Уийк?

Уийк не отговори. Вместо това грижливо подпря Дериък на одеялото, така че да намести главата му в положение, при което да може да чете без усилие. После нагласи три лампи над и зад Дериък и издърпа едно магнитно табло, за да закрепят ролките и данните от компютрите.

Хефидж се повъртя насам-натам, докато успее да закрепи данните за проучване, така че да бъдат добре осветени отвсякъде.

— Работата ни ще има съвсем импресионистичен характер — предупреди ги антропологът. — Не разчитайте твърде много.

— Твоето предположение би било по-добро от всичко, което сами бихме измислили — подчерта Уийк. — Колко време ще ти е необходимо, преди да си в състояние да отговаряш на въпросите ми?

— Имам нужда от около седмица, за да свърша работата както трябва. Предполагам, че разполагам с четири часа, преди да загубя съзнание. Така ли е, Докторе?

— Мисля, че да — отвърна Колрак.

— Заредете ме с още лекарство, ако е необходимо. Като имам предвид всичко, мисля, че трябва да ви дам някои предварителни обяснения, преди да заспя отново, просто за всеки случай. Да кажем, три часа за тези ленти и после ще ви кажа каквото мога... Най-напред да погледнем резултатите от проучването на екватора, Хефидж... кодирано е А 14, мисля. Ето това е.

Погледът на Дериък беше ясен и блестеше, но лицето му беше бледо, а дишането — неравномерно. Не показваше признаци на болка и по-скоро като че ли се забавляваше. Задълбочи се в работа. Явно възможностите му за концентрация бяха налице; съвсем очевидно бе, че за него другите хора в командната зала бяха престанали да съществуват.

Дългите минути се изнизваха и ставаха часове. Дериък по-скоро поглъщаше, отколкото изучаваше материала. Случваше се да спре за миг погледа си върху някой лист и после да даде знак на Хефидж да го замени с нов. Той не би могъл да обясни картината, която изграждаше в ума си, картина, появила се от половинчати догадки и неуловими следи, които за друго не биха означавали нищо. Разположението на континентите и моретата влизаше в изчисленията му, също както и някоя случайна, конкретна информация, заснета от телевизионните скенери. Но най-вече бе подпомогнат от проучването на процесите на културното развитие, на което бе посветил целия си живот. Той съзираше данни, които в действителност нямаше пред себе си, на основание на онова, което би трябвало да е там. Точно след три часа Дериък кимна с глава:

— Готов съм. Възможно ли е да намалите тази светлина?

Уийк завъртя обратно две от лампите и осветлението стана поиндиректно, а другата обърна нагоре, така че лъчът минаваше над главата на Дериък.

— Чувствуваш ли се достатъчно силен, за да говориш?

— Не, но хайде да не губим време в любезности. Това, което имам да ви кажа, няма да ви хареса, ала трябва да го чуете.

Другите се приближиха и заслушаха. За тях проблемът не беше вече абстрактен — беше въпрос на живот и смърт.

— Най-напред — започна Уийк, макар че му бе мъчително да задава тези въпроси, — възможно ли е да получим помощ някъде на тази планета? Някой, при когото да отидем и да сглобим този кораб отново?

— Не — каза Дериък. — По този въпрос съмнения няма, Уийк. Ако сте очаквали да намерите напреднала технология, вие сте се заблудили.

— Искаш да кажеш, че няма хора? Аз мислех...

— О, хора — разбира се. Тук има хора, макар и не много. Бедата е в това, че доста сте подранили. Може в известна степен да сбъркам, но бих казал, че на тази планета няма общество, което да познава поне земеделието. За да ви бъде от полза...

Дериък леко се усмихна.

— С други думи...

— С други думи, вие се намирате в един свят от каменната ера. Хората са разпръснати на малки групи, прехранват се с лов на диви животни и събират диви растения — корени, диви ягоди и тем подобни. Ако искате да знаете как да поправите счупен връх на копие, попаднали сте на подходящо място. Ако искате да знаете как да поправите космически кораб, ще трябва да почакате около двадесет хиляди години и тогава да попитате някого... освен ако този някой дотогава не хвъркне във въздуха.

Настъпи продължително мълчание.

— В такъв случай сме загазили — промълви накрая Уийк. — Не можем да поправим този кораб дори за нормален полет. А колкото до полето на деформация, което би ни отвело у дома...

— Изключено — заключи Дерийк. — Не разполагате с необходимите инструменти, за да създадете машините, които от своя страна да създадат други, способни да поправят вашия кораб. Няма да успеете да сглобите това нещо и с дяволски усилия, разбирате ли?

— Изглежда, това ще бъде нашият дом, независимо дали ни харесва или не — каза Нлесин. — Нищо не можем да направим.

— Почти нищо — поправи го антропологът.

— Не те разбирам — промълви Уийк и се намръщи.

Дерийк замълча, за да посъбере сили. После очите му се оживиха и заблестяха. Той явно бе заинтригуван от ситуацията просто като възникнал проблем, независимо от ролята, която той самият би могъл да играе в нея.

— Каква е нормалната процедура за връщане у дома, ако полето на деформация претърпи авария и не може да се поправи? — попита той.

Уийк го погледна съссредоточено.

— Да изчислим курса на кораба в нормално пространство, да включим автоматичното управление и да заспим. Но в нашия случай нямаме кораб, нито компютри.

— Но *имате* препаратата, така ли е?

Настъпи мълчание.

— Да, имаме го — каза Уийк. — Не е кой знае колко сложно: екстракт от лимфна тъкан на летаргични бозайници, съчетан с абсорбент на витамин „Д“, малко инсулин и някои обикновени лекарствени деривати, известни от векове насам.

Светлината не трепваше сред развалините на командната зала.

— То е всемогъщо лекарство, независимо колко е просто — продължи Дериък. — И защо бихте го използвали, ако внезапно сте лишени от своето поле на деформация?

— Много просто — обясни Уийк озадачено. — Корабът не може да превиши скоростта на светлината в нормално пространство, още повече в полето на деформация. Но полето притежава способността да „нагъне“ пространството, за да доближи два предмета един до друг; то, както знаете, е един вид пряк път.

— Не съм те молил да ми изнасяш лекция по елементарна космическа навигация — обади се Дериък сопнато. — Попитах те защо бихте употребили препарата.

— Той е средство при критични обстоятелства и означава за нас дългия път към дома, ако не можем да стигнем там по друг начин. Разстоянията в нормално пространство са огромни, естествено. Може да се намирате на стотици светлинни години от дома, когато полето на деформация откаже. При нормално ускорение в нормално пространство ще са ви необходими повече от сто години да се доберете обратно, а за това време вие ще бъдете мъртви. Но препаратът позволява да изпаднете в един вид забавено развитие; жизнените ви процеси се забавят, докато у вас остане да тлее само искрица живот. Когато пристигнете у дома, се събуждате и дори ако на кораба са изминали стотици години, вие сте само със седмица или малко повече поостарели, що се касае до износването на вашето тяло. Естествено всичките ви приятели ще бъдат мъртви и ще трябва да започнете живота си наново...

— Но ще си бъдете у дома... — прекъсна го антропологът. — Не се увличай толкова, Уийк, нямаме време.

— Все още не разбирам — призна Хефидж. — Нямаме кораб, а хората тук са все още в каменната ера.

— Несъмнено, несъмнено — възпря го нетърпеливо Дериък. — Сега те са в каменната ера, така че не могат да ви помогнат. Но представете си, че сте се приземили тук петнадесет или двадесет хиляди години по-късно. Тогава какво?

Уийк се поколеба.

— Вероятно това би било мъртва планета. Веднага, щом като получат атомна енергия, те ще поемат пътя на останалите.

— Ние не се самоунищожихме — вметна Колрак с жар, каквато не бяха чували в командната зала от много дни насам. — Ние предприехме това пътуване с надеждата да открием някой друг, който може да е оживял, някой, с когото бихме могли да намерим общ език. Откъде да знаем... *може би тези диваци там, вън, ще се окажат онези, които сме търсили.* Прекрасна... непоносима ирония...

— Шансовете са против — заяви решително Уийк.

Дерийк се закашля леко, примига и продължи:

— За пръв път, господа, аз съм на едно становище с Колрак. Ти говориш за шансове, Уийк, но в действителност ти не разсъждаваш. Какъв шанс имаш да получиш помощ от някой друг свят, освен от този, на който се намираш?

— Никакъв — призна Уийк.

— Много добре. Единствената ви надежда е свързана с тези същества навън, тези външно недодялани хора, които ловят диви животни и гладуват през половината от живота си. Ще ви помогнат или те, или никой друг. Сега не могат да ви помогнат. Ето защо трябва да почакате, докато бъдат в състояние да ви помогнат. Тъй като няма вероятност да живеете около петнадесет хиляди години, налага се да използвате препарата... да го използвате в най-голяма доза и да спите колкото е възможно по-дълго. После навярно ще можете да си отидете у дома с някой от *техните* кораби.

— А можем ли да бъдем сигурни дали след всичките тези години изобщо ще имаме дом, където да се завърнем?

— Не можете. Не знаете също дали тези хора няма да се самоунищожат, преди да създадат космически кораби. Но няма да построите космически кораб от кал и отломки, уверявам ви в това. И никога няма да имате възможността да се върнете у дома по някакъв друг начин. И така това е. Приемете тази възможност или се отречете от нея.

— Приемете я — извика Колрак тутакси. — Приемете я.

— Не зная — промълви Уийк. — Тя означава твърде дълго очакване.

Дерийк се закашля отново и този път на устните му се появи кръв.

— Обсъдете това по-късно. Вдигни онази карта, Хефидж... Голямата...

Хефидж я вдигна несръчно, така че светлината да падне върху нея.

— Слушайте внимателно — заговори бързо Дериък. Сега гласът му беше слаб и трудно го чуваха. — Може да съм сбъркал, правя догадки от неточни данни, но искам да ви посъветвам още нещо.

— Да? — Уийк се приближи още повече, като се вглеждаше тревожно в антрополога.

— Корабът се е разбил тук — обясни Дериък и посочи с пръст на картата едно място в горния край, онова, което някой ден щеше да бъде наречено Североизточна Азия. — Мисля, че не трябва да оставате тук, ако можете да го избегнете.

— А защо?

— Твърде сложно е за обясняване, Уийк. От една страна, затова че е периферна област; намира се на края. Това означава, че няма вероятност за такова бързо развитие, както някои други места. В нашия собствен свят има области, където никога не са виждали космически кораб... не бихте искали да се събудите в един такъв свят, нали?

— Съвършено вярно. Но...

— *Погледнете картата.* Бързо.

— Да?

— Най-интензивното развитие на културата на тази планета най-вероятно съществува тук — каза Дериък и пръстът му докосна част от онова, което след време щеше да бъде наречено Франция. — Навсякъде из тази област има разпръснати хора и долу тук, из този континент. — Той посочи Африка. — Когато земеделието започне да се развива, по моя преценка то трябва да се появи най-напред някъде между тези две главни области. Вероятно някъде тук, близо до това водно пространство. — Той посочи Средиземноморието.

— Мислиш, че трябва да се опитаме да стигнем до това море?

— Не. Там населението ще бъде съсредоточено отрано. Твърде голям е рискът да бъдете открити. Необходима ви е област, която да остане рядко населена в продължение на много години и която ще процъфти изведнъж, когато новите идеи достигнат до нея.

— Разбирам — промълви развълнувано Уийк. — Но къде се намира тази област?

— Не мога да бъда сигурен. Съжалявам, но нямам всички необходими факти. Ала този огромен остров тук няма да означава

голям риск... изглежда почти пустинен — пръстът му докосна острова, който някой ден хората щяха да нарекат Австралия. После ръката му се плъзна над множество тихоокеански острови. — Тези са твърде малки и е невъзможно да се стигне до тях, освен ако решите да рискувате в лодка, която бихте направили. Но погледнете тук.

Пръстът на Дериък проследи очертанията на континентална маса, която хиляди години по-късно щеше да разпалва мечтите на хората под името „Нов свят“.

— Населено ли е? — попита Уийк.

— Не знам. Струва ми се, че човекът не се е появил на това място и вероятно засега там няма голяма населеност. Не забелязах на видеолентата никакви хора, но възможно е да са пристигнали някои. Погледнете обаче какво ще се случи!

Останалите погледнаха и не видяха нищо.

— О! — възкликна Дериък. — Нямам време да обяснявам. Но някои хора непременно ще проникнат в тази област... земята е богата, с достатъчно водни ресурси, огромна по размери. Хората ще навлязат там от тук, където се намираме ние, сега... погледнете, ще пресекат тук и после надолу.

Пръстът му проследи пътя през Беринговия проток надолу по полуостров Аляска.

— По всяка вероятност те вече навлизат там. Пред тях е една богата област от тази планета — рай за ловците. Но те ще останат далеч, много далеч от културния център на този свят, който се намира в противоположна посока, тук — той посочи отново Европа... — Един ден, когато корабите бъдат усъвършенствувани достатъчно, хората със сравнително напреднала култура ще прекосят този океан тук или пък другия; няма значение. Ще намерят една девствена земя и ще я отнемат от първоначалните ѝ заселници. Тогава тази област ще процъфти и тъкмо там вие би трябвало да се озовете. Можете да останете скрити хиляди години, но когато се събудите, онова, което ви е необходимо, ще се намира съвсем наблизо.

Останалите стояха мълчаливо в полумрака на командната зала.

— Е, момчета — каза Нлесин след дълго мълчание, — предполагам, че най-добре е да нахлузим старите си обувки и да потегляме.

11.

Усилието се оказа твърде голямо за Дериък; то отне и последната му капка сили. Докато другите мъже все така стояха край него и се опитваха да разберат думите, които бе изрекъл, той заспа от изтощение.

Обвит от полумрак, Дериък сънуваше. Колрак би могъл да нарече сънищата му видения, но слабата искрица съзнание, която продължаваше да тлее в тялото на антрополога, противоречеше категорично на това определение. Той дори се усмихваше леко в съня си, така че тези, които го гледаха, се чудеха какво ли би могъл да сънува, та да му изглежда смешно в момент като този.

В началото в сънищата си изпита суета и това го раздразни. Видя се през погледа на някакво дете: тежко наранен при катастрофа, но спасил другарите си чрез мъдростта, натрупана с годините. В полумрака на това, което сега бе преминало в кома, мисълта достави удоволствие на Дериък. В действителност той никога не е бил изключителен в своята професия и знаеше, че останалите го мислят за студен. А беше така приятно да си ценен, да си харесван...

Картината избледня. В мисълта му затанцуваха уравнения ведно с картини от много земи и много светове. Той видя това необикновено същество, наричано „човек“, като че ли в многостранно огледало, навсякъде с малки различия и навсякъде еднакъв. В огледалото се появи пукнатина и му се прииска да протегне ръка, да го докосне, да го почувствува...

Тогава му стана по-добре. Умората изчезна и в жилите му се разля отново сила. Съзнанието му се проясни и той възприемаше всичко около себе си с кристална яснота. Беше щастлив, много щастлив, защото си помисли... беше сигурен, че щеше да умре... Зарадва се, когато напуснаха кораба, но се опита да не показва чувствата си. Какъв беше той, писател или свещеник, за да се наслаждава на ветровете и уханието на тревата.

Въпреки това му беше хубаво. Слънцето беше хубаво и топло и го къпеше в светлина. Лекуваше, както само слънцето може да лекува. И тогава на хоризонта съзряха дим, а на следващия ден чуха звуци: плач, смях, викове. Пулсът му се ускори. Хора! Той искаше да отиде при тях, да се сприятели, да се опита да ги разбере. О, той щеше да говори за данни и статистика, но те идваха по-късно, те бяха обяснението. Защото сега имаше само хора, огньовете, прясно месо и нещо за пиене... нещо силно...

И навярно тук би могъл да намери някой мъж или жена, които биха го нарекли свой приятел, които щяха да го накарат да усети поне за миг, че е необходим някому. Толкова много години минаха, откакто тя умря, тази, която не трябваше никога да умира, тази, която щеше да живее вечно.

Той беше щастлив, щастлив както някога. Питието беше хубаво, главата му се въртеше от него, стопляше го и усещаше вкуса му в устата си...

Два часа, след като беше заспал от изтощение, Дериък получи конвулсии.

След три часа бе мъртъв.

Беше долна, гадна смърт, без никаква следа от романтика. Нямаше предсмъртни речи. Нямаше дори възвишеност.

Арвън и Колрак изнесоха тялото му навън и го погребяха до Сейехи. Всички те се почувствуваха някак си безполезни и пропаднали, когато Дериък вече го нямаше. За един жив човек имаше думи, които можеха да произнесат, незначителни неща, които биха могли да направят.

За мъртвите остава само мълчанието.

За Дериък съществуваше само нощният вятър под звездите, вечният вятър, задухал над света, който той никога нямаше да познае.

Слънцето се бе издигнало високо в небето.

Арвън седеше на една гладка скала, превил леко дългото си тяло, а брадата му почиваше върху склучените му ръце. Слабият бриз, който шумолеше в тревата, го караше да настръхва, но слънцето топлеше гърба му. Небето беше осеяно с множество бели облаци и когато някой от тях закриеше слънцето, ставаше наистина студено.

Той се огледа и за свое учудване откри, че се чувства така добре, както не беше се чувствувал от години. Корабът, на около стотина ярда сред кръг от обгоряла трева и земя, стоеше разбит и безобиден; след няколко години, предположи Арвън, от него щеше да остане само скелетът, а след около век нямаше и да съществува. Щяха да останат само равнините, блесналите снежни върхове на планините, ветровете.

Вероятно така щеше да е по-добре.

Той усети необикновена радост от това, че просто е навън и може да вдишва чистия въздух и да чува безкрайната, изпълнена с живот тишина.

Радваше се дори на буболечките, които сновяха неуморно из тревата, заети с неотложни техни си работи. Беше готов за всякакви събития, в действителност жадуваше за тях, беше дори *нетърпелив*.

Човекът не е създаден, за да живее в стоманен цилиндър. Човекът е част от земята и небето; неговото тяло помнеше това дори когато умът надникваше отвъд светлинните години, в звездните простори, предизвикателството и разрухата...

Той тъгуваше за родния си свят Лортас и самотата му се подсилваше от факта, че тази планета в толкова много отношения приличаше на него, въпреки че от Лортас я делеше бездната на времето и разстоянията. Но той не беше безнадеждно самотен; Лортас можеше да почака, налагаше се да почака. Той не се гордееше с живота, който бе оставил след себе си там — беше твърде лек за него и беше протекъл твърде неусетно. Твърде много удоволствия, жени, многобройни ноци, толкова подобни една на друга, че никога не можеше да ги различи. Беше разбрал, че дори разкошният живот можеше да стане еднообразен; привичките на безделниците действително оставят дълбока следа. Ако баща му му беше дал по-малко, беше го накарал да работи повече... глупаво беше да вини него за това.

Той се замисли удивен:

„На Лортас има места, които не се различават кой знае колко от света, който виждам около мен. И под нашето слънце има просторни поля, прохладни ветрове и вечни скали. Необходимо ли е човек да дойде толкова далеч само за да намери себе си?“

— Чудесно — обади се неочаквано нечий глас, — Захвърлени сме на една непозната планета, а ти спиш на поста си.

Арвън се сепна и отново се върна към действителността, вдигна очи и видя Нлесин пред себе си. Плешивата глава на романиста беше вече възрозова от слънцето, а очите му блестяха.

Нлесин седна на една скала наблизко, реши, че му е неудобна, и се премести на друга.

— Уийк иска да ни види, когато свършиш с дневните си сънища. Голям съвет на войната или нещо подобно. За какво си се умислил?

— Разни неща. Но не съм се умислил.

— Знам — усмихна се Нлесин със странна усмивка — едновременно цинично и с разбиране. — Държиш се, като че ли сега сме по-добре, отколкото преди да се разбием.

— А не сме ли?

— Ще премине — увери го Нлесин. — Толкова се радваш, че си жив, че страдаш от еуфория. Твърде опасна болест. Почакай, докато наоколо се позастуди. Ще удариш някой пръст на крака си и той ще се отчупи като изгнила вейка. — Нлесин щракна шеговито с пръсти.

Арвън кимна.

— Смешно, нали. Никога не съм си мислил, че ще се радвам на нещо подобно, макар и за кратко.

— Внимавай, синко. Доста изводи могат да се направят за човека от начина, по който реагира на подобни неща. Вземи Лейджър например — той единствен се е паникьосал като глупак. Ще ни създаде неприятности, само почакай. Уийк навсякъде си е все същият. Хефидж е в безизходица, предполагам. Той единствен от нас наистина беше част от пространството; на Сейехи му харесваше навсякъде, където бяха компютрите му, но на Хефидж му харесва там горе. Ако някой изобщо се завърне, то това ще е той.

— А другите? Црига? Колрак?

— Още умувам за тях. Кажи ти.

Арвън поклати глава.

— Колрак изглежда по-стар от нас, а Црига — по-млад. Не бих търсил нещо по-съществено от това.

— Именно противоположностите понякога е най-трудно да се преценяват — измърмори Нлесин като че ли на себе си. После се

изправи чевръсто и се изтърси от праха. — Хайде. Дошъл е моментът за Забележителното слово на Нашия достопочтен Капитан.

Те тръгнаха един до друг под лъчите на ранното следобедно слънце назад, към разбития кораб.

Насядаха в кръг откъм слънчевата страна на кораба, защитени от студения вятър. Намираха се съвсем близо до двата пресни гроба и беше необходимо малко въображение, за да почувствуват, че Дериък и Сейехи са сред тях.

Макар и седнал, Уийк се открояваше сред останалите. В никакъв случай не беше едър, но беше от онези хора, в които се вглеждаш, пък макар и само заради едва сдържаната енергия, която излъчват; той беше като навита пружина, готов да отскочи дори при най-лекото докосване. Беше техният водач както на теория, така и в действителност, водеше, защото бе непоколебим — не сляп или глупав, или в известен смисъл безмилостен, а просто изключително упорит.

Уийк заговори:

— Всички вие чухте Дериък, знаете какво каза. Той беше най-компетентният човек, за да преценява, и той ни посъветва да не оставаме тук. Неговите доводи ми се сториха убедителни в момента, пък и сега, но се налага да обсъдим някои въпроси.

Той замълча, за да подреди мислите си.

— Първият е този: разполагаше ли Дериък в действителност с всички необходими факти, за да вземе правилно решение? Работата беше бърза и неотложна и нямахме компютри, за да проверим. Може и да е сбъркал.

— Все пак неговите догадки са по-добри от нашите, Уийк — обади се Нлесин. — Обърнете внимание, че на мен не ми е хрумнало да се поразходя на хиляда мили.

Уийк леко се усмихна.

— Съгласен съм, че неговата преценка на ситуацията е най-доброто, с което разполагаме. Ако изобщо искаме някога да имаме шанс да се завърнем у дома, то той ни е дал напътствия, които могат да ни помогнат. Наистина не съществува друго решение; и след милиони години едва ли ще се появи някой друг изследователски кораб, а и да дойдат тук, изобщо не биха ни забелязали. Съгласни ли сте с това?

Възражения нямаше.

— Добре. В такъв случай въпросът се опростява. Да останем ли тук, или да поемем към този относително рядко населен континент на Дериък? Сигурен съм, че мисълта за това не ви е напускала. Ние всички знаем, че не съществува почти никаква вероятност този свят някога да познае космическата навигация дори в най-елементарната ѝ форма. Тук вероятно ще се развие още една човешка цивилизация, а в много светове ние виждахме, че характерно за човека е да се самоунищожава, когато придобие способността за това. Това са фактите и ние не можем да ги пренебрегнем. Ако се приспособим към тази друга част на света и ако наистина оцелеем след хилядагодишен сън, съществува голяма вероятност да се събудим в радиоактивна пустиня. Ако това стане, то ще е краят. Но съществува и вероятност това да се окаже планетата, която сме търсили, планетата, която ще тръгне редом с нас в този суров свят. Но тази вероятност е твърде нищожна. Заслужава ли си да поемем риска?

Младият Црига пръв се обади:

— Но нали *не се налага* да спим толкова дълго? Искам да кажа, че бихме могли да заспим, да речем, за пет или десет хиляди години... колкото решим, и да се събудим в някаква цивилизация, в която все още няма атомна енергия. Няма да стигнем до дома, но бихме могли тук да си създадем дом — очите му блестяха от въодушевление. — Все едно, че сме се върнали назад във времето, на Лортас, искам да кажа, и така ще видим всичко онова, за което сме чели в историческите романи...

— Ще пратя аз тези исторически романи по... — прекъсна го Нлесин.

— Заслужава си да помислим върху твоята идея, Црига — каза Уийк, без да обръща внимание на Нлесин. — Естествено, това не е всичко...

— Разбира се — прекъсна го Лейджър с внезапен ентузиазъм. — Как не съм се сетил за това? Бихме могли просто да останем тук. Сега вече знаем с какво разполагаме. Не е чак толкова лошо, нали? Искам да кажа, че по нищо не прилича на някои от световете, които видяхме, след като са започнали да разбиват атомите — има зеленина, водата е годна за пиене, въздухът може да се диша, без да изсуши дробовете ни. Все едно, никога няма да успеем да се завърнем у дома, защо да

опитваме? Можем да си построим селище, да отглеждаме някакви култури, да доизживеем живота си. Какво не ви харесва?

— Няма жени — заяви направо Нлесин.

— Но има местни жители, нали? — засмя се Лейджър. — Какво им е лошото на тях? Можем да пристъпим към божиите дела!

— А щом бог не те е дарил с необходимото, как ще се обърнеш към тях? — попита Нлесин и се усмихна иронично.

— Какво искаш да кажеш с това? — Лейджър скочи на крака. — Нлесин, търпял съм те много досега, но повече не бих могъл...

Нлесин дори не го погледна.

— Безстрашният Репортьор сладур, Изчерпаният романист — промърмори той.

— Достатъчно — прекъсна ги Уийк. Той не повиши глас, но Лейджър седна. — Нека не се заяждаме помежду си; и без това си имаме достатъчно проблеми. Истината е, че Лейджър засегна точно онова, което мислех и аз. Напомням ви, че моят избор не би бил такъв, но нека бъдем реалисти. Аз вече не съм ваш Капитан, аз съм просто Уийк. Не мога да ви заповядам и ще бъде глупаво да се опитвам. Бедата е в това, че Лейджър е прав. Ако преценим възможностите и повярваме, че в момента трябва да се грижим единствено за себе си, тогава би било по-добре да останем тук. Мисля, че всичко би било наред. Дори бихме могли и да се позабавляваме.

— Във вегетирането няма никакво удоволствие — каза Арвън.

— Откъде знаеш? — попита Нлесин.

Арвън не му отговори.

Колрак, който беше мълчал по време на цялата тази дискусия, бавно се изправи на крака и засенчи с ръка очите си.

— Преди да градим планове за съвместния си живот с туземците — започна той, — по-добре е да ги попитаме тях какво мислят за това.

Всички скочиха на крака.

Там, от юг, през равнините приближаваха тъмни силуети. Те мълчаха, но се движеха бързо.

Хора.

12.

Отстъпиха инстинктивно към зейналата врата на кораба. Където и да се намираше, каквото и да се говореше за него, човекът означаваше опасност. Сред всички живи същества той беше най-изобретателен убиец и заплашваше с гибел дори себеподобните си.

— Спрете! — викна рязко Уийк. — Те са само четирима. Нлесин, влез вътре и донеси няколко парализични револвера. Другите да останат по местата си.

Лейджър се приближи още малко към вратата. Той като че ли беше готов да се противопостави на нареждането на Уийк, но съобрази, че ще се окаже сам.

— Мисля, че трябва да влезем в кораба — каза той. — Там ще бъдем на по-сигурно място.

— Но няма да можем да виждаме — подчерта Арвън. — Какво ще правим — ще тичаме и ще се крием всеки път, когато някоя тръгнала на лов група се изпречи на пътя ни?

— Зависи на какъв лов — каза Црига с усмивка. — Хората от каменния век често са канибали, нали?

— Работата е в това — подчерта Уийк, — че ние не знаем нищо за тях. А трябва да узнаем. Не виждам кой знае каква опасност — обсегът на нашите оръжия е по-надежден от всичко, с което те разполагат.

— Надявам се, че няма да откриете веднага огън — каза Колрак. — Може да не са с лоши намерения.

— Никой няма да стреля, освен в случай на нападение — заяви спокойно Уийк, като гледаше Лейджър. — Да, благодаря, Нлесин.

Нлесин раздаде малки пистолети.

Те зачакаха.

Четиримата мъже вървяха през полето, безшумни като вятъра. Но с тях имаше куче и то изляз предупредително, като долови непознатата миризма.

Арвън наблюдаваше местните жители със странно чувство на благоговение. Фигурите приближиха с уверена крачка и ни най-малко намерение да се крият. Отчасти различаваше някои подробности. Като че ли поглеждаше в миналото, като че ли се взираше в огромната, непрогледна мъглявина на времето, което представляваше люлката на човека в много светове. Това бяха хора, които никога не са виждали градуве, не са познавали земеделие или писменост, хора от зората, едва започнали дългото изкачване, което един ден можеше да ги отведе до звездите... или забвението...

Контрастът между техния опит и неговия придаваше на туземците своего рода невинност. Те скоро щяха да познаят страховете, егоизма, а вероятно и ужаса, но на тях все още им предстоеше да открият злото, залегнало в тях самите.

Те вървяха напред, идеха от началото, от времето. Спряха на около тридесет ярда и сега Арвън можа да ги разгледа.

Стояха в редица — мълчаливи и безстрашни. Кучето-вълк опря корем в тревата и заскимтя, а от розовия му език се стичаше слюнка.

Действителността както обикновено отблизо носеше разочарование. И все пак криеше своя собствена драма — драмата на потта, надеждите и миризмата.

Туземците не бяха високи, никой от тях не достигаше шест фута. Косите им бяха дълги, прави и черни. Имаха тесни, тъмни очи. Кожата им беше жълтеникаво-бронзова на цвят; бяха облечени в грубо ушите кожи.

Бяха горди. Стояха съвсем неподвижно; не помръдваха. Гледаха чужденците с нескривано любопитство, но с чувство на осъзнато превъзходство ги изчакваха те да направят първата крачка. Бяха въоръжени — двама от тях носеха копия с каменни върхове, другите — някакви лъкове с жалки стрели.

Арвън долови някаква неприятна миризма по вятъра и се усмихна. За привидения тези хора бяха твърде земни.

— Колрак — прошепна Уийк.

— Да?

— Върви в кораба и намери в бъркотията четири остри ножа. Ще се опитаме да се сприятелим.

Свещеникът се мушна в кораба, а туземците продължаваха да наблюдават мълчаливо. Какво ли си мислеха за кораба, как ли си го

обясняваха един на друг? Арвън се опита да погледне през техните очи. Сигурно знаят, че не е природно творение, но дали го свързваха с онзи тътен, разтърсил техния свят преди няколко дни?

Колрак се върна с ножовете.

— Да вървим — каза Уийк.

Двамата тръгнаха бавно към туземците. Кучето скочи и се наежи. Туземците насочиха копията си към тях. Уийк държеше нож във всяка от ръцете си, стиснал ги за върховете, така че дръжките им бяха насочени към туземците. Колрак направи същото. Туземците вероятно отгатнаха намерението им, тъй като двамата чужденци бяха безпомощни пред техните копия.

— Нанхаадес! — извика един от туземците, като вдигна копието, готов да го метне. — Нанхаадес!

Кучето изръмжа глухо.

— Сложи ги на земята! — каза Уийк. — И се отдалечи!

Те сложиха ножовете на земята, като внимаваха да не правят резки движения. Опитаха се да се усмихнат, но вероятно не постигнаха кой знае какъв успех, което не беше съвсем изненадващо предвид обстоятелствата. После се отдалечиха и посочиха първо туземците, а след това ножовете.

Тъмноките не бяха глупави. Онзи, който се беше обадил, пристъпи напред, събра ножовете и се вторачи в тях. Той изпробва острието на единия върху ръката си и като че ли се уплаши, когато видя кръвта. Вдигна ножа към слънцето и се загледа в блясъка от отражението. Ухили се възхитен.

Другите се приближиха до него, загледаха се и се разбъбриха, като че ли внезапно им бяха отпушили устата. Този с ножовете се отдалечи от тях, опитвайки се да крепи четирите ножа и копието в двете си ръце. Тримата туземци, останали без ножове, го последваха, като се препираха оживено. Очевидно водачът им имаше намерение да задържи ножовете за себе си и също така очевидно беше, че другите не са особено въодушевени от намерението му.

На часа избухна истинска свада, която приключи едва когато мъжът с ножовете, след напразни опити да реши кой нож беше най-добър, раздаде по един на останалите. После всички започнаха да се смеят и да отразяват с блесналите метални остриета слънчевата светлина един на друг в очите си.

Беше голям майтап и Арвън откри, че от разстояние му е извънредно забавно. Той се огледа крадешком и видя, че дори на лицето на Уийк бе изписана усмивка.

Нлесин улови погледа му и му намигна.

— На Нлесин му се нрави — каза той.

И тогава, невероятно, четиримата туземци просто обърнаха гръб на кораба и се отдалечиха, а кучето препусна пред тях. Изобщо не погледнаха назад и изглеждаха съвсем равнодушни.

Скоро те представляваха отново само силуети, а после изчезнаха от погледа.

— Ех, да ме вземат мътните! — възкликна с кисела усмивка Нлесин. — Какво си въобразяват, че е това — склад за продоволствия?

— Предполагам, че не сме толкова важни, колкото си мислехме — промълви Колрак. — Току-що имахме урок по дефлация на собственото „аз“.

Уийк поклати глава:

— Те ще се върнат.

— Откъде знаеш? — попита Колрак.

Уийк като че ли внезапно се бе състарил, като че ли частица от неговата огромна енергия за миг го беше напуснала.

— Те винаги се връщат — обясни той — по един или друг начин.

Тази нощ те спаха в кораба и все едно, че спяха в гробница. Тишината в него беше онази тишина, която ни очаква под земята, и дори сънищата им бяха мрачни.

Не поставиха никого на пост: щом люкът се затвори, вече нищо не ги грозеше. Но корабът бе променен — само за няколко дни бе остарял и принадлежеше на миналото. Нямаше нито един човек в него тази нощ, който да не мислеше за затворения люк с чувство на необясним страх: като че ли бяха затворени завинаги далеч от слънцето.

Арвън и Нлесин бяха легнали един до друг и на двамата им беше неудобно; мъчително беше самото положение на кораба. Останаха будни часове наред, макар че проговориха само веднъж.

— Какво ще кажеш за хеликоптера за разузнаване? — прошепна Арвън. — Не можем ли да се качим на него, вместо да вървим?

— Може би. Не съм сигурен само какви са му възможностите. Захранва се от акумулатори, нали така... — твърде малки за огромен атомен двигател.

— Не разбирам защо Уийк не спомена за него. Като че ли изобщо избягва въпроса, но ние всички сме виждали този хеликоптер.

Нлесин се изсмя и каза:

— Математика.

— Математика?

— Е, наречи го аритметика. Колко души ще издържи този хеликоптер?

— Нормално двама — пресметна Арвън. — Но можем да влезем и повече, ако се наложи.

— Повече, да, но съществува предел. Бутилка от една кварта^[1] съдържа само една кварта, без значение какво. Може да успеем да се натъпчем четирима в кабината... мисля, че би полетял, макар и не както трябва. Но четирима не правят седем.

— Мисля, че би издържал петима.

— Може би, но какво от това? Какво ще стане с останалите двама?

— Не можем ли да направим два курса?

— Едва ли. Знам, че няма такъв запас от енергия в акумулаторите. Възможно е да изминем само половината път с хеликоптера, но ми се струва, че няма да ни огорчи дотолкова, че да се разбие на този етап. Това няма да е като разходка в парка, запомни.

Арвън се прозя.

— Ще го обмислим.

— От оптимизма ти леко ми прилява, приятелю. Бас държа, че в действителност вярваш, че ще се завърнем някой ден у дома. Бас държа, че наистина мислиш, че това е светът, който сме търсили. Твърде хубаво е, Арвън. В живота не става така.

— Понякога става — заяви упорито Арвън.

Нлесин се изкиска.

— Лека ноц.

— Лека ноц.

Тишината се възцари отново, тишина, обгърнала кораба с ледена бездиханност. Докато заспиваше, Арвън си мислеше:

„Тук е по-тихо, отколкото в дълбините на Космоса.“

Мисълта не беше никак приятна.

Туземците се върнаха при изгрев слънце. В появяването им имаше нещо почти свръхестествено. В миг в равнината уж нямаше и следа от човешки живот, а в следващия хората бяха там, като че ли подобно духове се бяха материализирали от тревата, скалите и утринната влага. Не, не свръхестествено, поправи се Арвън — по-скоро бяха изключително естествени, част от самата земя.

Туземците донесоха месо и в това нямаше нищо свръхестествено. Те накладоха огън откъм подветрената страна на кораба — за това използваха нещо прилично на изсушени стърготини — и опекоха огромни късове от червеното месо в пламъците. Месото цвърчеше и капеше, стори им се превъзходно след твърде продължителното хранене със синтетични храни.

— Малко е сурово — вметна Нлесин, — но какво значение има малко кръв между приятели?

Подхвърлиха парче на кучето и то с благодарност го погълна, оригна се и се разположи удобно за продължителна дрямка на слънце.

Туземците не изглеждаха обезпокоени от факта, че не можеха да разбират езика на хората, живеещи в странната кула. Очевидно и преди бяха попадали на групи хора, които са говорели езици, различни от техния, и беше учудващо колко добре успяваха да се изразяват само с усмивки и жестове. Изглеждаха несъмнено приятелски настроени, макар че съществуваше вероятност просто да са впечатлени от ножовете и да желаят още от тях.

Като гледаше изпъкналите мускули на ръцете и краката им и остриите върхове на техните копия, Арвън предпочиташе да се надява, че наистина са добронамерени... и че ще останат такива.

Когато закуската свърши, водачът се изправи, протегна се и посочи на юг. Там, през равнината, земята ставаше хълмиста, виждаше се как от пурпурната мараня израства верига от ниски хълмове. Той отново посочи към хълмовете, после към Арвън и другарите му и отново към хълмовете.

— Иска да отидем с него — обясни Уийк.

— Вероятно е подгрят казана — забеляза Нлесин. — Предлагам да предоставим Лейджър за изкупителна жертва.

— Млъкни! — извика възбудено Лейджър.

— Е, отиваме ли? — попита Хефидж. — Ще изоставим ли кораба?

Четиримата туземци се оттеглих настрана, докато те разговаряха. Вече не се усмихваха.

— Мисля, че няма да е красиво да откажем гостоприемството им. — каза Колрак. — Те нямат лоши намерения.

— Откъде знаеш? — попита Нлесин. — Или те е осенило някакво видение?

— Аз съм за това да отидем — обади се Арвън. — Съгласен съм с Колрак — колкото повече приятели имаме, толкова по-добре. Можем да затворим вратата на кораба; никой няма да успее да проникне вътре.

Уийк кимна.

— Ще отидем. Вземете оръжието си и нека посъберем някакви подаръци, но стига толкова ножове. По-скоро някои дрехи, фенерче, нещо подобно. Разбрахте ли?

Със странно чувство на тъга те се изкатерваха по кораба, за да се подготвят. Разбира се, че щяха да се върнат, а корабът беше развалина. Но все пак у всеки оставаше тягостно чувство от раздялата с последното, което го свързваше с дома му.

Туземците наблюдаваха с безизразни тъмни очи, виждаха как хората се изкачваха и слизаха от тъмния отвор в светлеещата стена, но не направиха опит да ги последват вътре.

Когато се натовариха и облякоха топли дрехи срещу студа, Уийк кимна и посочи към хълмовете.

Туземците се ухилиха, очевидно доволни, и поеха през равнината. В миг кучето скочи и препусна пред тях. Сега то не лаеше и държеше черната си муцуна провесена към земята.

Арвън откри, че земята не бе така равна, както изглеждаше. Тревата се беше натрупала на туфи, а между тях почвата беше камениста. Имаше невидими вдлъбнатини, в които глезените им хлътваха, и бодливи храсти, които драскаха ръцете им, когато минаваха покрай тях. По някои от храстите имаше ярки червени плодове и Арвън се чудеше дали ставаха за ядене или не. Имаше много цветя, проврели нежните си мокри главици между тревата. Въздухът беше свеж, чист и прохладен.

Туземците бърбеха помежду си и крачеха енергично напред. Скоро Нлесин видимо се задъха, а и на останалите им беше трудно. Мъжете от кораба не бяха свикнали да вървят и Арвън забеляза, че на лявата му пета се е появил голям мехур.

— Опитват се да ни изтощят от вървене до смърт — каза Нлесин задъхано.

— Не показвай, че си толкова изморен — предупреди го Уийк. — Не е желателно да си помислят, че сме хапльовци.

— Но ние сме — възпротиви се Нлесин.

Веднъж забелязаха стадо животни пред себе си. Те стояха в изящни пози — огромни, с прекрасна кафява козина и полюляващи се рога. Но бяха срещу вятъра и доловиха миризмата на хората дълго преди да бъдат в обсега на лъковете на туземците. Те се завъртяха в кръг, после един елен разклати решително рогата си, изпръхтя и препусна в лек тръс на запад. Стадото го последва, но като че ли не тичаше, а просто се носеше след него.

Водачът на туземците ги посочи, каза нещо, което Арвън не дочу, и извика обратно кучето, което се бе впуснало в страстна гонитба.

Вървяха часове наред и хората от кораба бързо отпадаха. Скоро нямаше да бъде шега работа; щеше да се наложи да спрат. Арвън откри, че устата му е така пресъхнала, че не може да преглъща, а в гърдите си усещаше остра болка при дишане.

— Да живеят завоевателите, герои от Космоса — промърмори той и се съсредоточи да поставя единия си крак пред другия.

Земята започна да става стръмна и неочаквано се озоваха на тясна пътечка, която извиваше между хълмовете. Те, погледнати отдолу, бяха доста застрашителни, а скалите бяха предателски гладки, като че ли нещо тежко ги беше позагладило.

Продължиха да вървят.

В небето зад тях откъм запад започнаха да се трупат черни облаци, а вятърът стенеше в равнината. Тревата се люшкаше от вятъра на вълни, а в далечината се разнесе тътен на гръмотевица.

Туземците все така бърбеха весело.

Хората от Космоса наведоха глави и продължиха да крачат след тях.

Този път дори Нлесин нямаше какво да каже.

След час заваля пороен дъжд.

[1] Една кварта = 1,14 л. ↑

13.

В дъжда никой не обръща внимание на пейзажа.

Водата бучи и барабани наоколо, плющи по скалите и издълбава малки дупчици в мократа черна земя. Косата ти залепва по челото, а от нея се стича вода и се плъзга по мазното ти мокро лице. Дъждът влиза в очите ти, примигваш, а те се зачервяват и смъдят.

Дрехите ти висят по тялото като мокри чували, а от собствената си пот се чувствуваш лепкав и спарен. В обувките ти има вода, много вода и всеки път, когато стъпиш, усещаш как пръстите ти жвакат в твоята собствена малка река.

Земята под теб е хлъзгава и се случва да паднеш. Протягаш ръка да се уловиш за някое дърво или клон, но дървета няма. Скоро лицето ти е изподраскано и те боли от шибация го дъжд.

Не, нямаш никакво време за пейзажа.

Арвън не знаеше къде се намира и не го интересуваше. Обвит в суровата мантия на несгодата, той продължаваше да гази и почти му се искаше да е мъртъв. Доста от романтичните си възгледи за примитивния живот той изостави зад себе си в калта.

И тогава, невероятно, всичко свърши.

Един от туземците пред него извика и някакъв женски глас се обади в отговор. Арвън напрегна очите си и съзря топла жълта светлинна сред сивата мъгла. Той примигна и видя някакви обли издатини в подножието на една височина в началото на малка долина. Те изглеждаха доста по-ниски от човешки ръст, но групата се насочваше право към тях.

Арвън се препъна, но някой хвана ръката му и го поведе към една светлинка. Въведоха го през някакъв отвор и той едва не падна, когато кракът му не улучи няколкото стъпала вътре.

„Землянка“ — помисли си той неопределено.

Но тя означаваше светлина и топлина.

Огън... Той се строполи край него, тръсна глава, за да отмести косата от очите си, и протегна ръце към пламъка. Различи някакви

фигури около себе си в малката землянка и дочу смях. Зърна малко момче, което се взираше в него с нескривано любопитство.

Арвън беше пред припадък и знаеше това. Вероятно бяха изменили цели двадесет мили по трудния път, а простата истина бе, че никой от тях не бе привикнал към такова нещо. Само след миг-два край огъня той вече усещаше болката в краката си, а това означаваше, че след няколко часа ще се схванат.

Все пак човек има чувство за собствено достойнство.

Арвън се помъчи и успя да изрази на лицето си усмивка. Отпрати я към черноокото кръглолико момче. Та я посрещна с подозрение, но накрая се ухили широко в отговор.

— Ура за живота отвън! — прозвуча нечий глас. — Ура за просторните пътеки и симфонията на дъжда.

— Привет, Нлесин! Виждам, че си оживял.

— По този въпрос мненията са две. Къде е болницата?

Арвън вдигна рамене.

Двамата седяха един до друг, а от тях се стичаше вода. Землянката не беше достатъчно голяма, за да побере цялата група; Арвън предположи, че Уийк и останалите са скупчени около други огънове. Мина му през ума, че от тях би станала вкусна чорба за туземците, ако се окажеше, че намеренията им са враждебни.

— Виждам, че не сме толкова умни, колкото си мислехме — каза Нлесин, обхванат от подобни размисли. — Трудно е непрекъснато да помниш, че не се намираш вече на космически кораб и правилата са се изменили.

— Нека ме накълцат, ако имат такова намерение — каза Арвън. — Единственото, за което копнея сега, е местенце, където да си полегна.

В този момент в стаята влезе туземецът, който бе довел групата от кораба. Той бе облечен със сухи кожи, макар че и те бяха опръскани от дъжда, а новия си нож носеше затъкнат в нещо като пояс около кръста му.

Туземецът се усмихна и задъвка съсредоточено с уста. После посочи Арвън и Нлесин.

— Смисълът на изявлението ти е безумно прост — събщи Нлесин, докато туземецът го гледаше озадачено. — Радваме се, че ни

считате годни за ядене, но трябва най-почтително да отхвърлим настоящата ви покана.

Арвън измъкна оръжието си.

— Никой няма да ме яде — заяви той, забравил чувствата си от преди няколко мига.

В този момент изпод платнището на входа се показва измъченото лице на Уийк. Той видя оръжието в ръката на Арвън и очите му се разшириха от почуда.

— Какво, по дяволите, правиш? — извика той рязко. — Прибери това нещо, искаш да ни избият всички ли?

— Този шегобиец иска да ни изяде — обясни Нлесин.

Странно, думите прозвучаха някак неубедително.

— *Да ви изяде* — Уийк се опули, а когато разбра, избухна в смях. Хвана се за корема, лицето му почервения, чак дъх не му достигаше. По мокрото му лице се стичаха сълзи. Отчасти това беше несъмнено истерия, предизвикана от умората, но Арвън никога преди не беше виждал Капитана да се смее така.

— Не разбирам — засегна се — Нлесин. — Арвън и аз може да не сме от най-редките деликатеси, но смея да заявя, че за който и да е казан нашето присъствие ще бъде чест.

Уийк се овладя.

— Нашият приятел тук не иска да ви яде — обясни той. — Той иска вие да ядете. С други думи, той кани всички ни на пиршество.

Арвън прибра оръжието си. Почувствува се като кръгъл идиот, но бе твърде изморен, за да се обезпокои от това.

— Не — каза той. — Много съм си добре тук.

— Не — присъедини се Нлесин. — Категорично. Няма да отида. Да оставим това.

Туземецът се ухили още веднъж и задъвка.

— Трябва да отидем — подчерта Уийк. Той едва забележимо се полюшваше, докато говореше. — Не е подходящо да обиждаме нашите домакини сега.

— Пиршество — повтори Нлесин без какъвто и да е ентузиазъм. — Господи!

— Може би ще трае цяла нощ — предположи мрачно Арвън.

— Хайде — подкани ги Уийк. — Време е да се поразвеселите.

Един след друг, с туземеца начело, те излязоха от землянката в дъждовната нощ. Зашляпаха по пътя към по-голяма постройка, от която струеше силна, топла светлина.

Някой пееше и се чуваше задружен смях.

Арвън пое дълбоко дъх и реши да положи усилия за доброто си прекарване.

Удивително, съвсем не беше лошо... в началото.

Веднага щом влезе в горещата, изпълнена с изпарения постройка, със стени, покрити с кожи, той видя младо момиче, което нямаше буквално никакви дрехи по себе си. То се приближи до него, усмихна се и му подаде някакво ведро с гъста течност. Арвън, комуто главата беше замаяна от умората и задуха, почувствува, че няма какво да губи. Той отпи голяма глътка от течността. Както беше и очаквал, това не беше вода, а изгаряше.

Какво от това, почувствува се по-добре.

Макар че частица от неговото съзнание му нашепваше, че цялата тази работа е невероятна и възмутителна, той отпи втора глътка и се почувствува още по-добре.

— По-полека, момче — каза Нлесин. — Нощта ще бъде дълга.

Арвън кимна. Той се потеше обилно в мокрите си дрехи и се питаше колко от тях благоприличието му позволяваше да съблече. Почувствува със сигурност, че още една глътка щеше да разреши проблема подходящо.

Съвсем ненадейно той видя нещата с онази внезапна измамна яснота, която понякога идва с алкохола. Бяха прекарвали затворени толкова дълго в кораба и всички те твърде дълго бяха оставали сериозни. Имаха нужда от почивка, отчаяно се нуждаеха от нея. Необходимо им беше да забравят поне за малко. Да, необходимо беше и да *помнят*... да помнят, че да си човек не означаваше непременно само дълги размисли и тъжни лица.

Арвън намигна на момичето по начин, който се надяваше, че е универсален, и му се стори, че годините се отрониха от него, подобно есенни листа. Беше така хубаво да си млад, да забравиш...

Знаеше, че ще започне да върши глупости, и се чувствуваше щастлив от това.

Празненството беше в разгара си.

Арвън преживяваше всичко като насън. Изглеждаше също тъй безконечно; следваше събитие след събитие и все пак, когато той си даваше труд да провери, откриваше, че са изминали само някакви си минути.

Имаше храна, и то много. Огромни и сочни късове месо се печеха в огъня и се сервираха набодени на пръчки. Имаше някаква паста, която подаваха един на друг в дървена паница; Арвън не беше сигурен, но по вкуса му се струваше, че основната ѝ съставка са някакви диви корени. Имаше и някакви плодове, смесени с животинска мазнина и стрити на жилав, сух кейк. Това те караше да изпитваш жажда, а оттам и нужда от сгряващото домашно питие.

Огънят хвърляше огромни разкривени сенки върху кожените стени. Туземците раздрусваха и удряха с пръсти по малки кожени инструменти, подобни на дайрета с костни хлопки. Дивашки, възторжени песни разтърсваха покрива; имаше и танци, след които се чувствуваш развълнуван и изтощен.

Арвън беше замаян от пиенето и горещината, уморен до смърт, но се крепеше само на нервната енергия от онова предумишлено въодушевление, което като че ли те държи вечно. Той усети как в него се заражда дружелюбие, което го правеше приятел на всеки, и в действителност той адски добре се забавляваше.

Канибалите бяха наистина твърде далеч.

Той усещаше присъствието на останалите, без в действителност да ги наблюдава. Уийк пиеше от учтивост, но явно копнееше за сън. Той не преставаше да се усмихва, но празненството не предизвикваше у него ни добри, ни лоши чувства. Той в никакъв случай не се държеше високомерно; за него то не беше нищо друго, освен начин да минава времето.

Хефидж, изпил повече, отколкото можеше да носи, беше изпъзлял навън да повръща в калта и сега, разположил се удобно край огъня, бе изпаднал в забвение.

На Лейджър му нямаше нищо. Кореспондентът се беше оттеглил в един ъгъл, колкото се може по-далеч от центъра на действието, и оглеждаше обстановката със зле прикривано презрение. Той пиеше, както пие човек, за да изглежда общителен, а това означава, че се набиваше като трън в очите.

Црига беше се разгорещил. Той изливаше историята на своята голяма, разбита любов пред някаква жена на средна възраст, а тя не разбираше и дума от онова, което ѝ разказваше, а продължаваше да му подава кожения източник на веселието всеки път, когато спираше да си поеме дъх.

Колрак, странно, като че ли отлично се забавляваше по някакъв свой, съдържан начин. Той се бе сврял в ъгъла с местния шаман и, изглежда, се опитваше да научи местния език. „Странно, помисли си неопределено Арвън — защо да се тормозиш с този език, когато утре ще бъдеш отново на кораба?“

Нлесин беше в стихията си. Твърде трезвен въпреки количеството леко ферментирала течност, което беше погълнал, той не забравяше най-важното. Беше притиснал в ъгъла младичка жена с големи очи и ѝ говореше на един импровизиран език от знаци, който беше образец на простота и яснота.

Общо взето, компанията беше чудесна. Дайретата дрънчаха, танцьорите играеха. Постепенно огънят загасна и на Арвън му се стори, че вижда сивата светлина на ранното утро да прониква в кожения дом. Но до този момент вече бе доста замаян и не можеше да бъде сигурен.

Не загуби напълно съзнание. Едно момиче му помогна да се върне в земянката, която делеше с Нлесин, и му се стори, че е престанало да вали. После земята под него се завъртя и някой подпъхна одеяло от козина под него.

Не спа сам, но когато накрая се събуди, момичето си бе отишло и той не можа да си спомни коя беше тя, нито какво се бе случило.

Всъщност, когато дойде на себе си, съвсем смътно си спомняше каквото и да било. Видя слънчевата светлина да струи през платнището на входа. Имаше страшно главоболие и се чувствуваше твърде слаб, за да се помръдне.

Той буквално агонизираше.

Чу Нлесин да стене нещо за някакъв страшен махмурлук, но му костваше огромно усилие да обърне главата си и да го погледне. Лежеше напълно неподвижен и се питаше дали ще умре. Скоро заспа отново и когато се събуди, се чувствуваше немощен, но гладен.

Изправи се, примижа с очи и реши, че е жив. Беше сам и излезе навън да види къде са останалите.

Съдейки по положението на слънцето, беше късен следобед. Дълги сенки изпълваха долината и той чу цвъртенето на птици. Селото поглъщаше слънчевите лъчи и само няколко локви, осеяли скалите, напомняха за дъжда. Той пое дълбоко от студения свеж въздух и се отправи към най-голямата постройка пред погледа му.

Вътре беше тъмно; огънят бе намалял, бяха останали само куп тлеещи въглени, а прозорци нямаше. Когато очите му привикнаха с мрака, той видя Нлесин и Црига, прострени на пода, будни, но без никакво желание да се помръднат. Две възрастни жени сновяха безшумно наоколо и една от тях му донесе голямо парче месо и кожен мях, пълен с бистра, студена вода.

— Уйик и Хефидж отидоха на лов с мъжете от селото — каза Црига. — Предполагам, че и ние трябваше да ги придружим, но не мисля, че днес бих могъл да се отбранявам дори от птиците, да не говорим за дивите животни.

— Колрак още говори с шамана — осведоми го Нлесин. — Изглежда, твърдо е решил да научи езика; не мога да проумея защо.

— Може би му харесва тук — предположи Арвън и отпи от ледената вода с благодарност.

— Може би си има някаква цел — допусна Нлесин. — Както един достопочтен мой прародител се беше изразил някога, сделката съвсем не е лоша.

— Заслужава си да се позамислиш — призна искрено Црига. — В края на краищата може да загубим всичко и да не спечелим нищо, ако последваме съвета на Дерийк. А така бихме могли поне да доизживеем живота си. Ако приемем дългия сън, съществува рискът да се събудим в една от онези пустини, където дори плъховете са отровени.

— По-добре се огледай по-внимателно, приятелю — каза Нлесин, — Сигурен съм, че тук не само се танцува и пее. Вероятно през зимата гладуват до смърт. Както и да е, Уйик няма да остане — вие знаете това. Зовът на дълга и тем подобни.

— Е — установи Арвън, като гризеше парче месо, — във всеки случай днес няма да се върнем на кораба — твърде късно стана.

Не се върнаха този ден, нито пък на следващия.

Туземците бяха дружелюбни, гостоприемни и интелигентни.

Започнаха да си мислят, че никога няма да се върнат.

Арвѣн усещаше как напрежението го напуска, а кожата му възвърна обичайния си тен. Той дори почерня, въпреки че въздухът беше студен. Беше щастлив, отпочинал и доволен.

Засега изпитваше искрено желание да остави нещата така.

14.

Когато измина една седмица, Уийк ги събра.

Насядаха в полукръг на камъните, с лице към него. Те знаеха какво щеше да каже той, той също знаеше и все пак събирането им не беше само формалност.

То означаваше поврат.

Беше се застудило и мъжете трепереха на оскъдната слънчева светлина. Долу, под тях, през долината бълбукаше и проблясваше на слънцето малко поточе, поело незнайно накъде. Малкото дървета бяха вечнозелени, но сега бяха потъмнели, станали почти черни в очакване на зимния студ.

Без да се бави, Уийк пристъпи към работа.

Изправи се — сдържан, но неспокоен. С тази нервна система той никога не можеше да бъде спокоен. Винаги бе възбуден, като че ли можеше да експлодира при докосване. Не беше висок човек и все пак, странно, той изглеждаше най-солидният тук.

— Е, господа — започна той, — почивката свърши.

Гласът му беше тих, трябваше да се напрягаш, за да го чуеш, но този глас те караше да слушаш внимателно.

— Не бих могъл да издавам заповеди, дори да исках, а аз не искам. Остава фактът, че аз не съм напуснал Лортас, нито пък съм прекарал години в Космоса, за да живея с някакво си племе на някаква си планета, за която никога преди не съм чувал. Дойдох тук, за да открия нещо, и няма да спра, докато *наистина* не го открия или докато умра. Нашият дом е далеч от нас сега и вероятно за вас е лесно да повярвате, че той не съществува. Но той съществува. Някои от нас имат деца там, а ще се родят и други деца. Тези хора тук ми харесват, а на вас?

Останалите измърмориха нещо одобрително.

— Може би, но само може би, това е планетата, която трябваше да открием. Може би това е светът, който ще преуспее, който ще полети в Космоса, преди да се е самоунищожил. Ако наистина

преуспее, дори и след хиляди години, Лортас ще трябва да узнае. Една цивилизация не може да съществува изолирано; ние знаем това. Ако хората от този свят полетят в Космоса и ако ние не сме тук да насочим корабите им към Лортас, съществува голяма вероятност те никога да не се открият един друг. Вие всички сте се отrekli от много неща и не аз трябва да ви напомням за вашия дълг. Аз се връщам на кораба и ще следвам плановите на Дериък, дори ако трябва да замина сам. Надявам се, че ще решите да дойдете с мен, но това зависи от вас.

Той се обърна и се отдалечи от тях сам. На Арвън му се стори, че Капитанът винаги е бил сам.

Останалите продължиха да седят на оскъдната слънчева светлина и да разговарят. Някои бяха „против“, някои бяха „за“. Но не спореха с достатъчна убеденост; просто преценяваха положението. Колрак скоро се извини и тръгна да търси Уийк.

Арвън слушаше хората около себе си и знаеше, че те щяха да отидат с Капитана.

И те отидоха.

В деня, в който напуснаха местното селище, беше студено и облачно. Вятърът свиреше откъм хълмовете. Жените и децата излязоха да им помахат с усмивка за сбогом, а после се сгушиха отново в своите топли жилища.

Арвън почувствува, че винаги би могъл да се върне на това изгубено във времето място и да бъде сред приятели. Разбира се, те бяха раздали много подаръци и не бяха сторили нищо лошо. Но тези хора не би могъл да ги купиш, те очевидно наистина харесаха всички от кораба. Може би това беше добър признак, но той като че ли дочуваше сумтенето на мъртвия Дериък при тази явна самозаблуда.

Същите четирима туземци ги поведоха, по обратния път.

Пътуването не беше чак толкова трудно, колкото първия път. След като излязоха от долината, почти по целия път се спускаха надолу, а и не валеше. Докато се движеха, не им беше много студено, а и не спираха за дълго.

От по-високите места можеха да виждат далеч през равнините, покрити със зелени вълни от висока трева и изпъстрени с цветя, които приличаха на огромно море. То изглеждаше студено и заплашително,

когато вятърът го набраздяваше, и не беше трудно да си го представиш покрито със сняг, наоколо — гладуващи животни, а слънцето — само един блед диск в мразовитото небе...

Те дори виждаха кораба — сянка, легнала в тъмен обгорял кръг. Беше отдалечен на мили, но ясното време правеше разстоянията измамни. Далеч на север виждаха само блясъка на леда, покрил планините с ледена бяла коприна.

Ледници вероятно. Може би само преди век са били много по-разпространени, макар че морето от трева с нищо не напомняше, че някога е било заледено.

С умерен ход прехвърлиха хълмовете и тръгнаха по неравна земя. Камъни нараняваха краката им и бодливи храсти се заплитаха в дрехите им. Вече не можеха да виждат кораба, нямаше и пътека.

Въпреки това туземците нито за миг не се поколебаха, а кучето-вълк препускаше през тревата с безпогрешен инстинкт. Като се изключи шумоленето на вятъра, беше съвсем тихо. След като отминаха хълмовете, стана по-топло.

Те продължаваха да вървят и Арвън със задоволство откри, че не беше така уморен, както първия път. Но все пак не беше лесно и той завиждаше на туземците за отмерената им походка и равномерно дишане.

Помисли си:

„Хубаво си говорим за обиколка на половината свят, но никога няма да го осъществим. Нямаме необходимата подготовка, нито пък сме достатъчно издръжливи за това. Никой от нас не би оцелял при такова изпитание. Трябва да заминем с хеликоптера, но той няма да побере всички ни. Уийк сигурно знае това.“

Той се загледа в ниската яка фигура на Капитана пред него и се замисли. Знаеше ли той нещо, което останалите не знаеха?

Слънцето потъваше вече зад хоризонта, когато корабът най-накрая изникна пред тях, а на небето се появиха първите бледи звезди. Студът се усилваше. Трябваше да начупят малко съчки, за да запалят огън; дървата бяха влажни и вероятно нямаше да горят добре...

— Отново у дома — изрече мрачно Нлесин.

От кораба лъхаше хлад като от гробница, която ги очаква.

Точно в мига, когато Уийк пристъпи да отвори люка, нечий вик разцепи въздуха.

Внезапно обгорялата трева наоколо избълва тъмни фигури.

Нещо опари рамото на Арвън. Той погледна и с уплаха откри, че в лявото му рамо се е забила стрела. Нещо топло и червено се стичаше към дланта му и той с ужас разбра, че това е собствената му кръв.

Един от туземците падна и се задави, пронизан от стрела в гърлото.

Уйк светкавично и ловко отвори люка и падна вътре. Извърна се, измъкна оръжието си и изкрещя:

— Залегни! Падай! По дяволите, Арвън, залягай, човече!

Зашеметен Арвън откри, че все още стърчи прав като парализиран. Той се хвърли на земята и трепна от болка, когато стрелата се откъсна от рамото му. Като насън измъкна оръжието си и се огледа в какво да стреля.

Нямаше нищо. Наоколо се виждаше само трева. Той потрепера. Ако някой беше забелязал къде се намира, нямаше да има достатъчно прикритие да се отбранява дори от бълха. Той сграбчи оръжието и се опита да обхване с поглед всичко наоколо.

Не чу никакъв звук, но внезапно над него се мярна фигура със забит в гърдите каменен нож. Той се изви, за да се отстрани от пътя ѝ, и натисна спусъка на оръжието си. Чу щракване и тялото се стовари върху него.

Започна да се бори отчаяно, но спря, когато усети, че тялото е на мъртвец. Лежеше неподвижен, едва дишайки, и се вслушваше как капе собствената му кръв. Тялото на нападателя му беше тежко и вонеше.

Арвън чу крясъци и еднократен вик на човек в предсмъртна агония.

„Не мога да лежа повече тук, помисли си той. Може би се нуждаят от мен. Но ако си провра главата нагоре...“

Арвън опря раменете си на земята, без да обръща внимание на пронизващата болка от острието на стрелата, все още забито в рамото му. Постави парализираното тяло на гърба си и после внимателно вдигна главата му, докато тя се показва над тревата!

Хряс!

В главата се заби копие и Арвън изкрещя от ужас, когато нещо мокро плисна в лицето му. Той пусна тялото и изпълзя изпод него.

Почакай... някой от техните приятели трябва да е хвърлил това копие, а това означаваше...

— Стой! — изкрещя той. И млъкна.

Туземецът нямаше да го разбере. Потрепери, опита пак, по-силно:

— Нлесин!

— Ей! — раздаде се в отговор гласът на Нлесин. — Стой долу, не се движи!

Арвън остана на земята.

Силните, пронизителни викове от битката стихнаха. Въздухът се изпълни отново с дружески гласове. Арвън подаде главата си, огледа се бързо и после се изправи на крака. Все пак се чувствуваше добре. Всичко се бе случило така бързо, че той беше повече възбуден, отколкото уплашен.

Изглеждаше ужасно. От рамото му надолу беше протекла тъмна струя, а беше оцапан и с кръвта на мъртвия туземец.

Колрак изтича до него и го обгърна с ръка да го подкрепи.

— Добре съм — каза Арвън. — Поне по-добре, отколкото изглеждам. Някой ранен ли е? Какво се случи? Къде отидоха?

Свещеникът се усмихна.

— Впрочем любопитството ти е оправдано. Един от нашите приятели, името му беше Нанявик, е мъртъв. Уийк е улучен в крака, но не е сериозно. Двама от онези са мъртви.

— Кой бяха те? Какво искаха?

Колрак сви рамене.

— Разбрах, че има много набези между различните групи в тази област — по този начин един мъж печели престиж в своето племе. Очевидно нашите приятели не са били единствените, които са забелязали кораба ни да се приземява.

Арвън усещаше как каменният връх на стрелата стърже раменната му кост.

— Една дребна, невинна шега, така ли?

В очите на Колрак се появи тъга и той извърна поглед.

— За тях, Арвън, то е нещо подобно. Те са хора в края на краищата. Преди няколко хиляди години нашите собствени прадеди на Лортас са вършили почти същото нещо и при също такъв нищожен повод. Въпросът е дали хората знаят кога да спрат или не.

— Можеш ли да измъкнеш това острие от рамото ми?

— Да. Мисля, че няма нищо страшно. Можем да ти направим местна упойка, после ще извадим върха с един нож и отново ще те зашием. Мястото ще бъде вдървено за известно време, но не мисля, че стрелата е скъсала някой мускул.

Те тръгнаха към кораба. Вече бе тъмно и туземците кладяха огън, а от кораба се виждаше бледото сияние на изкуствената светлина от една електронна лампа.

Беше студено и Арвън потрепера.

— Радвам се, че ще бъдеш с нас, Колрак — каза Арвън.

Колрак леко се усмихна.

— Аз няма да дойда — промълви той.

Арвън го погледна изпитателно, но свещеникът не каза нищо повече.

Зашиха рамото на Арвън и превързаха крака на Уйк. После погребяха мъртвите — още три гроба край безмълвния разбит кораб.

— Това място ни носи нещастие — каза Нлесин. — При това темпо никой от нас няма да изчака края на годината.

На следващия ден — безоблачен, но студен — Уйк им съобщи това, което бяха очаквали да чуят.

— Вие всички знаете, че не можем да вървим до онзи континент, който Дериък ни показва на картата. Нямаме достатъчно сили. Туземците казват, че и други хора са тръгвали по този път, в посока на север и изток след дивеча, но никога през зимата. Нали така, Колрак?

Свещеникът кимна.

— Считаю, че колкото повече се бавим, толкова по-малко шансове имаме да се справим — продължи Капитанът. — Може да бъркам, но това е моето решение. Така че има само още един начин да опитаме — с хеликоптера. Не знам със сигурност докъде ще стигнем и дали ще устои хеликоптерът при буря — както знаете, предвиден е за изследователска работа на къси разстояния. Но възнамерявам да стигнем колкото успеем по-далеч, като се спускаме само нощем, когато забележим подходящо място за кацане. Хеликоптерът няма да побере всички ни и в това е проблемът. Мисля, че без усложнения ще издържи четирима от нас, петима в краен случай. Сега случаят е такъв.

Той замълча и ги погледна.

— Колрак и Лейджър остават тук — прибави той.

Нлесин се намръщи.

— Почакай, Капитане. Не можеш да издаваш такава заповед. Пристъпи напред с бледо лице, дишайки учестено.

— Не ти ще решаваш кой трябва да тръгне и кой да остане.

— Не съм решавал — произнесе бавно Уийк. — Те решиха.

Колрак кимна.

— Предвиждах това още когато Дериък заговори. Когато стигнахме в местното селище, започнах да уча езика. От моя страна това не е жертва, Нлесин. На тези хора са им близки нещата, в които аз вярвам — задружният живот, сливането с природата. Понякога си мисля, че сме забравили твърде много неща ние, цивилизованите хора. Искам да остана и да се опитам да заживея с тези неща отново.

Настъпи мълчание.

— А Лейджър? — попита Нлесин. — Не ми казвайте, че е станал набожен.

Уийк погледна кореспондента, който поклати глава.

— За Лейджър не е необходимо да изтъква мотивите си — подчерта Уийк. — Решението си е негово и честно казано, Нлесин, това не е твоя работа.

Арвън погледна Лейджър: раздърпан, заядлив, без приятели.

„Как малко понякога познаваме хората, помисли си той. Едно е да говориш на майтап за оставане тук заедно с другите. Друго е да го приемеш до края на живота си само с още един човек от собствения ти род.“

— Потегляме утре, ако дотогава успеем да сглобим хеликоптера — каза Уийк. — Трябва грижливо да опаковаме препаратите, както и някои средства за съхраняване на вещите. Освен това ще имаме нужда от картите и няколко хранителни капсули. Ще вземем оръжието си. За нищо друго няма да имаме място. То ще остане за Колрак, Лейджър и племето.

Той замълча.

— Някакви въпроси?

Въпроси нямаше.

Заловиха се за работа.

Денят бе мрачен и печален, безформени сиви облаци покриваха небето от край до край. Вятърът беше непрестанен и студен, но не много силен.

Малкият лъскав хеликоптер, кацнал на земята край развалините на космическия кораб, приличаше много на странна рибка-бодливка, излюпена от хайвера на гигантската си сразена майка.

Стиснаха ръцете на всички — на Колрак, Лейджър и туземците, с които се бяха сприятелили. Нямахше кой знае какво да си кажат, а и надеждата им за успех съвсем не беше голяма. Някъде там горе ги очакваше Лортас, а и хиляди други светове, скрити под покривалото от сивота. Някъде напред ги очакваше... какво?

Те се натъпкаха в хеликоптера и затвориха вратата. Тя имаше сложен механизъм за затваряне, необходим при всички летателни апарати, използвани за изследователски цели. Хефидж пое управлението, а Уийк седна до него. Останалите се сместиха отзад.

— Докато никой не надебелее, ще я караме чудесно — обади се Нлесин.

Машината простена и подскочи пред удивените погледи на туземците. Тя ревеше, тресеше се и тътнеше. Перките на хеликоптера изсвистяха над главите им — сребърен кръг на фона на синьото небе.

Хефидж включи бустерите.

Отделиха се от земята. Хеликоптерът се разклати, пресрещнат от внезапен порив на вятъра, но скоро се стабилизира и започна да набира височина.

Арвън погледна надолу. Като че ли се взираше в бездната на времето. Ето ги туземците — облечените в кожи тъмни силуети на фона на зелената трева. Едно куче, което вече не даваше пет пари за тях, провесило нос към земята. Колрак и Лейджър, които махат с ръце. Само силуети сред хълмиста равнина: безстрашни, останали във времето и завинаги изгубени за тях.

Скоро дори останките от разбития кораб се загубиха от погледа.

Хеликоптерът се издигна високо над вятъра и се насочи на североизток. Под себе си видяха един свят, изпъстрен в зелено, кафяво и бяло.

Хефидж определи курса. Хеликоптерът се устреми някак нетърпеливо към една надежда, почти непостижима, и към една непозната земя, която един ден хората щяха да нарекат Америка.

15.

Хеликоптерът приличаше на крехко насекомо, привлечено от слънцето. Той бръмчеше над скалиста брегова линия, която граничеше със студено синьо море. Беше почти сам в небето, ако не бяха птиците, които го съпровождаха по на няколко мили, преди да изостанат.

Под тях се разкриваше дива пустош. Огромни ледени планини плуваха в морето — върховете им се издигаха високо и проблясваха на слънцето, а основите им представляваха зловещи тъмни сенки под повърхността на водата. Брегът беше скалист и пуст, не се виждаше нищо друго освен гнездата на птиците.

Не забелязаха никакви хора, нито кораби в морето.

Летяха дни и не видяха никакви животни.

Това беше една студена планета на мъртвите, дори нещо по-лошо от това. Смъртта напомня за живот, а беше трудно да си представиш живот по тези скали или в дълбините на това ледено синьо море.

Разговаряха рядко. Наблюдаваха търпеливо.

Когато вечерните сенки започваха да рисуват черни фигури по света, те кацаха с хеликоптера в закътани заливчета и се опитваха да спят. Но плавеите от реката не горяха добре и студът вледеняваше ръцете и краката им. Вътре в хеликоптера беше прекалено тясно, за да се спи.

В редките случаи, когато се хранеха, ядяха от синтетичните храни.

Брегът извиваше към изток и приличаше на език гола земя, който облизва развъълнуваното море...

Ето.

Един огромен континент свърши и започна друг. Между тях имаше тясна ивица плитчина, виждаха се камъните по дъното на океана. Като че ли в действителност това е било една земна маса и някакъв веселяк великан бе плиснал няколко кофи вода в някоя падина, за да ги раздели.

Водата бе вероятно шестдесет мили в най-широката си част и в средата бе осеяна с малки островчета. Не беше непреодолима бариера; несъмнено имаше сезони, когато можеше да се премине от единия континент в другия по заледената повърхност.

Хеликоптерът се понесе с бръмчене и така премина от Сибир към Аляска над Беринговия проток, от Стария в Новия свят.

Зави обратно и се насочи на юг.

Имаше много сняг, но по-голямата част от земята не беше заледена. Всъщност приличаше много на онази, където се бяха разбили: главно тундра с огромни хълмисти пояси черна земя, обрасла трева и жилави храсти.

Откриха и нещо друго. Планинските вериги се издигаха от север към юг, което означаваше, че по техните склонове може да се пътува пеш без съществени затруднения.

— Странно чувство — каза Црига, като погледна надолу над рамото на Арвън.

— Кое? — попита Арвън, при все че знаеше какво има предвид момчето.

Црига махна с ръка неопределено.

— Всичко това там, долу. Ако Дериък е бил прав, тази част от света фактически не е населена с човешки същества. Само си помислете: милиони квадратни мили, които никога не са видели човека.

— Да — обади се Нлесин. — Бих ги нарекъл блажени мили.

Црига не му обърна внимание.

— Искам да кажа, ето ни нас, в действителност летим над един път, който хората някой ден ще поемат или *точно в този миг* са поели. Чудя се кои са те, как изглеждат. Арвън, мислиш ли, че ще *видим* някой от тях?

Арвън неволно потрепера. Очите на младостта бяха по-проницателни от неговите и виждаха по-надалеч.

— Не знам. Може би. Но смятам, че там долу човекът все още е рядко срещано същество. Вероятно ще имаме късмет да го видим.

— Мразя да излизам от кожата си на циник — каза внезапно Нлесин, — но, какво е онова долу, край езерото? Ей там, от дясната страна?

Хеликоптерът забрѣмча към едно гладко като огледало езеро. Беше облачно и видимостта беше лоша, но в тревата забелязаха тъмни фигури, които сякаш бяха застанали в определен ред. Бяха образували кръг, а няколко от тях бяха оформили редица, като че ли се подготвяха за бой.

— Уийк...

— Виждам ги. Хефидж, можеш ли да се спуснеш малко по-ниско?

Хеликоптерът се спусна надолу и се плъзна над езерото.

Сега видяха фигурите по-ясно, но те не бяха човешки. Бяха космати четириноги животни с рога. Те бяха застанали в кръг около телетата, които така бяха въвн от опасност, докато биковеите трѣскаха глави и риеха мократа земя.

Стадо от по-дребни животни виеше безпомощно встрани, като гледаше към телетата. Те приличаха по-скоро на онзи вѣлк-куче, който бяха видели преди.

Много малко животни обѣрнаха внимание на странното сребѣрно насекомо, което брѣмчеше над главите им. Бяха погълнати от собствените си дела.

Црига направи снимка — правеше това непрекъснато, откакто корабът се разби. Тя се проявяваше веднага във фотоапарата и той се ухили на изображението, като го вдигна, за да го видят и останалите.

Хеликоптерът се издигна отново високо в небето. Езерцето изчезна заедно с животните. Те скоро бяха заменени от други езера и други животни.

Панорамата под тях бе необятна — вода, зеленина и трева. Небето бе ясно, студено и синьо, със златисто слънце. Земята приличаше на пъстър килим, обагрен в различни цветове — кафяво, черно и зелено, опасан от кристални ивици вода и осеян с езера — сини огледала, отразяващи небето.

Като че ли следваха тревна пътека на юг. Какви ли животни бяха минавали по тази пътека преди тях и какви щяха да минат през идните векове?

Мракът се спусна рано и трябваше да се приземят.

Хеликоптерът докосна меката земя, перките се завъртяха побавно и спряха.

Хората излязоха и се ослушаха.

В първия миг... тишина.

След това... звуци: звуците на живота в тази пустош, звуците на един свят, който хората още не бяха опорочили. Ромон на вода в скалите, пръхтене от ноздри на животни, които не се виждаха, студен, пронизващ вятър, който идеше отдалеч, от много далеч...

Нощта се спускаше бързо, но имаше луна.

Арвън протегна измъчените си стави и почувствува как го изпълва необяснима радост.

— По дяволите! — възкликна той. — Отивам за риба.

Мълчание.

— Ще дойда с теб — присъедини се Нлесин.

Те приготвиха набързо въдици и някакъв кейк от отпадъци за стръв.

После, забравили за хеликоптера, те тръгнаха един до друг в нощта под слабото сияние на луната, към началото и края на времето.

Хеликоптерът летеше на юг — точица в самотното, покрито с облаци небе. И ето че сега видът на земята под въртящите се перки започна да се изменя...

Голата тундра, осеяна само от езера и ивици тъмнозелени дървета покрай речните долини, отстъпи място на гора от величествени иглолистни дървета. Хеликоптерът плуваше над море от зеленина, над прохладна гора, която ги канеше на мека сянка и влажни полянки от мъх.

Това беше един рай за ловеца, гъмжащ от дивеч: елени, сърни, диви патици. Ако сте кръжали в синьото небе над езеро в гората, значи сте чували пляска на плоската боброва опашка във водата.

И вечната тишина на задрямалата гора, тишина, която пулсираше от живот, която не означаваше пустота, а беше смесица от птича песен, шума на боровете и туп, туп, туп — нечии дебнещи стъпки...

Сега имаше много храна. Те просто забелязваха своята плячка от въздуха, стреляха от хеликоптера и спираха за през нощта, а храната ги очакваше.

Веднъж им се стори, че са видели човек — тъмни очи се взираха в тях от един зелен храсталак. Когато провериха, вече го нямаше и не откриха никакви следи.

Веднъж забелязаха кълбо дим от въздуха, но когато стигнаха до огъня, посрещна ги само тишината.

Продължиха да летят на юг и земята под тях отново се променяше. След планинските вериги следваха високи равнини, отрупани с трева и цветя, които се полюшваха като развълнувано море.

Вече виждаха много животни: тежко пристъпваха слонове, тук-там диви коне, фантастични стада от огромни бизони, от които равнината бе почерняла мили наред.

Виждаха и хора — неясни силуети ловуваха на глутници като вълци, дебнеха стадата с вдигнати копия. Една вечер прелетяха над някакъв грубо направен подслон от кожи. Една жена търпеливо стържеше кожа с каменно оръдие, а едно дете я наблюдаваше съсредоточено.

Арвън се вторачи в тях и запечата завинаги образите им в паметта си.

„Ей, вие там, обърна се мислено към тях той. Ти, изморени ловецо, гладно дете, работлива жена! Знаете ли, че вие владеете един свят? Знаете ли, че хора като вас ще живеят и ще умират векове наред, а после ще бъдат изместени от хора, дошли с пушки от другата страна на океана, който на вас все още ви предстои да видите? Знаете ли, че владеете един континент, който един ден ще ви бъде отнет? Яж месото си, ловецо, и се смей, докато можеш! Утрешният ден ще бъде дълъг, но безкрайна нощ пълзи към вас от дълбините на океана...“

Хеликоптерът бръмчеше в небето над море от трева. След равнините следваше онова, което по-късно щеше да бъде източната част на щата Колорадо.

После се отправиха на запад към планините. Хеликоптерът намали скорост, подобно орел, който дири гнездо.

Агрегатите им бяха изтощени почти до крайност.

Кацнаха високо в планините, край мъничко ледниково езерце.

Едно пътуване бе приключило.

Първата нощ беше студена, а покривалото от звезди бе далечно и равнодушно. Спаха на завет край хеликоптера, тъй като нямаше дървета.

Арвън лежеше по гръб и гледаше звездите. Въздухът бе кристалночист и те се виждаха съвсем ясно. Ето там една синя, там една червена, там една, която като че ли трепти.

Той бе изживял по-голямата част от живота си, както повечето хора и това бе съвсем естествено. Дори изследванията в Космоса не винаги бяха изпълвали душата му с благоговение. И все пак колко странен бе животът, целият този живот! Това море от звезди, тези диаманти в ледена, черна вода. Той бе преплувал това море и знаеше, че тези звезди са могъщи слънца, а около много от тях се въртяха планети като родната му планета или като света, на който се намираше сега. Имаше ли някой човек някъде там, в този безкраен океан, който също да гледа някоя звезда в нощта?

Здравей, приятелю! Бъди щастлив!

Той дълго се заслушва в нощните звуци около себе си, звуците на една чужда планета, далеч от дома.

Беше късно, когато заспа.

На сутринта, когато слънцето се издигна над планините, те полетяха над местността, търсеха подходящо, потайно място за дългия сън, който им предстоеше. Спуснаха се надолу над потока, докато се озоваха сред величествена гора от борове и трепетлики, но не откриха нужното.

Нищо, не бързаха. В действителност те всички тайно се зарадваха на възможността да отложат за по-късно инжектирането на препарата. Ловиха риба и се излежаваха на слънце, дишаха свежия въздух, стараеха се да не мислят за мъртвата планета, в каквата един ден можеше да се превърне всичко това...

Но продължиха да търсят.

Арвън беше този, който попадна на скалния заслон. Беше тръгнал по едно отклонение на планинския поток и зейналата в скалата тъмна цепнатина се откри като черна рисунка върху бяла хартия. Той пропълзя вътре и със задоволство откри, че в дъното на пещерата има малък отвор.

Слезе бързо при хеликоптера да вземе електронна лампа и двамата с Нлесин се върнаха да огледат по-внимателно.

Пещерата не бе голяма — просто като стая в скалата. Надолу по една от стените се стичаше бавно вода, мястото беше влажно и неуютно.

По пода се белееха кости; някакво животно бе пропълзяло вътре, за да умре тук. Или пък е било убито от друго, което живее в пещерата и което навярно ще се завърне?

— Предполагам, че точно това ни е необходимо — каза Арвън.

Гласът му като че ли прокълбна в тишината.

— Чудесно — одобри Нлесин. — Гранитна спалня, осеяна със стари и нови кости. Точно за това винаги съм копнял. Знаеш ли някакви приказки за приспиване, Арвън?

— Няколко, но не са за деца.

— Благодаря много.

Извикаха другите и последваха две седмици усилен труд.

Изпразниха пещерата от всичко, което можеха да преместят, за да се предпазят в случай на земетресения. По същата причина изнесоха инструменти от хеликоптера и си издълбаха ниши в задната стена на каменната стая.

Поставиха навсякъде електронни лампи, които буквално бяха вечни.

Взеха препаратите за съхраняване, с които всички кораби бяха снабдени, и напръскаха с него онова, от което смятаха, че ще имат нужда — дрехите, оръжията, записките си.

Необходима им беше врата, за да изолират каменната стая от пещерата, затова използваха вратата на хеликоптера.

Прекараха два дни навън, вършейки неща, които не бяха от първа необходимост. Нито един от тях не изгаряше от нетърпение да пропълзи в едно от каменните легла, за да заспи сред шепота на вековете в прахта...

Накрая не можеха да си намират повече оправдания.

Влязоха в пещерата.

Последното нещо, което Арвън видя, беше сребристият хеликоптер, който ги бе довел толкова далеч. Той остана там навън, перките му бяха неподвижни, а кабината — празна.

Когато тази врата отново, се отвореше, хеликоптерът щеше да представлява само купчина прах.

Вратата се затвори.

Хората заеха местата си за дългия сън.

Уийк стерилизира спринцовката. Той отвори бутилката от дураглас със собствен механизъм за замразяване, в която при

температура, близка до абсолютната нула, се съхраняваше препаратът. След това напълни спринцовката.

— Ще трябва да употребим всичкия — промълви той. — Ще се стремим колкото е възможно по-надалеч.

— Докъде? Докога?

Гласът беше на Црига.

— Около петнадесет хиляди години.

Тонът на Уийк не търпеше възражения.

Петнадесет хиляди години...

— Хайде — подкани го Арвън. — Не искам да се замислям.

„Не искам да се замислям, че на никого, никога не му се е налагало да спи толкова дълго, за да си отиде у дома; да си мисля, че този свят може да представлява радиоактивен прах, когато се събудя; да си мисля, че се страхувам, страхувам...“

Иглата блесна и Уийк пристъпи към работа.

Црига беше пръв, тъжните му очи бяха уплашени, после започнаха да се затварят, да се затварят...

Хефидж бе склучил ръце в нишата, където си мислеше, че никой не може да го види.

Нлесин... Каза го:

— Не му се нрави тая работа на Нлесин.

Арвън... Беше скован. Опита се да се бори.

Видя как Уийк се инжектира. В стъклената бутилка бяха останали една-две капки — недостатъчно, за да се възползват от тях, недостатъчно, за да ги приспи дори за пет години. Видя как Уийк се усмихна горчиво, запечата отново ненужната течност, хвърли я на пода, където тя започна да изстива и температурата и постепенно да спада към абсолютната нула...

Арвън се опита да крещи, но вече бе много късно.

16.

Огънят беше подклаждан много пъти, но сега представляваше само куп тлеещи въглини. Каменните стени на пещерата ги притискаха, заглушаваха звуците и някак си създаваха уютна атмосфера, независимо от голотата на пещерата.

Сега всички бяха будни; събрани около него, те го наблюдаваха.

Нишите в стената бяха празни.

Уестън Чейс поклати глава, намести очилата си и каза:

— Господи, Арвън, никога не съм чувал подобно нещо.

— Истина е — увери го Арвън.

— Да, знам. И точно това го прави толкова страшно.

Уес почувствува как изпада в шок; не можеше да го преодолее. Не беше лесно да оставиш чувствата, убежденията си, самата структура на своя свят да бъдат изтръгнати от местата им, обърнати с краката нагоре, извъртени така, че нищо да не изглежда вече, както е изглеждало преди.

У Уес Чейс нямаше и следа от предишния ужас.

Вместо това той едва не се разплака.

— Мисля, че разбирам — каза той на Арвън... и на другите, при все че те не говореха неговия език. — Това е... хм... това е невероятно.

Арвън се намръщи.

— Ти не ми вярваш? Мислиш, че...

— Не, не — Уес махна с ръка безпомощно. — Просто е зашеметяващо, това е всичко. Не само историята, а и вие. Вие всички се променихте.

Как би могъл да им го обясни? Как би могъл да ги накара да гледат, както гледаше той, с нови очи?

Те не бяха такива, каквито му бяха изглеждали в началото. Беше го изпитвал веднъж. Онази първа година във факултета по медицина в университета в Синсинати. Идваше от щата Охайо и почти никого не познаваше. Той се бе оглеждал около себе си на тези първи занятия и бе съзирал само непознати лица — студени, надменни, застрашителни.

А после, години по-късно, когато напусна, за да изкара стажа си в Крайст Хоспитъл, едва си спомняше как е било през първите няколко дни. Ами че те всички бяха станали негови приятели или поне познати. Беше учил с тях, бяха изучавали скелети заедно, бяха се напивали заедно. Те вече не представляваха море от враждебни лица — те бяха Бил и Сам, Микаута и Холдън. Той ги познаваше, беше *свързан* с тях.

И сега в тази непозната пещера в планината Колорадо бе същото.

Онази фигура с бледото лице, за която си бе помислил, че е излязла от пъкъла, която бе смразила кръвта му онази нощ тъй отдавна, беше просто Арвън — човек с различен произход, но когото въпреки това разбираше. А в този смисъл той познаваше Арвън по-добре, отколкото познаваше хората, които срещаше всеки ден в Лос Анжелос — и при това го харесваше повече.

А другите, които се бяха събудили, докато Арвън говореше, които лакомо се нахвърлиха върху донесената от Арвън храна, които се взираха с любопитство в него с онова странно изражение на надежда, страх и отчаяние.

Нямаше нужда да му ги представят.

Ето, човекът, който го наблюдава с издайническо саркастично подобие на усмивка върху лицето — Нлесин, разбира се. Беше по-плешив, отколкото си го бе представял Уес, и по-слаб. Трябва да е отслабнал през годините след катастрофата, реши Уес. Господи, нима това е било преди петнадесет хиляди години? Той видя очите на Нлесин — пронизателни, зелени, с едва забележима следа от скрита топлота в тях.

А този висок, мършав човек със странните черни очи — това трябва да е Хефидж, навигаторът на Сандъка. Да, сега разбираше какво имаше предвид Арвън, когато говореше за Хефидж. Някак затворен, той не принадлежеше на земята, морето или просторните сини небеса. Сърцето му принадлежеше на осеяните със звезди небесни дълбини, домът му беше в стоманата и тъмнината. По външност Уес не го хареса, но се възхищаваше от него.

Црига. Уес леко се усмихна. Той наистина беше *млад*; едно голямо момче. Изисканите му дрехи бяха по-ярки от тези на останалите. Беше висок, кокалест, с дълги крайници. В този момент той беше вероятно по-възбуден от Уес. Уес изпита болезнена тъга —

Црига твърде много приличаше на сина, за който бе копнял, но никога не бе имал.

И Капитанът. Него не би могъл да отминеш. Без да отронва дори дума, Уйк доминираше над останалите в пещерата. Крачеше по пода с отсечени, отривисти стъпки. Напомняше на Уес за боксьор на ринга, който очаква своя противник да застане срещу него. Беше напрегнат, възбуден, опасен. Беше необикновено жизнен — той пламтеше от енергия. Не се усмихна нито веднъж. Нисък? Да, но това не се забелязваше. Най-трайното впечатление, което оставяше Уйк, беше неговата гранитна твърдост, несъкрушимост. Някаква тайнственост витаеше около този човек; той я носеше в себе си като едва доловимо дишане. Бе неспокоен, вечно търсец, във война със самия себе си. Уес го наблюдаваше и си мислеше:

„Бъди внимателен, Уес. Този човек ще те унищожи в миг, ако сметне това за необходимо.“

Уес си взе цигара и я запали. Пет чифта очи проследиха движението му. В устата му от дима имаше дъх на спарено.

Как би могъл да им каже? Беше ги следвал в полета им към звездите, беше настроен в очакване на катастрофата, когато космическият кораб се разби, беше се смял на празника в землянката, беше се взирал с тях надолу от хеликоптера към обраслата с трева непозната земя...

Това бе една одисея, която надхвърляше въображението, одисея, която пресичаше пространството и времето само за да завърши тук, в една пещера в Колорадо.

Само за да завърши с провал.

Той ги погледна. Чужденци? Колко глупаво звучеше тази дума сега! Едно нещо не можеше да бъде чуждо, щом го разбираш. Едва ли не му се искаше никога да не бе ги опознавал, никога да не бе ставал съпричастен на техните приключения.

Уес не можа да скрие тъгата в очите си.

— Арвън — произнесе бавно той, — има нещо, което трябва да ти кажа веднага. Не ми е леко да ти го кажа, но трябва да повярваш, че е истината. Арвън, всичко това е било *напразно*.

Арвън се вторачи в него недоумяващо.

— Още не сме осъществили космически полети — каза Уес и ненавиждаше думите, които произнасяше. — Аз не знам дали ще се

самоунищожим, или не, не бих заложил нито на едното, нито на другото. Но ние нямаме никакви космически кораби, това е сигурно. Измамни сте, всички вие сте измамни. Обратен път за вас няма.

Арвън бавно се изправи. Потресен, той поклати глава. Обясни нещо на останалите на техния език. Настъпи тягостно мълчание.

— Да дойдем толкова далеч — прошепна накрая Арвън. — Да поемем рисковете, да се събудим и да намерим света все още жив, да се надяваме и после...

Той млъкна.

Уес усети как ледени тръпки пробягаха по тялото му.

Уийк беше тръгнал към него и очите му вещаеха гибел.

Уес отстъпи със стиснати юмруци. Той разпозна веднага отчаянието и нямаше намерение да се остави да бъде убит, стига да можеше да го предотврати. Нещо бе прещракало в Уийк; заслепен от отчаяние, той бе готов да убие, стига да имаше възможност за това...

Нлесин пристъпи и улови ръката на Капитана. Уийк го отхвърли, но тогава Арвън му препречи пътя.

Заговориха бързо, настойчиво.

Уийк дойде на себе си и погледът му се проясни. Той тръсна глава, отвратен от себе си. Погледна към Уес и с усилие се усмихна за прошка. Уес се усмихна в отговор без всякакъв ентусиазъм.

— Той съжалява — обясни Арвън. — За него е много тежко, вероятно много по-тежко, отколкото за нас.

Замислен, Уийк каза нещо на Арвън.

— Сигурен ли си в това, което ми каза? — попита Арвън Уес. — Не мисля, че би ме излъгал, но все пак сигурен ли си?

Уес се опита да се успокои, но напрежението от затворничеството му в пещерата започваше да се отразява върху нервната му система.

— Ти слезе долу, в града в подножието на планината, ти си видял. Приличаше ли ти Лейк Сити на космическо летище?

— Това не означава нищо. На Лортас има села, които изглеждат същите — дремещи, изостанали, забравени. Нима във вашите градове не...

Уес седна, като не изпускаше от погледа си Уийк, който крачеше възбудено нагоре-надолу.

— На път сме — призна той, — но не достатъчно близо. В една война използвахме атомна бомба... о, това беше преди повече от десет години — побърза да прибави той и се изчерви, забелязал изражението на Арвън. — И с ракетите мисля, че сме постигнали нещо... направлявани снаряди и неща от този род.

Той се изчерви отново и тогава, ядосан от собствената си реакция, продължи бързо:

— Публикуваха съобщение за някаква изкуствена луна, малка луна, която ще изстрелят в Космоса. Бихте могли да го наречете космически кораб, но не мисля, че с него ще можете да си отидете у дома.

Арвън преведе на останалите думите на Уес. Последва оживен разговор. Уес забеляза скептичната усмивка на Нлесин. Ако на него и по-рано тази работа не му се е нравила, то времето действително оправда неговото мрачно предсказание.

— Тези ракети — настоя Арвън. — Имаш предвид устройства с течно гориво? Прах? Какво?

Уес сви рамене.

— Аз съм лекар, а не космически юнкер.

Арвън гледаше с неразбиране, затова Уес коригира изказването си:

— Не съм много наясно по въпроса за ракетите. Имаме реактивни самолети; мисля, че те всички се движат с течно гориво. Доколкото знам, нямаме атомно.

Арвън кимна съкрушено.

— Почакай минутка — щракна с пръсти Уес, а Уийк подскочи като тигър. — Ние имаме инженери, фабрики, конструктори. Не можете ли да им кажете какво искате, да им кажете как да го направят и да ги накарате да ви построят кораб? С вашите познания вие сигурно сте в състояние да съкратите векове от времето, което ще ни е необходимо за построяване на космически кораб при нормални условия.

Арвън се изсмя. Беше кратък, отсечен смях, съвсем непривичен за него. Той разпери ръце безпомощно.

— Ти не разбираш трудността — каза той. — Трудно ми е да ти дам примери... не, това не е думата, която ми трябва.

Той замълча и се замисли.

— Трудно ми е да използвам аналогии от твоя живот. Но мога да правя предположения за някои от етапите, през които вероятно сте преминали. Вие сигурно имате кораби, огромни кораби за океански пътувания?

— Да. Наричаме ги лайнери.

— Добре тогава. Представи си, че си капитан на такъв лайнер и внезапно се озовеш без този лайнер векове назад в миналото. Тази дата би била?

— Около 1700, предполагам — прибави Уес.

— Да, около 1700. Като капитан на лайнер ти търсиш корабостроител и му обясняваш какво искаш. Вероятно ще му нарисуваш кораба. Ще може ли той да ти направи лайнер?

Уес поклати глава, започнал да се досеща в какво се състои трудността.

— Разбира се, че не. А с космически кораб, оборудван за междузвездни полети, трудността е многократно по-голяма. Такъв кораб се строи от специалисти със съответната квалификация. В построяването на кораба ние нямаме повече участие, отколкото който и да е ваш пилот на реактивен самолет в построяването на този самолет, преди да е полетял на него. Уийк беше нашият капитан, но не може да измисли атомния реактор, който е движил Сандъка. Хефидж беше нашият навигатор, но би могъл да направи само едно общо описание на действието на полето на деформация. Ако имахме кораба сега, можехме да заведем вашите инженери при него и да им покажем някои неща; това щеше да им помогне. Но нашият кораб отдавна е прах. Нещата, които знаем, могат да спестят известно време... съвсем кратък период от време, и това е всичко. Ако си ни дал точна информация, вас ви деля повече от век от междузвездния полет. Луната ще изобретят скоро, разбира се, но тя няма да ни е от никаква полза. Ние няма да живеем още един век, Уес — не и след последиците от този сън, който се наложи да приемем.

Уес изчакваше, но Арвън, изглежда, се бе замислил дълбоко.

— Не ми харесва всичко това — промълви накрая Уес.

— Говориш като Нлесин.

Нлесин вдигна очи, щом чу името си, и мрачно се поклони.

— Но си прав. Не е хубаво всичко това за нас, а и за теб не е хубаво. Този свят, наричан от вас Земя, вероятно има изгледи да оцелее; той дори може да осъществи междузвездни полети също като нас. Но тогава ще видиш какво ще се случи.

— Ще излезем в Космоса — каза бавно Уес — и ще намерим същите неща, които вие сте намирали. Ще вложим резултатите в нашите компютри и тогава вашият проблем ще стане и наш.

— Точно така. Но шансовете някога да откриете Лортас са изумително нищожни; това, че ви намерихме ние, беше само щастлива случайност. Разбира се, аз не знам и дали Земята ще оцелее; не бих могъл да знам толкова много за нея. Какво мислиш ти, Уес?

Уес си спомни вестника, който беше прочел в нощта, преди да отиде за риба. Спомни си заглавията, спомни си разговорите, които бе чувал по приеми, в баровете, в службата си.

Спомни си Хирошима, Нагасаки.

Спомни си Хитлер и останалите.

— Не зная, Арвън — призна той. — Просто не зная.

Арвън се загледа в голите стени, в лампите, измъкнати от развалините на кораба. Той мълчеше, а Уес знаеше, че той гледа отвъд тези каменни стени, назад, в сивата мъгла на времето...

— Век! — възкликна Арвън, съкрушен от иронията, скрита в тази единствена дума. — Да спиш петнадесет хиляди години и да се провалиш заради още сто!

Той се обърна и направи знак на останалите. Заговори им бързо и им показа бележките, които бе водил. Говори дълго време и Уес долови няколко английски думи.

Арвън учеше останалите на английски език.

Уес почувствува тъпа болка в стомаха си. Той внезапно се бе озовал отново в настоящето, изпълнен с желание за мъст, а ефектът от историята, която Арвън му бе разказал, постепенно избледняваше.

По дяволите, той беше все още затворник в тази дупка!

— Арвън!

Арвън го погледна.

— Нямате право да ме държите тук по този начин. Жена ми ще се разтревожи до смърт.

Арвън се поколеба.

— Правим каквото трябва — каза той неохотно.

— Искаш да кажеш, че нямате намерение да ме пуснете да си ида?

Арвън се приближи и застана пред него.

— Ти ми харесваш, Уес, повярвай ми. Но ти си човек, в края на краищата. Ние не знаем нищо за теб, освен онова, което ти ни разказа. Рискували сме твърде много, дошли сме твърде далеч, за да поемаме още рискове. Може да доведеш някоя армия при нас, може да пуснете атомни бомби върху нас, може да ни заловите, да ни сложите в клетка като диви животни. Такива неща са се случвали на хора от Лортас в други светове, с други хора. Още не сме решили какво да правим с теб. Обещавам ти само едно: няма да те убием, освен ако не стане абсолютно наложително.

Той се обърна и започна да обяснява нещо на Уийк.

Уес се опита да овладее внезапния си гняв. Каква арогантност у този човек! Тук той, Уес, бе повярвал на неговия разказ безусловно, колкото и фантастичен да му се струваше той. А сега Арвън се съмняваше в Уес!

— По дяволите! — възкликна той гласно.

А после си помисли:

„Да кажем, че бях един от тях и водя невероятна битка на една чужда планета. Да предположим, че бях хванал някой местен жител, който слухти около скривалището ми. Щях ли да оставя този човек да си отиде, да се върне при племето си, да разкаже на останалите?“

Но разумът не можеше да му помогне.

Беше обхванат от отчаяна носталгия.

Мислеше за Джоу, спомняше си я преди да стане негова жена и след това. Косата ѝ като нежна коприна, когато махнеше шапката си за къпане и излизаше от басейна, очите ѝ, които блестяха, когато беше пийнала, смехът ѝ, който не бе чувал толкова отдавна. Видя дома си на Бевърли Глен: от камъни и секвоя... здравеца в градините. И тревата, проблясваща под струите вода.

Джоу... Не можеше да откъсне мисълта си от нея, а не всички мисли бяха приятни. Господи, колко ли дълго бе стоял тук? Какво си бе помислила тя? Какво правеше сега, точно в тази минута? Обичаше ли го още истински? Беше ли Норман...

Не, не мисли за това! Не е честно.

Не е ли?

Уес не издаде звук, но скри лице в шепите си. С изненада откри, че има брада. Затвори очи, бе обхванат от неизмерима тъга.

Неговият живот беше далеч и този живот не бе такъв, какъвто някога си бе мечтал да бъде.

Това му се струваше някак си по-тежко от проблемите на всички останали край него и на тези, които щяха да дойдат след него...

Той спа и сънува и викаше насън от мрака, изпълнил душата му.

17.

Часовете се нижеха бавно и ставаха дни.

Арвън работеше упорито — учеше останалите на английски език. Атмосферата в пещерата бе крайно потисната. От време на време Арвън молеше Уес за помощ при някоя дума или израз. Понякога Уес му помагаше, понякога се мръщеше и отказваше да каже каквото и да е.

Уес ту беше очарован от положението, в което се намираше, ту бе възмутен от това, че го държаха пленник. Трябва да е вече октомври, пресмяташе той, а може би и по-късно. Когато отваряха вратата към пещерата, в стаята нахлуваше студен вятър и той долавяше свежия, леден дъх на снега.

Гората беше далеч и слабият огън не ги топлеше достатъчно.

Всъщност бяха в окаяно състояние — всички до един.

Два пъти дочуха грохота на реактивни самолети над планината. И двата пъти хората от Лортас изтичваха навън от пещерата и се визираха в небето. Те разбираха, че самолетите са на голямо разстояние от звуковата си пътека. Но успяваха да видят малките криле.

От своя страна Уес се чувствуваше странно неуместен, като че ли е бил променен в някаква неуловима насока. Поглеждаше се — старите обувки за тенис, разпрания панталон, непромокаемото, тъй да се каже, яке с петната от ръжда по него. Чувствуваше, че сивата шапка, която си бе получил обратно, е твърде износена. Заслушваше се в тиктакането на часовника си, въртеше в ръка ключодържателя с трите ключа, опипваше издутия си портфейл в джоба.

Много пъти той измъкваше снимката от пластмасовата ѝ рамка и я гледаше: гледаше Джоу...

Тя стоеше там в своята вълнена пола и кафяв кашмирен пуловер, гледаше го и леко се усмихваше.

Джоу...

Мисълта за нея му причиняваше болка.

Идваше отново на себе си и се чудеше. Възможно ли е той да е наистина онзи Уес Чейс — сравнително преуспелият специалист по очи-уши-нос-гърло? Онзи, който обичаше да ходи на риболов със стари обувки за тенис и омачкана касторена шапка. Онзи, който обичаше от време на време да си пийне. Възможно ли беше този Уес, който слушаше разговори за междузвездни кораби и сънища, продължили петнадесет хиляди години, да бъде предишният Уес?

Изолираността на цивилизациите, съдбата на човека...

Нима тези неща бяха част от неговия истински живот?

Нима космическите кораби и всякакви там подобни не бяха неща, на които интеллигентните хора се присмиваха и ги наричаха „летящи чинии“. Вероятно е забавно да те побиват тръпки на някой филм от тях, но те не бяха част от действителността.

Той неволно потрепера, като че ли бе погледнал на живота, както тези хора от пещерата гледаха на него. Но там горе, над скалите, отвъд небесната синева, съществуваха други светове, други хора, други страхове и друг смях — и все пак те бяха еднакви навсякъде.

Господи, колко невеж е бил! Колко невежи бяха те всички тук, на Земята! Колко... коя беше думата?

Провинциални.

Те бяха селяци, простички момчета, които си мислеха, че градът е мит, светът — еднообразен, а злото — сън.

Беше буквално потресен. Тежко е, когато прогледнеш...

В действителност удивителното при Арвън, Нлесин, Уийк, Хефидж и Црига... да, също и при Колрак, Сейехи, Лейджър и Дериък, беше колко близки му изглеждаха те. Чужденци? Но той познаваше хора като тях, като всеки един от тях в Охайо, Колорадо или Калифорния. Супермени? Глупости. Те бяха просто хора и той можеше да ги разбира.

И след като ги разбираше, той се поставяше на тяхно място. Ето ги — приковани към Земята. Тук, след толкова години, те вероятно бяха намерили единствения свят в цялата вселена, който би могъл да им помогне, но бяха дошли твърде рано. Корабът, който би могъл да ги отнесе обратно у дома и би означавал за тях нещо повече, все още предстоеше да бъде построен.

Кораб, който би могъл да свърже две велики цивилизации — кораб, който би могъл да обогати две велики култури, да спомогне за

тяхното развитие, да сложи началото на различен начин на живот, който би отвел човека... колко ли далеч?

Но кораб, който не съществуваше.

Той знаеше какво си мислеха те; същото щеше да си мисли и той, ако беше на тяхното място.

„Да допуснем, че той лъже. Да допуснем, че е като много други хора, които познаваме. Да допуснем, че ни мами, че се опитва да приспи вниманието ни. Да допуснем, че хората му действително са завладели пространството, а той не иска ние да знаем.“

Или по-снизходително:

„Вероятно е с добри намерения, но не разполага с информация. Той е само лекар, не биха му казали всичко. Може би съществуват някакви политически причини, поради които не казват на обикновения поданик какво става. Може би се готви война...“

Въздушни кули, естествено. Но какво друго можеха да градят.

И наистина междуременно Уийк се залови с него.

— А домът ти, Уес... къде се намира той?

Гласът му беше мек, сдържан, но в него имаше едва доловима рязкост, която той не успяваше напълно да прикрие.

— Наричат го Лос Анжелос — в действителност е от испански произход, а не от английски. Това е един град в област, наречена Калифорния.

— Колко далеч оттук?

— Стотици мили. Твърде далеч, за да се измине пеш.

— Голям град ли е?

— Един от най-големите.

— Има ли много неща там, Уес? Фабрики, техници, учени?

— Естествено. Всичко това, а и Мерилин Монро също.

— Мерилин Монро?

— Тя е нещо като богиня и живее в Холивуд — това е част от Лос Анжелос, където произвеждат мечти от целулоид.

— Заслужава ли си да я видиш?

— Да, заслужава си. Кара те да забравиш всичките си грижи.

Уийк се усмихна скептично.

— Уес, имаме нужда от помощта ти. Знаем, че нямаме право да те молим за това, след като те задържахме тук толкова дълго. Но ние... някои от нас трябва да отидат до този твой град. Можеш ли да ни

заведеш там, без да привлечеш вниманието върху себе си? Искаме да ти вярваме... — Той се усмихна. — Но, естествено, не можем.

Уес се развълнува, лицето му почервения. „Ето го твоя шанс. Можеш да излезеш! Можеш да си отидеш у дома!“

— Няма да е лесно — каза той гласно.

— Знам. Обсъдихме го грижливо. Струва ни се, че най-съществената ни потребност са парите. Можеш ли да намериш?

Уес кимна.

— Без да влизаш във връзка с когото и да е, освен ако един от нас не присъствува.

Уес се поколеба. Това условие действително създаваше известни трудности.

— Премисли — каза Уийк. — Ще почакаме до утре. И мисли внимателно, Уес. Не допускай глупави грешки.

Уес погледна студентите, сурови очи на Капитана.

— Няма да допусна никакви грешки — заяви той спокойно.

На следващия ден той излезе през кръглата врата към голямата пещера. Зад него остана голата дупка с издълбаните в стената пет ниши, пет каменни легла, където пет души бяха спали петнадесет хиляди години...

А пред него...

Светлина...

Бяла, ярка, ослепителна светлина.

Слънце и сняг, и трепетът от тази необятност.

Той беше свободен. Истина е, че Арвън и Нлесин бяха с него и двамата бяха въоръжени. Но това беше неговият свят и той го познаваше по-добре, отколкото те биха могли само да се надяват някога да го опознаят. От него зависеше да си получи свободата, когато и ако я пожелаеше.

Ако я пожелаеше?

„Проклет глупак! Разбира се, че *я желаеш!*“ Независимо от това той се обърна и махна с ръка към пещерата: махна на Црига, който се стараше да изглежда смел, и на Хефидж и Уийк — вгълбени в себе си, безмълвни.

Всички те му махнаха в отговор.

— Знам пътя — каза Арвън. — Ще вървя пръв, после ти, Уес, а след теб — Нлесин. Внимавай, на места пътеката е хлъзгава.

— И така, ето я цивилизацията — измърмори Нлесин, а плешивата му глава розовееше на ярката слънчева светлина. Той внимателно прескочи някакви камъни. — В края на краищата Колрак се оказа прав.

Поточето все така препускаше, бълбукаше и изглеждаше черно между бреговете от сняг. Над тях се намираше ледниковото езерце, вероятно частично заледено, а под тях, в подножието на невидима пътека, беше Лейк Сити, Колорадо.

Крачеха енергично. В по-голямата част от пътя снегът беше тънък и сух. Няколко пъти се наложи да нагазят в потока и краката им се вкочаниха от студ. Уес не беше в много добра форма и пухтеше задъхано на разредения въздух, но поради вълнението си той продължаваше да върви, при това без да се уморява твърде много.

Ето горите — черни дървета, подобно изгорели пънове, стърчаха в снега. Смърч, бор и трепетлика, те търпеливо изчакваха да премине зимата. Въздухът бе студен, но изключително свеж и докато вървяха, им беше топло.

Беше късен следобед, когато минаха през долината в подножието на планината — долината, която беше отрупана със зеленина и златисти цветя последния път, когато Уес я бе видял. Сега тя беше гола и пуста, осеяна с черни камъни и храсти, които приличаха на мастилени петна в снега. Потокът ставаше по-дълбок, забавяше своя бяг след стремителното си спускане от височините и се плъзгаше като масло по сравнително равната земя.

Ето там беше оставил колата си. Сега от нея нямаше и следа. Тя несъмнено е била намерена след ден-два. Той предположи, че Джоу я беше получила, спомни си, че тя имаше ключ в портмонето си. Колко пъти беше забравял собствения си ключ в колата и беше телефонира на Джоу да дойде и да му отвори вратата с нейния.

„Да телефонира на Джоу. Само ако...“

Намираха се на около две мили от Лейк Сити. Изглеждаше невероятно да срещнат някого, но нищо чудно. Стотици хора живееха там през цялата година, сега имаше и ловци.

— По-добре е да почакаме да се стъмни — каза Арвън.

Той намери една скала и седна зад нея на завет. Уес и Нлесин се присъединиха към него.

— Очаквам да замръзна до смърт — обади се Нлесин и въздъхна. — От всичко това може да излезе превъзходен роман, но кой ли изобщо би му повярвал? А нашият Уес е твърде типичен буржоа, за да излезе от него истински злодей.

Уес потрепери и сви премръзналите си пръсти в обувките за тенис. Нямахше да му бъде никак приятно да замръзне. Не беше сигурен дали изобщо го е грижа за забележката на Нлесин.

— Ти извърташ нещата, приятелю — каза той. — Ако не в друго, можете да бъдете обвинени в похищение, а за това се полага смъртно наказание.

Нлесин вдигна учудено вежди — заинтригуван, но съвсем не разтревожен.

— Още ли имате смъртно наказание? Не бих го очаквал на това ниво.

— Имаме — увери го Уес.

Арвън сви рамене.

— Нямаме какво да губим. Странен човек си, Уес — да повдигаш такъв въпрос в момент като този. Може би сме си взели луд човек за осведомител.

И той се усмихна, за да смекчи язвителността в думите си.

Уес се опита да не мисли; така беше по-лесно. Най-важното, разбира се, бяха дрехите. Странните одежди на Нлесин и Арвън трудно биха останали незабелязани, особено в Лейк Сити. Ако ги видеха, щяха да заговорят за тях. И тогава, независимо от техните намерения, хората от Лортас можеха да бъдат притиснати в някой ъгъл, където щеше да им се наложи да се бият.

В който случай перспективата за Уес нямаше да бъде блестяща.

Не, той не желаше никакви неприятности, докато бе все още в техни ръце.

Но за да вземе дрехи, трябваше да има пари. Естествено, биха могли да откраднат, вероятно успешно, а после какво? Щяха да започнат да ги търсят, не съществуваеше никаква вероятност да се размине без шум.

— Странна ситуация — каза Нлесин, докато правеше снежна топка. — Стоим туй и не мислим никому злото. И все пак не бихме

могли да отидем при някого за помощ. Тази цивилизация просто не е узряла за нашия разказ. Ако ги питате тях, хора от Космоса не може да има. А дори и някой да ни повярва, какво би могъл да направи той? Всички ще се забъркаме в местната политика и през остатъка от живота си ще се опитаме да убедим експертите, че не знаем как да направим смъртоносен лъч или флотилия от космически кораби. Тези неща са се случвали по-рано, Уес.

— Бихте могли да им разкажете своята история и да им покажете къде се намира Лортас на звездната карта — обади се Уес. — Тогава някой ден може би те ще отидат там.

Арвън се изсмя.

— Искаш да кажеш, че не сме напълно незаинтересовани алтруисти, за каквито се представяме? Искаш да кажеш, че се безпокоим не само за човечеството, а и за нас самите?

— Но ние, по дяволите, имаме това право — възкликна Нлесин. — Аз самият искам да си отида у дома. Нямам никакво желание да бъда статуя; извозвал съм твърде много от тях от твърде много мъртви светове.

— И все пак, щом не можете да се върнете...

— Ще направим каквото можем — каза Арвън. — Още нямаме намерение да се предаваме.

Слънцето се спусна ниско и сенките върху снега се издължиха. За щастие ветрецът утихна, но беше студено — доста под нулата.

Когато на небето се показаха първите студени звезди, те се изправиха на крака. Бяха схванати и премръзнали. Потропаха на място с крака, докато кръвта отново се раздвижи в жилите им.

Тогава потеглиха към Лейк Сити.

Когато стигнаха шосето, тръгнаха встрани от пътя, а когато видеха фаровете на приближаващ се автомобил, се хвърляха зад някоя скала. Река Гънисън оставаше от дясната им страна и проблясваше ледено на звездната светлина.

В началото Лейк Сити представляваше само грозд от топли, жълти светлини — остров топлина в нощта.

После от тъмното израснаха постройки, дървени къщи, масивните стени на лятна конюшня за ездитни коне. Гласове, забързан тропот на крака по тротоара. Тиха музика: грамофонът автомат в Чък Уейгън.

Дим от дърва, който се вие благоуханно в нощта.

Уес почувствува как дланите му се изпотяват.

„Господи, как се радвам, че се върнах“, помисли си той.

А после:

„Но съм уплашен до смърт.“

Арвън и Нлесин се приближиха плътно до него.

Тримата изпълзяха между сенките, между колелата на някакъв фургон...

— По-спокойно — прошепна Арвън.

— Да — отвърна нервно Уес. — По-спокойно.

18.

Преведе ги някак си.

Първа бе срещата с Джим Уолс, управителя на Пайн Мотел. Никога нямаше да забрави изключителното удивление, изписано на лицето на Джим при вида на доктор Чейс: брадясал, мършав, една изпоцапана човешка развалина. Джим се вторачи в него, като че ли той беше Рип Ван Уинкъл, после настоя да го нахрани и да му даде да пийне, от което Уес с радост се възползува.

Уес се бе отбивал при Джим години наред и го познаваше достатъчно добре, за да съумее да парира въпросите му. Джим прие чека му за петстотин долара и очевидно помисли, че Уес е избягал с някое момиче и ѝ беше докарал онова, което в областта наричаха „неприятност на мотела“. Той обеща да не телефонира на Джоу и Уес повярва на обещанието му.

Чувствуваше осезателно втрещения поглед на Нлесин през прозореца.

На другия ден купи обикновени дрехи за Арвън и Нлесин и намери някакъв притежател на форд, модел 1938, който искаше да го продаде за триста долара в брой.

И така на 16 ноември, под студеното слънце, което надничаше от покритото с облаци небе, те поеха по лъкатушещия път през прохода Слъмгълийн в един стар форд. Арвън и Нлесин се натъпкаха до Уес на предната седалка с разтревожени и измъчени лица.

„Като че ли е сън за мен, помисли си Уес, но колко ли странно трябва да е за тях. Един непознат свят, една непозната епоха, непознат град, който ги очаква на края на пътя. А Лортас, от който не се вижда дори светлинка върху небето, който се върти към края си в очакване на посещение, което никога няма да се състои.“

Но за него...

Джоу и домът му.

Опита се да подкара колата с по-голяма скорост — безуспешно. Трябваше да я държи на втора дълго време и Лейк Сити се скри от

погледа им, а от двете страни се простираха осеяни с борове каньони от хрупкав сняг.

Беше удивително прозаично пътуване.

Уес се отдаде на шофирането и дори с тревога откри, че колата изразходва доста бензин. Беше натоварен с огромна задача и знаеше това. Един ден историците можеше да кажат, че съдбата на човешкия род е пътувала с тях в тази стара кола, и щяха да се окажат прави. Ако някога заснемеха филм от това, Уес бе сигурен, че той, Нлесин и Арвън щяха да произнесат величествени фрази за Човека, Цивилизацията и Звездите. Всяка полицейска кола, която видеха, би представлявала заплаха, очи биха ги проследявали с подозрение по пътя им.

В действителност техният главен проблем беше къде да намерят свястно ядене. Поеха по 66-то шосе край Галъп и при все че в Ню Мексико и Аризона имаше много привлекателни неща, хубавата храна съвсем не бе между тях. Изядоха стоически серия от потънали в мазнина кюфтета, изпиха няколко галона кафе, вкусът на което не се различаваше от този на киселината в акумулатора на колата, и поглеждаха с безразличие гъбовидните фактории, осеяли пустинята, предлагащи истински индиански тамтами само за долар парчето.

Нлесин си позволи изказването, че вероятно това е една изостанала част от планетата, а Уес — дивак, който просто не е чувал за космически кораби и какво ли не от другата страна на планетата.

В своите сиво-кафяви ризи, джинсите и якетата Нлесин и Арвън не изглеждаха така странни, както преди. Те също като Уес сякаш живееха с мисълта за душа, който ги очакваше в края на деня.

Трудно бе да се мисли за действащите във вселената около тях сили, които ще докоснат Земята, както и Лортас, ако дотогава Земята не се самовзриви. В непосредствена близост — светът на настоящето — на престоял шоколад, филтрови цигари и безалкохолни напитки в станциите за газ.

Уес се тревожеше за парите. Той не беше богат човек и петстотин долара изчерпваха значителна част от чековата му сметка. Биха ли могли тези мъже някога да му се издължат?

Той се изсмя гласно.

Петстотин долара? Би ли дал толкова, за да спаси своя свят? Би ли ги дал доброволно?

Е, петстотин долара са много пари.

По-лесно беше да оставиш някой друг да си направи труда. Какво означаваше бъдещето за него?

„Може би... — мислеше си той. — Може би затова човешкият род е на изчезване.“

Минаха през Нидълс.

— И така, това е Калифорния — обади се с безразличие Нлесин. — Досуц прилича на Аризона.

— Ще започне да се различава — увери го Уес.

Продължиха натагък.

Лос Анжелос се е разпрострял като октопод, проточил пипала с пищни сергии и потоци от димящи автомобили цели мили на север, на юг и на изток. На запад лежи океанът и всеки човек изпитва несъмненото чувство, че след време той също ще бъде окупиран от плаващи жилищни домове и универсални магазини, построени пирамидално.

Между пустинята и града няма рязка граница. Просто градчетата се приближават все по-близо едно до друго — „Добре дошли в Уест Ориндж Очърд“; „Приятно прекарване“ — и стават един голям град, и това е Лос Анжелос.

На едно място пътят извива нагоре по едно възвишение и бихте могли да погледнете надолу към долината, където е разположен Лос Анжелос. В действителност, разбира се, не можете да видите града — всичко, което виждате, е сиво покривало от мъгла, дим и това специфично градско изпарение, наречено „смог“.

— Нима хората живеят там без маски? — попита Нлесин с искрено удивление.

— Страхувам се, че е така. Когато си там долу, не е така очебийно, трябва да излезеш над него, за да получиш пълна визуална представа.

— Невероятно — промълви Арвън, извади носната си кърпа и я сложи пред устата си с надеждата, че го е направил небрежно.

Уес продължи да кара колата, без да се замисля много. Движението беше натоварено, но беше нищо в сравнение с онова, което представляваше в неделя. Той усещаше удивлението на двамата си спътници, които явно очакваха всеки момент да умрат, и откликваше на това, като шофираше с преднамерена небрежност.

Той ги въведе откъм Юниън Стейшън, където поеха по Холивуд Фриуей. Движеше се встрани от потока коли и се придържаше близо до банката от дясната страна на шосето, защото старият автомобил не можеше да се състезава с безкрайните скорости и издръжливост в централното платно. Те профучаха през търговската част на Лос Анжелос — тази сива джунгла, изоставена да се разлага — градът внезапно експлодира в множество разклонения: към Вали, към Санта Моника и към неизброими други местоназначения — и продължиха в хаоса към Холивуд.

За учудващо кратко време достигна булевард „Сънсет“ и продължиха надолу по просторната лъкагушеца улица в посока към Уестуд. Обликът на града се промени коренно. И най-вече понамирисваше на повече пари.

Беше типичен за Лос Анжелос ден: хладен, но не студен; влажен, но не и кишав. Слънцето едва-едва се показваше през мъглата, а навсякъде, където погледът стигаше, се простираха огромни дворове, отрупани с блестяща зеленина и тук-там разпръснати ярки червени цветя. Къщите се намираха на различно разстояние от пътя в зависимост от това, с колко пари разполагаше собственикът, и представляваха предимно испански замъци и дълги, ниски ранчови постройки.

Възрастни дами седяха при сергиите край пътя, продаваха карти, които биха упътили младите духом и инфантилни по разум към автентичните домове, които принадлежаха на истински живи филмови звезди или им бяха принадлежали миналата седмица, когато сегашната карта е била напечатана.

Имаше повече коли, отколкото бяха видели по главното шосе от Колорадо за Аризона. Всякакви коли: невъзмутими стари, черни лимузини, управлявани от пенсионирани двойки, таратайки, пилотирани предизвикателно от най-младите или най-бедните, нови-новенички автомобили с нови-новенички преуспели господа на кормилото, подобни на бръмбари чуждестранни спортни коли се вливаха и изливаха от потока, а техните опулени шофьори поглеждаха обикновените фургони за добитък с чувство на огромно превъзходство.

Ето.

Ръцете на Уес се вкопчиха в кормилото.

Той спря при светофара на Бевърли Глен. Ако завиеше надясно към Вали, само след пет минути щеше да си бъде у дома.

Джоу...

— Продължавай напред, Уес — обади се тихо Арвън.

Светофарът светна зелено. Уес мрачно изчакваше на „Сънсет“.

— Накъде, господо? — попита той напрегнато.

— Туристическата улица — отвърна Нлесин. — Спокойно, Уес, веднага, щом узнаем това, което ни е необходимо, можеш да си отидеш у дома и да забравиш всичко за нас. Обещавам ти.

Арвън изгледа проникателно Нлесин и леко се усмихна.

— Знае ли Уийк за това? — попита Уес.

Нлесин сви рамене.

— Избягал си...

Уес усети как го обля вълна от топли чувства. Умът му отново загъмжа от противоречия. Тези хора го бяха държали затворник и все пак, по дяволите, той беше на тяхна страна.

Внезапно той откри, че бедата се състоеше в това, че стоеше между два свята. Той не участвуваше в мисията, довела хората от Лортас на Земята. Но странно, той не принадлежеше изцяло и към света наоколо, при все че бе прекарал дълги години от своя живот тук.

Беше станал някак чужд, а чувството не бе никак приятно.

Минаха край черно-белия знак, който сочеше към Калифорнийския университет в Лос Анжелос. Ако свиеше наляво, той щеше да пристигне в Уестуд Вилидж, където се намираше кабинетът му. Господи, вероятно вече не му е останал нито един пациент. Ако се покажеше на вратата, щеше ли мис Хил да е там както винаги?

Той продължи по Сънсет, спря отново на светофара при Сепулведа. Огледа се наоколо към колите, къщите, дърветата, навалищата. На ъгъла върху една оранжева сергия на самообслужване видя вестник — „Мирър Нюз“, не „Таймс“. Успя да прочете заглавието с големи черни букви: *Съветският съюз отговаря „Може би“*. Може би какво? Той дори успя да види снимката на някаква блондинка в левия ъгъл. Омъжена? Разведена? Убита?

Светофарът светна зелено.

Продължи нагоре по хълма.

И внезапно градът около него като че ли се промени. Зелените ливади и дървета бяха заместени от пясък, сградите се срутиха и към

небето останаха да стърчат само стоманените им скелети. Пясък покри всичко, огромни бурени израснаха от тротоарите, уличният паваж се напука и парчета бетон стърчаха разхвърляни като блокчета от домино.

Тишина, пустота...

Вятър и пясък...

Смърт...

О, той знаеше какво вижда. Това бе светът на Центавър Четири, видян през погледа на Арвън. Да... и стотици други светове, за които никога не бе чувал. Светове на хора, които някога са живели, смели са се и са вдигали врява, както и този град сега гърми нехайно около него.

Уес потрепера и се върна от действителността. Не „към“, а „от“ действителността.

Той погледна към Арвън и Нлесин и разбра, че те също виждаха Лос Анжелос такъв, какъвто един ден щеше да бъде. Те също знаеха, че настоящето бе само една ранна сцена от първото действие на човешката трагедия.

Защо, защо бяха дошли толкова рано?

Собствените проблеми на Уес избледняха — нищожна капка в океана. И все пак беше някак уверен, че този свят, тази Земя щеше да оцелее и да овладее пространството. И тогава Земята щеше да открие само смърт във вселената около себе си, тогава щеше да сметне себе си за неповторима и след време Земята щеше да премине в застои и да загине — един изолиран остров, неспособна да открие своята сестра в Лортас, която можеше да ѝ осигури живот завинаги...

— Завий насам — промълви тихо Арвън.

Уес трепна, посегна към лоста, за да включи задния ляв мигач, и тогава си спомни къде се намира. Даде знак с ръка, че завива, и зави по алеята пред долнопробен мотел малко встрани от „Сънсет“ и приблизително на половин миля от Пасифик.

Колата спря.

Прекараха две седмици в мотела, но Уес никога не оставаше сам.

Арвън и Нлесин се редуваха да излизат навън; понякога взимаха и Уес с тях, но не често, защото неизменно съществуваше вероятността да бъде разпознат.

Отнякъде Нлесин намери пари. Той не каза как ги е получил, а и Уес изобщо не го попита. Нлесин се докара с елегантен черен костюм и Арвън като че ли се чувствуваше неловко в различните разцветки на спортното сако и панталона си.

Стаите в мотела досущ си приличат. Те са чудесни за през нощта и някога с Джоу на Уес му бяха харесвали. Но две седмици са много време. Той разглеждаше трите банални картини — роза, момче с превръзка, безцветен залез — и запомни мотива на покривката за легло. След това включваше телевизора с монети от двадесет и пет цента, но никак не му беше забавно.

Предположи, че жителите на Центавър Четири може да са гледали такива програми точно преди техният свят да полети във въздуха.

В това, което Арвън и Нлесин правеха, нямаше нищо загадъчно. Те отиваха в различни библиотеки и проучваха нещата. Купуваха списания, най-вече с технически новости. По един или друг начин си уреждаха срещи с различни инженери и разговаряха с тях предпазливо. Водеха си записки.

Нлесин откри заемна библиотека в една дрогерия. Той вземаше романи и ги прелистваше набързо. Не беше убеден в истинността на безкрайната поредица истории за садисти, супермени и мошеническа изпълнителна власт.

— Вашият свят наистина ли е такъв? — попита той.

Уес сви рамене.

— Част от него. Не целият, надявам се.

Не преживяха нищо изключително. Ядяха три пъти на ден, спяха достатъчно и работеха постоянно. Натрупаха купища бележки.

Но постепенно неизбежното стана безспорен факт.

Арвън получи тъмни кръгове под очите си.

Нлесин ставаше все по-саркастичен.

На втори декември Арвън запрати една книга към стената и каза:

— Предавам се.

— Не му се нрави тая работа на Нлесин.

Уес седеше на леглото с втренчен в ръцете си поглед.

— Опитах се да ви го кажа.

Арвън закрачи възбудено по пода.

— Не съществуват никакви магически изходи. Този свят няма космически кораби с екипаж и няма да има още стотина години. Може да минат и два века, преди тук да се осъществят междузвездни полети. Претърпяхме провал.

Нлесин се обърна към Уес.

— Мисля, че си на наша страна, Уес. Не мисля, че ще ни дадеш под съд за похищение или каквото там решиш да го наречеш. Обещах ти, че ще те пуснем, ако не открием нищо. Не открихме нищо и с най-големи усилия. Единственото, което рискуваме сега, е нашият живот.

Той направи кисела гримаса.

— По дяволите, човече, защо не отидеш да видиш семейството си?

Уес трепна, но се овладя.

— А вие?

Нлесин сви рамене.

— Ние сме изиграни, приятелю. Както и да е, остави това, няма да се върнем на Лортас... Не вярвам някой да пожелае да ни изслуша, но предполагам, че Уийк ще се опита да разкаже на хората за нашия свят и какво ни е довело дотук. Те ще се смеят; ще бъде страшен материал за комиците. Но ако ни се даде достатъчно гласност, може би някой ще си спомни... някой ден, когато открият какво ги очаква горе, в Космоса...

Той замълча.

— Колкото до мен, предполагам, че ще си намеря някое хубаво момиче и ще се опитам да напиша роман за бъдещето. Ще бъде отвратителен, естествено — човек трябва да има корени, а моите не са тук. Глупаво е да се тревожа за това сега, нали?

Внезапно на Уес му стана безразлично. Джоу изпълни мисълта му, Джоу, домът и познатите му до болка неща. Той копнееше за тях и искаше да забрави всичко за пространството, съдбата и останалото.

Дори не беше сигурен дали се е сбогувал.

Той просто излезе, влезе в колата и се отправи обратно по булевард „Сънсет“.

Оказа се толкова просто.

Уес не мислеше, а само караше.

И целият град около него се превърна в песен: Джоу, Джоу, Джоу...

19.

„Бевърли Глен“ е странно противоречива улица и все пак е типична за Лос Анжелос. От „Пико“ до „Уилшир“ тя представляваше изцяло еднообразна гледка от идентични жилищни блокове. От „Уилшир“ до „Сънсет“ тя ни подготвя за Бел Еър Роуд, като разкрива просторни ливади, тераси от цветя на съвършени японски градинари и богати мрачни домове. При пресичането ѝ със „Сънсет“ характерът ѝ се променя рязко.

Идвайки откъм океана, Уес зави наляво по „Бевърли Глен“ и се включи в безкрайния поток от коли, който се виеше нагоре по хълма към Вали.

От момента, когато зави, той си беше вече у дома. Усмехнатото приветствува улицата, която бе избрал за арена на своя живот. На Джоу тя никога не бе се харесвала и той разбираше защо — тя беше невероятна улица.

Но точно тя беше по неговия вкус.

В тази част на „Бевърли Глен“ нямаше много пари, но имаше доста въображение. Нещо повече, имаше разнообразие, липсващият елемент в Лос Анжелос, където Уес бе наблюдавал как всеки се опитва толкова упорито да бъде различен, че накрая въпросът се ликвидира с абсолютна прилика.

Имаше необикновени балкони, стърчащи над тясната улица, имаше гаражи, подредени като ателиета на киностудио, имаше и една малка дървена къщичка с каменна кула. Имаше модерни домове, целите от стъкло и секвоя, където хората, изглежда, живееха сред разкош, от време на време дръпваха завесите или пък ги оставяха спуснати; имаше и долнопробни нощни приюти, които се даваха под наем на студенти за седемдесет и пет долара месечно.

Но на Уес най-вече му допадна настроението на улицата. Беше сенчеста, сравнително тиха и имаше удивителен брой склонове, все още хубави, защото експертите по пейзажа не бяха се добрали до тях. В задния двор на Уес често влизаха сърни, зайци и чудесни зеленикави

колибри, които бръмкаха сред струите вода на дъждовалните машини. И винаги имаше доверчиви калифорнийски гущери, които шареха наоколо из листата.

Дори и в стария форд би могъл да кара със затворени очи. Имаше странното чувство, че никога не е заминавал, че току-що е отишъл до кабинета си както обикновено и се прибира у дома за обяд.

По „Бевърли Глен“ не срещна никакви космически кораби.

Мина край един надпис, боядисан с големи червени букви по средата на улицата. Той гласеше: *Бил, да не забравиш за колелото на Джими.*

Уес се ухили, попита се кой ли е Бил и си представи как щраква с пръсти, обръща се и се втурва нанякъде за колелото на Джими.

Беше хубава улица.

Той зави по една от онези улички, които като че ли се изкачват право нагоре по планинския склон, продължи за кратко време по втора и зави надясно по един път, полускрит от яркозелената ограда от жив плет.

Беше си у дома.

В очите му напиреха сълзи и Уес мислено се нарече сантиментален глупак. Спря колата. Излезе и пое дълбоко мириса на влажна зеленина, създаден като че ли само за него. Ето — той видя собствената си кола под навеса. И къщата от камъни и секвоя — нищо изключително навярно, но тя беше негова или по-скоро щеше да бъде след още няколко вноски.

Той се заслуша, не чу нищо освен лая на куче някъде надолу.

Джоу беше сама.

Той изтича през тревата към предната врата, пъкна ключа в ключалката и отвори.

Огледа се набързо в кухнята, всекидневната, към вътрешния двор. После прекоси бързо хола, развълнуван като дете, и отвори вратата на спалнята.

— Джоу — извика той.

И млъкна.

Норман Скот се повдигна от крайчеца на леглото с лице, по-бяло от чаршафите.

— Уес — прошепна Джоу. — О, господи, Уес.

Тя се покри, скри лице във възглавницата и се разрида.

— Виж какво, приятелю — заговори Норман припряно. — Виж какво...

Той се задъха и спря.

Уес стоеше съвсем неподвижно. Стомахът му се сви на топка, а главата му се завъртя. Пред очите му притъмня. Не почувствува нищо, съвсем нищо.

— Аз... ние... мислехме, че си мъртъв — прошепна Норман. — Без да кажеш дума, без да оставиш нищо. Какво можехме да мислим? Ние не знаехме, не можехме да знаем...

— Млъкни — каза Уес.

Каза го меко, без гняв. Не искаше да чува гласа на Норм. Това беше всичко.

Джоу не го погледна.

— По-добре да си вървя — промълви глупаво Норм.

— Да. По-добре си върви.

Не го видя, като излезе, но остана сам с жена си. Докосна голото й рамо — не грубо. Беше студено като мрамор.

— Мълчи — каза той.

Тя се задави от това мълчание. Продължаваше да лежи и трепереше. И все така не поглеждаше към него.

— Обичаш ли го? — попита Уес.

Беше безсмислен въпрос — не го интересуваше.

— Да... Не... Не знам.

Гласът на Джоу беше толкова приглушен, че му беше трудно да я разбира.

Извади цигара и я запали. Ръцете му бяха уверени. Огледа се. Леглото... спомни си как търсеха дюшек, който да не хлътва от тежестта му и все пак да не е много твърд за нея. Бледосини тапети. Шкаф с неговите дрехи, нейните рокли. Комбинезон, закачен на дръжката на вратата в банята.

Някъде отдалеч дочу гласа й.

— Къде отиде? Бях полудяла. Какво можех да направя? Той беше толкова мил с мен, толкова внимателен. Уес, защо ме остави?

Гласът й стана по-твърд.

— Нали ти казвах да не тръгваш и да не ме оставяш сама в онази жалка колиба! Цяла зима ли трябваше да чакам?

Тя започна отново да плаче.

— О, Уес... Господи...

Уес не слушаше.

Той я погледна. Беше малко поотслабнала, русата ѝ коса, разпиляна върху възглавницата, бе като златна.

— Свиркай си — чу се да казва.

— Какво?

— Нищо... Възрастни хора... Да бъдем цивилизовани, мъдри.

Сега тя го погледна.

— Не, не съм луд.

Той се усмихна без желание и се запита какво ли щеше да си помисли тя, ако ѝ кажеше къде е бил, какво се бе случило. И вдигна рамене.

Сега това нямаше значение.

Той беше чужд тук. Това не беше неговият дом, това не беше жената, за която се беше оженил. Както всичко останало от живота му и това също му бе отнето.

Той беше сам в стаята с една непозната.

Джоу се измъкна от леглото и треперейки, навлече някакъв пенъоар, отметна косата си.

— Дай ми една цигара, Уес.

Той дори не я чу.

— Би трябвало да те напердаша здравата или нещо подобно, но не си заслужава труда.

— Моля те, дай ми цигара.

— За теб ще има кой да се грижи. Няма за какво да се тревожиш.

— Уес, не те разбирам.

— Няма значение.

— Уес, ще повикам Хорас. Имаш нужда от лекар. Изглеждаш... ужасно. Виж какво, не можем ли да обсъдим всичко това? Не сме в средновековието. Ние сме разумни хора.

Уес се обърна и излезе.

— Уес!

Той излезе от един чужд дом навън, под едно чуждо слънце.

Не чувствуваше нищо, не виждаше нищо.

Качи се в стария форд, излезе на улицата на заден ход и потегли без посока.

Когато дойде на себе си, караше по булевард „Олимпик“ и плачеше. В устата си имаше цигара, тя беше изгоряла докрай, обгорила бе устната му. Изплю я навън от прозореца, без да я докосва с пръсти.

Отмина една пресечка. „Вермонт Авеню“... Търговската част на града. Нямахме представа как бе стигнал дотам, пък и не го интересувахме. Направи три десни завоя, после ляв и потегли в обратна посока към „Санта Моника“.

Спря пред един магазин за спиртни напитки и купи три бутилки шотландско уиски „Бяло конче“.

— Ще празнувате ли? — попита продавачът.

— Да. Моят дебют.

Отново в колата. Отново към „Бевърли Глен“ и оттам към „Сънсет“. Надолу по „Сънсет“ сред потока от коли.

Мотелът.

Слезе, почука на вратата на стаята.

Никакъв отговор.

Почука отново.

— Аз съм, Уес — каза той. — Отворете вратата, по дяволите.

Вратата се отвори бавно и там се появи Нлесин с оръжие в ръка.

— Натисни спусъка — промълви Уес. — Моля те.

Нлесин го изгледа, огледа се нагоре и надолу за полицаи и после го пусна да влезе.

— Страхувах се, че сте си отишли — каза Уес.

— Ти ни взе колата, приятелю...

И тогава Нлесин забеляза лицето му.

— Уес... Какво се е случило, човече?

— Светът просто свърши без време. Надявам се, че ще ви допадне идеята да се напием, защото мразя да пия сам.

И тогава запасът му от думи се изчерпа. Срути се върху леглото. Не можеше дори да заплаче.

Арвън внимателно затвори вратата.

Докосна рамото на Уес.

Той заговори на собствения си език, но онова, което казваше, можеше да бъде разбрано навсякъде, на какъвто и да е език.

— Хайде — каза Нлесин, когато тишината стана непоносима. — Отвори бутилката, Арвън.

Очилата на Уес бяха паднали, но в този момент той нямаше нужда от тях.

Уискито се плъзгаше в гърлото му като топло масло, но на него му беше студено, студено като в бездната между световете.

Заеха се с първата бутилка с непоклатима решителност, но вечерта настъпи, докато да я пресушат.

Оттук нататък беше ясно и лесно.

Отвориха и втората бутилка.

Уес им разказа какво се бе случило. Опита се да изглежда равнодушен към това, но не успя да заблуди никого, най-малко себе си.

Докато говореше, си мислеше:

„Какво ли се е случило на Арвън и Нлесин там, на Лортас? Точно това прогонва човека вън от него самия, дори към звездите. Не е възвишено, не е абстрактно. Това си е страх и самота, които никога не могат да бъдат забравени, независимо колко далеч ще отидеш, независимо колко дълго ще пътуваш.“

— Тост, джентълмени! — викна Нлесин. — За спасителите на вселената, героите на Космоса!

Пресушиха чашите.

И на Лортас еднакво тачеха момичетата (все същата стока на която и да е планета) — щастливецът Уийк и пламенните американски момчета.

Напредваха отлично и на Уес му поолекна. Но после неизбежното се случи: Арвън и Нлесин започнаха да си спомнят миналото. Скоро те вече се смееха истерично, потупвайки се един друг по гърба, изгубени сред отдавна отминали събития, в които Уес не участвуваше.

Той беше отново сам.

И започна да изтрезнява. От уискито само му прилоша. Той седеше на леглото и слушаше, вторачил поглед в стената.

Мислеше за своя живот.

Не му се понрави.

Не беше глупак. Знаеше, че си е изграждал твърде красива представа за Джоу, докато лежеше в онази пещера. Джоу не е била

такава през всичките тези години. Но човек трябваше да повярва в нещо, трябваше да създаде дом...

Сигурно вината е била и негова. Беше луд по Джоу, необходимо му беше да я има. Той знаеше, че тя не желае да приеме неговия начин на живот, но не го беше грижа... тогава.

„О, ти си велик човек, Уес. Трикратно ура за теб.“

Спомни си Синсинати и себе си като момче. Снега през зимата и как се пързала надолу по неравните хълмове, заобикаля дърветата и лети над черни дънери. Как се връща у дома и с усилие събува мокрите си обувки, как го боляха премръзналите му крака от топлината. Летните нощи... горещи и душни... как пускаше вентилатора да духа в лицето му и слушаше свирките на влаковете откъм „Норуд“. Всичко това изглеждаше отдалечено на милиони мили, милиони години...

Пролетта и бейзболът... как всеки следобед играеше до тъмно, докато не виждаше топката надолу по поляната в края на улицата. Гори и потайни зелени пътечки... как увисва по върбите над потока, как лови раци под камъните. Септември и футболът... със съзнанието, че си добър, със съзнанието, че момичетата те наблюдават, чудесните, страхотни, тайнствени момичета, и мечтата, че някак някой ден ще се ожениш за едно от тези момичета и тогава, естествено, всяка нощ ще бъде празник и животът ще бъде вечно хубав.

След това всичко бледнееше. Колежът представляваше само един безцветен спомен за кафе, мазни яйца и скучните монотонни гласове на преподавателите. Спомняше си как един некадърник на възраст прочете стихотворение от Сандбърг и после мърмореше:

— Стихотворение ли е това? Ако това е стихотворение, то аз съм Херкулес!

А Том искаше да надене леопардова кожа, да дойде в клас, да подскочи и да каже:

— Това е стихотворение и аз съм Херкулес!

Само дето никога не го направи.

В медицинския институт беше по-добре, изследванията бяха събудили интереса му. Лабораторията го вълнуваше... Господи, та той работеше по цели нощи. Но Джоу искаше пари, а това означаваше върволицата от пациенти с протекли носове в кабинета му, милионите, милиарди протекли носове и безкрайни следобеди...

Беше ли различен? Беше ли изключителен? Или това се случваше на всеки американец? Той се опита да се сети за някой от хората, които познаваше и който да е щастлив, наистина щастлив. Изглежда, че веднага, щом започнеш да опознаваш човека по-добре, откриваш, че той мрази работата си или я търпи, но му се ще да избяга... къде?

А после Колорадо и фантастичните седмици в пещерата, където петима мъже бяха спали петнадесет хиляди години. И разказът, чудният разказ за един кораб, който достигнал звездите и търсил, търсил...

Това се оказа най-интересното нещо, което някога му се е случвало. И сега дори то бе завършило с провал, а този провал беше нещо лично и ето ги тук — трима скитници в един мотел се наливаха с алкохол.

Нлесин почти привършваше втората бутилка и млясна с уста. Имаше още една-две капки в нея, но твърде малко, за да му свършат работа. Въпреки това той завинти капачката плътно.

— Ще го запазим за по-късно — промърмори той и отвори третата бутилка.

Уес внезапно скочи от леглото.

Той се вторачи в двамата мъже до него — беше напълно трезвен.

И изпълнен с надежда.

Може би...

— Почакайте — прошепна той. — *Почакайте...*

20.

След това — кафе, спорове и още кафе.

След това — неспокоен сън.

И накрая, след решителна схватка на сутринта с пържени яйца с бекон и още кафе, остана да направят само едно нещо. Трябваше да се върнат в Колорадо, и то бързо.

Същия този следобед те тръгнаха, по „Сепулведа“ към международното летище и се качиха на двумоторен самолет за Денвър. Полетът беше неспокоен и само разбърка стомасите им. В Денвър наеха кола и се отправиха за Лейк Сити, като влязоха в него през заледения проход Слъмгълийн.

Изкачването нагоре по планината покрай заледения поток беше мъчително, но те едва ли забелязваха снега, вятъра и лютия мраз. Премръзнали, със зачервени лица и развълнувани, те се изкатериха в скалния заслон и почукаха на вратата.

Отговор не последва.

— Ние сме, по дяволите! — извика Нлесин на лортански. — Пролетта е дошла, знаем си, че ще ви се прииска да излезете и да си наберете диви цветя. Хайде навън, свадливи старци!

Вратата бавно се отвори и там се показаха Уйик, Хефидж и Црига със заредени оръжия.

— Чудесно посрещане — забеляза Нлесин, като влизаше в пещерата. — Вашата радост от нашето завръщане дълбоко ни трогва.

Уйик го сграбчи за рамото.

— Не си играй с нас, човече! Какво открихте? Бързо!

— Не можем да построим кораб — каза Арвън. — Невъзможно е. Лицето на Уйик посърна.

Црига седна на пода.

Хефидж дори не мигна.

— При все това отложете за малко самоубийствата — прибави тихо Нлесин. — Мисля, че имаме шанс и можем да благодарим на Уес, че се сети за нещо, което ние всички глупаво недогледахме.

Той се ухили.

— Да, неизвестният пришълец може да се довери *на него*.

Уийк се обърна към Уес.

— Но какво...

— Почакай...

Арвън отиде бързо до петте ниши, издълбани в скалата. Застана на колене и започна да рови из камъчетата, мръсотията и клонките, които се бяха натрупали.

— Не го виждам — прошепна той.

— Чудесни домакини — промърмори Нлесин и се присъедини към него.

— *Трябва да е...*

— Чакай. Ето го.

Нлесин го вдигна — беше точно както предполагаша, че ще бъде.

Те седяха и разговаряха, бяха изпълнени с надежда. Нахраниха се обилно с еленско месо; новодошлите ядоха с по-голямо удоволствие от тримата, които го бяха яли седмици наред.

После заспаха здрав сън от изтощение.

На следващата сутрин Уес, Арвън и Нлесин се върнаха по планинската пътека със своето съкровище, увито в кърпичка и закрепено в джоба на сакото на Нлесин.

Два дена по-късно те бяха отново в Лос Анжелос.

Именно там Уес се залови за работа.

Приготовленията не бяха лесни, но Уес Чейс се почувствува щастлив от работата. Веднъж и той да излезе с предложение, с което може да се гордее, веднъж и той да прави нещо, което действително да го интересува.

Не сам, разбира се, но неговата мисъл беше тази, която задвижи нещата.

За известно време той забрави за Джоу, забрави всичко освен настоящата си задача. Тази задача му допаднаше и можеше да бъде разрешена.

Отне им почти две години.

Уес имаше приятели от дните на ендокринните си изследвания, които сега бяха настанени в огромни лаборатории. Те помогнаха в

работата и всичко се оказа всъщност нещо съвсем обикновено за един обучен екип от изследователи.

На Уес му струваше пари, разбира се, но това не го безпокоеше. Той изразходи всичките си спестявания и облигации, при това с удоволствие.

Започнаха както се полагаше.

Първо — подробен качествен анализ.

Второ — точен количествен анализ.

Най-накрая — продължителен процес на пречистване, многократни тестове с лекарствени деривати, експерименти върху бели мишки и маймуни.

Беше трудна работа, но не се изискваха чудеса.

Сведоха я до следното:

„За съвременната техника беше невъзможно да създаде космически кораб от неясни описания по памет. Дори ако корабът още съществуваше, много проблеми биха били почти неразрешими, а корабът беше прах и нещо по-лошо — нямаше и следа от него след тези петнадесет хиляди години. Но най-важното за препарата, приспал хората от Лортас, беше, че той представляваше относително елементарна смес. Както бе казал Арвън на Уес, инжекцията, която водеше до забавяне на жизнените процеси, беше екстракт от лимфна тъкан на летаргични животни, като мармотите, в комбинация с абсорбент на витамин «Д», инсулин и някои обикновени лекарствени деривати. Ако лабораториите имаха образец за сравнение, без значение в какво количество, лекарството би могло да се синтезира. А Уийк не го беше използвал докрай. Той беше запечатал отново няколко капки в самоизстудяващата се дурагласова бутилка и я беше пуснал на пода. През всичките тези векове тя бе останала там, запазена при температура, близка до абсолютната нула...“

Удивителното беше, че никой от тях не се бе сетил за възможността, докато Уес не видя как Нлесин затваря отново бутилката с уиски с останалите в нея няколко капки. След това с предишния опит на Уес в ендокринните изследвания резултатът беше предопределен. Сезонните промени във функциите на хипофизите на летаргичните животни му бяха добре познати и бяха за него удобен претекст, когато отиваше в лабораториите със своя проблем.

За по-малко от две години те го получиха.

— Внимавай с това лекарство, Уес — предупреди го, когато свършиха, Гарвин Бери, комуто повериха образеца. — То мълниеносно поваля нашите опитни животни.

— Ще внимавам, Гарв — увери го Уес.

Всичко се оказа толкова просто.

Тримата бяха наели един обикновен апартамент в Санта Моника, но Уес не се върна направо при Арвън и Нлесин. Оставаше му да свърши още едно нещо.

Докато пътуваше, безценното лекарство, запечатано в бутилка от здраво стъкло, стоеше на предната седалка до него. Изглеждаше съвсем обикновена бутилка, дори и на Уес — с малко повече въображение тя можеше да мине за бутилка мляко; взел я е от някой магазин в Уестуд и сега я носи у дома на Джоу...

Но тази бутилка мляко му беше струвала хиляди долари.

И нямаше вече Джоу.

И нямаше вече дом.

Като че ли бе свикнал с това. Не остана вече болка, само дълбока празнота някъде вътре в него, където по-рано беше мястото, отредено за предишния му живот. Той не обвиняваше Джоу или Норм. Беше провалил живота си и без тяхната помощ.

Ако се беше оказал мъж на място, за да направи онова, което желаше, вместо това, което Джоу мислеше, че желае той да направи...

Ако беше настоявал да имат деца...

Ако беше поел отговорността за собствения си живот, докато все още имаше време...

Ако, ако, ако...

По дяволите! Ръцете му се вкопчиха в кормилото. Поне в това не беше се провалил. Той беше извършил едно нещо в живота си, което имаше стойност. И още не беше приключил.

Почти несъзнателно той започна поклонението.

Пое през лятната мараня по крайбрежното шосе. Пътят гъмжеше от коли. По плажовете бяха налягали хора, които поглъщаха слънчевите лъчи. Сергиите за скара и сандвичи с кренвирши въртяха шумна търговия. А частните вили по брега на океана, вили, които през

зимата изглеждаха така мрачни, влажни и изоставени, сега бяха с отворени прозорци, а в гаражите им имаше коли.

Той спря край Пойнт и влезе вътре.

— Докторе!

Един от келнерите забърза към него с усмивка на лице.

— Не съм ви виждал от години. Как е госпожа Чейс?

— Чудесно, чудесно.

Как странно е да го наричат „докторе“ отново! Бяха ли частиците от неговия живот разпилени в очакване да бъдат събрани пак?

— Бихте ли ми донесли уиски със сода на балкона?

— Веднага, докторе. Хубаво е, че се върнахте.

Той излезе на балкона и седна на сянка. Оттук чуваше грохота на водата долу под себе си, когато се разбиваше в брега и заливаше черните скали. Погледна към океана — син, искрящ под ясното небе. Видя рибарски лодки — далечни петънца на слънчевата светлина, — но най-вече го порази самотата и покоя.

Загледа се в чайките, които се рееха над плитчините и се стрелваха надолу за някоя риба. По брега някакви кучета съсредоточено изучаваха мокрия пясък и бързо се втурваха назад, за да избягнат идващите вълни.

Уес свали очилата си и затвори очи, като поглаждаше с ръка чашата си. Шумът на прибоя беше изключително успокояващ. Той и Джоу бяха идвали тук много пъти в онзи, другия живот, бяха се напивали, смели, вършили налудничави неща. Ако можеше човек да се върне назад, помисли си той, назад при извора на детството, към безгрижните сърца и безгрижни ноци, които му се струваше, че ще бъдат вечни.

Ако...

Той сложи отново очилата си и се загледа като хипнотизиран в океана.

„Ние всички сме чужденци тук, на Земята, помисли си той. Ние сме риба на сухо, която се мята върху камъните.“

— Уес, стари приятелю — каза си той на глас. — ти си едно готино копеле.

Плати питието си и остави доста по-голям бакшиш, отколкото бе необходимо.

Качи се в колата си и тръгна обратно покрай брега, нагоре по хълма към Санта Моника, после по Уилшир към Уестуд. Намери свободно място за паркиране близо до службата си, пусна две пенита в автомата, седна в колата си и се загледа. Беше освободил мис Хил, естествено, но някакъв неясен подтик го бе накарал да продължава да плаща наема за кабинета си. Вън на сградата видя златния надпис върху черната табелка: Д-р Уестън Дж. Чейс.

Бащиното му име беше Джаспър и той го мразеше. Спомни си как Джоу го беше взела на подбив: Д-р У. Джаспър Чейс. Усмихна се. Господи, това бе толкова отдавна.

Не разбра колко дълго бе стоял там, но се сепна, като забеляза, че индикаторът е светнал червено. Потегли надолу по „Олимпик“ към „Бевърли Глен“.

Границите на моя живот.

Зави по „Сънсет“, където започваше „Бел Еър“, и продължи по тихата сенчеста „Бевърли Глен“. Огледа се за надписа, който напомняше на Бил да се сети за колелото на Джими, но него, естествено, го нямаше. Сви нагоре по хълма, изви по някогашната своя пътечка.

Спря колата, излезе. Застана полускрит край живия плет. От къщата можеха да го забележат, ако някой гледеше оттам... Не се движеше — нито насочваше вниманието към присъствието си, нито го криеше.

Чудеше си дали искаше да бъде видян.

Въздухът бе хладен и ухаеше на зеленина, а тревата беше равна като игрище за голф. Джоу поддържаше двора в добро състояние. Къщата от камъни и секвоя бе притихнала в следобедната сянка.

Беше ли тя там?

Беше я виждал няколко пъти през изминалите две години, но само с техния адвокат. Тя се поддържаше и изглеждаше щастлива.

„Щастлива е, че се отърва от мен вероятно.“

Не, това беше несправедливо. Той познаваше Джоу. Тя никога не би признала, че са й причинили болка, дори и ако самият той е изпитал болка. Тя не би се издала пред него.

Представи си как отива към вратата. Тя я отваря в не съвсем цветущ вид. Отмята назад русата си коса, съжалява, че не се е сетила да си сложи червило.

— Уес...

— Джоу, премислях... много неща. Мога ли да вляза за малко? Тя се поколебава само за миг.

— Сама ли си, Джоу?

— Разбира се, глупчо. Хайде влизай, Уес.

Той ще влезе и после... какво?

Щеше ли тя да го приеме отново? Искаше ли я той отново? О, чувствата още ги имаше, а той не е бил с нея цели две години. Просто да отиде до вратата...

Биха ли могли да започнат отново?

Уес знаеше отговора на този въпрос. Можеха да започнат отново — винаги може да се започне отново. Но как щеше да свърши?

Той знаеше отговора и на този въпрос. Той беше такъв, какъвто е, и тя беше такава, каквата е. Не се беше получило истински и никога нямаше да се получи...

Той продължи да стои неподвижно край плета.

„Ти, глупако, помисли си той. Чакаш я да излезе при теб.“

Ако тя го беше видяла, то не даваше никакви признаци за това.

Той не влезе.

Сенките се издължиха и се спусна нощ. Той видя осеяното със звезди небе над него.

— Сбогом, мое момиче — промълви той.

Качи се отново в колата и потегли.

Този път, когато пристигна в Санта Моника, той отиде в апартамента, където го очакваха Арвън и Нлесин.

— Привет! — възкликна Нлесин, като хвърли романа, който четеше. — На засада ли попадна, или нещо друго?

— Нещо друго — призна си Уес.

Арвън пое тежката стъклена бутилка и я разцелува.

— Получил си го!

— Готово е. Гарв казва, че е точно копие на онова, което му дадохме, за да го изследва. Надявам се, че е прав.

— Трябва да е прав — каза Арвън.

— Неизлечим оптимист — промърмори Нлесин, като потриваше плешивата си глава. — Вероятно не е толкова добро, колкото Нембутала.

Пригответиха си вечеря, Нлесин демонстрира своя новопридобит майсторлък със спагетите. Бяха хубави, виното — също, но те всички бяха необичайно унили.

Това беше краят на пътя.

— Отвратителна история — промълви накрая Арвън. — Събудихме се след петнадесет хиляди години в една каменна пещера в Колорадо точно когато се случи ти да се вмъкнеш там вътре в този заслон, за да се скриеш от бурята. Вероятно там вътре не се е появявало друго човешко същество, откакто сме заспали. И аз трябваше да те сграбча, да те уплаша почти до смърт и да объркам живота ти.

— Аз сам си го обърках — подчерта Уес.

— Може би. Но ние бяхме там и то след петнадесет хиляди години бяхме все още подранили. Сега съм убеден, че Земята е светът, който сме търсили — ти си така досущ като нас, Уес, че само почти идентични културни тенденции биха могли да доведат до създаване на нашите два народа. Но бяхме се провалили и изведнъж ти ни предложи своята блестяща идея. Като че ли ти си ни спасил, Уес, и при това си спасил далеч не само нас. Но...

Той замълча.

— Но сам ти нищо не получаваш — завърши Нлесин.

— Считам, че ми приписвате повече алтруизъм, отколкото ми е присъщ — каза бавно Уес. — Не съм направил това само от добро сърце. Не съм го направил нито пък заради тази прекрасна абстракция, наречена „свят“. Аз съм егоист, господа.

— А! Ти предлагаш цена — ухили се Нлесин, като че ли очакванията му най-после се бяха оправдали.

— Да.

Те мълчаха.

Уес си пое дълбоко дъх и каза:

— Идвам с вас.

21.

Сега вече не бързаха, така че тръгнаха с кола на югозапад към Колорадо. През Аризона и Ню Мексико пътуваха нощем, а денем спираха в някоя туристическа хижа с климатична инсталация.

Лейк Сити се радваше на ежегодния си усилен сезон, тъй като рибарите пристигаха; мястото наистина беше далеч по-оживено сега, отколкото през зимата.

Оставиха колата край Пайн Мотел с бележка за Джим Уолс, който беше осребрил чека на Уес, когато той за пръв път се завърна от планината. После продължиха пеш под възхитителното слънце на Колорадо, край бистрите бързи води на Гънисън. Край тях се издигаха скали и ги примамваха с очарованието на далечината и свежата зеленина на боровете.

Отбиха се от главния път при потока и тръгнаха по тясната пътечка из храсталака. Край потока нямаше паркирани коли и това беше добре.

Продължиха нататък през долината, потънала в зеленина и златисти цветя, а водата ромолеше от дясната им страна. Когато пълзяха нагоре по планинската пътечка, Уес се улови, че поглежда към едно-две тъмни вирчета и си представя как пъстървите се спотайват там, разперили перки...

Продължиха да се изкачват сред прохладните борове и стройни трепетлики, а обувките им затъваха в джунгла от папрат и цветя. После смърчовете останаха зад гърба им и вече нямаше никакви дървета.

Докато завият за пещерата, те бяха вече доста изморени, а Уес бе разтревожен. Какво щеше да каже Уийк?

Нагоре към скалния заслон...

Вратата се отвори, за да ги пропусне.

Бяха отново в пещерата.

Нлесин победоносно вдигна тежката стъклена бутилка.

— Спасени сме! — възкликна той.

— Трябва да благодарим на Уес за това — прибави Арвън.

Црига и дори Хефидж се усмихваха странно, загадъчно.

Уес се изкашля.

— Върнах се с тях — каза той и спря.

„Това е съвсем ясно, идиот такъв!“

— Върнах се, защото аз... защото се надявах, че няма да имате нищо против, ако...

— Замълчи — спря го Уийк и гласът му не беше груб.

— Какво?

— Сляп ли си, Уес?

Уес се огледа смутено. Всичко изглеждаше като че ли същото. Безпорядъкът по пода, дървата за огъня, боклуците, нишите, издълбани в стената отсреща...

„Почакай, почакай...“

Преди нишите бяха пет: Уийк, Арвън, Нлесин, Црига, Хефидж.

Сега те бяха шест.

Уийк сграбчи ръката му и по лицето на Капитана се разля необичайна за него усмивка.

— Надявахме се, че ще дойдеш с нас, Уес — каза той. — В края на краищата сега ти си един от нас.

Уес откри, че му е трудно да заговори.

Не беше само нишата, не беше дори и великото приключение, което тя означаваше. Не, беше нещо много повече.

Той беше желан.

„Господи, помисли си той, някой ме харесва, някой *иска да бъде с мен.*“

Чувството беше така приятно.

„По дяволите, нима ще се разцивря като някакъв си хлапак!“

— Благодаря — промълви той. — Благодаря много.

После излезе навън, при ледниковото езерце, което проблясваше на слабото слънце, защото в такъв момент човек предпочита да остане сам с мислите си.

Нощта, преди да поемат, Уес седеше навън под звездите, потръпваше леко от силния разреден вятър и се вслушваше в пръхтенето на някакво животно в храстите под него.

Арвън се измъкна от пещерата и седна при него.

— Често сме седяли така на Лортас въвн под звездите — каза той.
— Тежко е да си помислиш, че всички момичета, които си познавал, са мъртви от петнадесет хиляди години.

Уес кимна, при все че още му беше трудно да свикне с мисълта.

— Смешно, но винаги съм си мислил, че всички вие ще се завърнете у дома, отново в света, който сте изоставили, но това няма да е точно така, нали?

Арвън взе едно камъче и го запрати надолу към невидимото животно, което се втурна в шеметен бяг.

— Лортас още ще бъде там, освен ако всички предположения са се оказали погрешни. Но няма да бъде нашият Лортас, не и след повече от петнадесет хиляди години. Почти същото е, като че ли си изоставил Земята в края на каменната ера и си се върнал днес, но всъщност не е чак толкова лошо. Нещата бяха позабавили своя ход на Лортас, преди да тръгнем, също както ще се позабавят и тук след няколко стотици години.

— Но все пак ще бъдете чужди.

— Всички ще бъдем в еднакво положение, Уес.

Уес продължи да говори. Той откри, че нервите му са изопнати, изпитваше нужда, огромна нужда от успокоение.

„Може никога да не се събудим, мислеше си той. А може да се събудим и да открием, че Земята е радиоактивна пустиня. Шансовете, фантастичните шансове...“.

— Мисля, че забравяш най-същественото — каза накрая Арвън.
— Разбира се, че говорим за вероятности, статистики и тем подобни. Разбира се, че се страхувахме първия път — страхувахме се, че този свят ще се окаже като другите, като всички онези, които бяхме срещали в Космоса. Но, Уес, вие не бяхте хвъркнали във въздуха, а сте имали необходимата за това техника, както и провокацията. В действителност най-невероятното нещо за мен е колко много този свят прилича на нашия собствен. По дяволите, аз не се чувствавам по-чужд тук от теб — малко различен физически може би, но не дотам, че да не мога да вървя по улиците на Лос Анжелос, без някой да се заглежда в мен.

Уес се усмихна на себе си. Въпреки думите му имаше някои неща, които Арвън все още не знаеше за Земята.

— Не искам да те обидя — каза той, — но се боя, че почти всякакви неща биха могли да съществуват незабелязани в Лос Анжелос.

Арвън сви рамене.

— Окей, това е съвсем вярно. Но не е случайност, че толкова си приличаме, Уес. Всъщност този свят е Лортас такъв, какъвто е бил много отдавна. Има съществени различия, разбира се. Един ден, ако някога успеем да съберем двата свята, точно тези различия ще направят възможен техния нов живот. Но за нас сега важни са сходствата. Аз зная, че Земята няма да се самоунищожи. Зная, че ще осъществи космически полети. Зная, че сега няма да се провалим.

Уес запали цигара.

— Имаме една такава мисъл: „Правиш ми вятър“ — каза той. — Но ти благодаря, дори да е така.

Двамата мъже продължиха да седят в мълчание под величието на звездите.

Уес погледна нагоре към тях сред безбрежността на нощта.

„Някога може да бъда там, там горе при слънцата, мрака и тишината...“

Беше късно, когато се върнаха в пещерата.

Уес си спомни онзи път, когато Арвън го бе занесъл в пещерата на гръб, когато Арвън беше за него същество от някакъв кошмар. Като че ли се бе случило преди милиони години.

Той не се обърна назад, макар и да знаеше, че никога отново няма да види света, който го очакваше в подножието на планинската пътека.

Докато се опъваше на твърдия под, чу как Нлесин хърка здравата.

„Колко странно, колко странно е, че искаме да се наспим добре, преди да заспим за петстотин години...“

Заспа.

Сутринта премина в напрегнати шеги.

Те винаги внимателно бяха прикривали следите от присъствието си отвън, така че и сега се погрижиха за всичко това. Направиха хубава, обилна закуска — всеки от тях яде повече, отколкото в

действителност му се искаше. В края на краищата обядът беше след петстотин години.

Затвориха вратата.

Уес извади спринцовката и я почисти със спирт.

Беше възбуден, но ръцете му бяха сигурни.

— Готово, Уес — каза Уийк. — Да започваме. Трябва да бъдеш абсолютно сигурен, че даваш на всички ни точно една и съща доза. И гледай да легнеш долу, в леглото, преди да се инжектираш — хваща бързо.

Доста смутени, те си стиснаха ръцете.

Никой не каза, но всеки си го помисли:

„Ами ако не подействува, ако в лабораторията са допуснали грешка, ами ако това е краят...?“

Уийк легна в своята ниша, намести се.

— Готово, Уес — повтори той.

Уес почисти ръката му с памуче, натопено в спирт, отвори тежката стъклена бутилка, напълни спринцовката точно с един кубик от лекарството. С увеличаване дозата на препаратата се увеличаваше ефектът, трябваше да внимава...

Вкара изкусно иглата и натисна буталото.

Замислените неспокойни очи на Уийк се замъглиха, затвориха и той заспа. Уес се загледа в него. Като че ли не беше жив, не се забелязваше никакво повдигане и спускане на гръдния кош. Хвана китката му. Да, ето го пулса, но отслабва, отслабва...

— Следващият — обади се Нлесин.

Съвсем внимателно, като се стараеше да мисли единствено за работата и нищо друго, Уес обиколи всички.

Но едно потайно кътче на мисълта му отказваше да замълчи.

„Всички вие, всички вие, повтаряше то... Вие, Уийк и Нлесин, Арвън, Црига и Хефидж... Всички вие сте загубили нещо като мен. Какво се е случило във вашия живот, което ви е довело тук? Човек може да бъде задвижен само от пружините, които са вътре в него. Ти, Нлесин, бил ли си добър писател? Бил ли си достатъчно добър? Ти, Арвън, ако животът ти е бил пуст, тук ли си искал да го запълниш? Црига, ти си бил момче, когато си дошъл, но ще бъдеш мъж, когато се върнеш. Надявам се, че следващата жена ще бъде достойна за теб. Хефидж, каква самота те е накарала да дириш сред звездите свой дом?“

И Уийк... ти, загадъчен Уийк, ти също ли бягаш? Кое е породило черното безпокойство в твоята душа?“

Готово...

Уес загаси лампите, всички освен една — тази, която държеше в ръката си. Напълни спринцовката за последен път. После, усмихвайки се леко, внимателно запуши наново тежката стъклена бутилка.

Пропълзя в каменното си легло.

Пещерата наоколо беше тъмна и пуста, твърдата скала над него като че ли беше тежестта на вековете.

И все пак не беше сам. Хората, които спяха в тъмнината около него, разбираха. Те също се бяха простили с нещо... с всичко и те също търсеха...

Инжектира се и загаси светлината.

Тъмнина, сенки...

И безкрайна, мека забрава.

Шум.

Най-напред до него достигна шумът. Разнесе се в мозъка му като дим, синкав дим и после чу глас, който говореше, шепнеше...

Език, който не знаеше. Странно... Какъв беше той?

А! Лортански... разпозна го.

Гласът на Уийк.

Внезапно разтърсващо той отвори очи. Светлина... Причиняваше му болка. Той примига, задържа очите си отворени. Усети камъка под себе си, усети слабите удари на сърцето в гърдите си, забавеното движение на кръвта във вените...

— Буден съм — каза той високо, а гласът му прозвуча като грак.
— Не съм мъртъв, буден съм.

Ръка върху рамото му. На Уийк.

— Спокойно — каза Капитанът. — Внимателно. Не бързае. Ти си добре.

Уес лежеше неподвижно и събираше сили. Беше му студено. Опипа гръдния си кош и наоколо се посипаха парченца прогнила материя.

„Гол, помисли си той. Аз, нудист!“

Направи усилие да се усмихне.

След малко изпълзя от леглото и се изправи. Главата му беше като празна и му се струваше, че пада, но се съвзе навреме.

„Мършав. Господи, колко съм мършав!“

Уийк също беше слаб и бледен, а очите му трескаво горяха.

„Гладен съм.“

— Вън... — промълви той. — Погледна ли?

— Не. Ослушвах се, не можах да чуя нищо. Изчаках.

Един от останалите се размърда, простена. Црига.

— Да почакаме, докато всички сме в състояние да отидем — каза Уийк.

Уес седна на пода, треперейки. Трудно му беше да мисли, трудно беше да се завърне отново от света на мъртвите. Питаше се как Арвън се е отърсил така бързо онзи път, някога отдавна... колко, ли отдавна?

Но той беше *жив*.

Те почакаха и когато всички бяха готови, Уийк предпазливо отвори вратата.

Светлина... светлина и тишина...

Минаха в каменното преддверие, погледнаха навън.

Нищо не беше се променило. Небето, скалите, храстите, потокът...

Уес почувствува как отчаянието го сграбчва с ледени пръсти.

„Какво, става? Всичко си е същото. Господи, не беше ли им подействувало лекарството?“

Арвън поклати глава и каза:

— Беше същото и преди. Същото място, високо в планината, защо трябва да се променя?

Напразно ли беше?

Не видяха никаква човешка фигура. Не чуха никакво животно — изобщо никакъв друг звук освен шумоленето на вятъра.

„Мъртво. Мястото е мъртво. Земята също...“

— Почакай...

Чу го. Всички го чуха.

Далечен тътен като от гръмотевица.

Приближава се...

Грохот, ураганен шум...

Видяха го.

Над тях.

Кораб, изумителен кораб, планина от метал и стъкло, която закри слънцето. Сянката му мина над тях. Представляваше нещо огромно, толкова високо в небето, толкова красиво...

И изчезна.

Остана само тътенът да се търкаля надолу по планината.

Хефидж плачеше.

— Кораб, космически кораб...

Той го повтаряше отново и отново, като че ли сам се наслаждаваше на думите, които излизаха от устата му.

— Успяхме — каза Арвън.

„Успяхме, успяхме!“

Той си спомни, всички си спомниха:

„Никоя досега известна човешка цивилизация не е успявала да открие и установи приятелски отношения с друга човешка култура на друга планета. Ако можеше да бъде открит свят, където хората да са разумни, ако можеха да бъдат осъществени контакти между тях, ако мислите, надеждите и мечтите можеха да потекат от единия към другия...“

Тогава може би човекът някой ден би се оказал нещо повече от още едно живо същество, което се е изгубило...“

Те мълчаха, докато пиха студената бистра вода на ледниковото езеро. Смяха се, шегуваха се и плакаха, не смееха да повярват, но трябваше да повярват.

Поеха надолу по пътеката, край бързия планински поток, тичаха, тичаха...

Край смърчовите, шумолящите борове, стройните трепетлики...

Към една топла лятна долина, цялата в зеленина и златисти цветя, окъпана в цветове и огласяна от птича песен.

Към един нов свят, към една нова надежда.

С тях бяха Дериък и Сейехи, и Лейджър, и Колрак с усмивка на лице. Уес почувствува сълзи в очите си. Джоу също беше там... Джоу и животът, който винаги бе желал и никога не бе имал.

Светлината на слънцето беше за тях живот и обещание.

Уес не мислеше за света или двата свята, или вселената.

„Аз съм само на четиридесет. Съвсем не съм стар. Имам още време за себе си, време за деца, щастие и живот. Само на четиридесет, само на четиридесет, имам още време за себе си...“

Отиваха в неизвестността.
Нито един от тях нямаше дом.
Но те вече знаеха, че ветровете на времето са несмутими и вечни.
Това не беше краят.
Това беше началото.

Издание:

Чад Оливър. Ветровете на времето

Роман

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1985

Библиотека „Галактика“, №63

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Преведе от английски: Лидия Цекова-Маринова

Рецензент: Светослав Славчев

Редактор: Каталина Събева

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Паунка Камбурова

Американска, I издание

Дадена за набор на 27.XI.1984 г. Подписана за печат на 30.I.1985

г.

Излязла от печат месец февруари 1985 г. Формат 32/70×100 Изд. №1829. Цена 1,50 лв.

Печ. коли 14,50. Изд. коли 9,39. УИК 9,18

Страници: 232. ЕКП 95366 22331 5637–227–85

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

Ч — 820/73/ — 31

© Лидия Цекова-Маринова, преводач, 1985

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1985

c/o Jusautor, Sofia

Chad Oliver. The Winds of Time

Copyright © 1957 by Chad Oliver

Exuinox Books / Published by Avon, 1975

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.